

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ÇANAKKALE MERKEZ İLÇE VE YAKIN KÖYLERİNDE
FALCILIK VE BÜYÜCÜLÜK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RUMEYSA YILDIRIM

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. HANDAN AYDIN KASIMOĞLU

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ÇANAKKALE MERKEZ İLÇE VE YAKIN KÖYLERİNDE FALCILIK VE
BÜYÜCÜLÜK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RUMEYSA YILDIRIM

Tez Danışmanı

Doç. Dr. HANDAN AYDIN KASIMOĞLU

ÇANAKKALE – 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Rumeysa YILDIRIM tarafından Doç. Dr. Handan AYDIN KASIMOĞLU yönetiminde hazırlanan ve **31/01/2022** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “Çanakkale Merkez İlçe ve Yakın Köylerinde Falcılık ve Büyücülük” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Türk dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Handan AYDIN KASIMOĞLU

.....

(Danışman)

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

.....

Prof. Dr. Mustafa SEVER

.....

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 31/01/2022

.....
Doç. Dr. Yener PAZARCIK
Enstitü Müdürü

.././2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Rumeysa YILDIRIM

31/01/2022

TEŞEKKÜR

Bu tezdeki danışman hocam Doç. Dr. Handan AYDIN KASIMOĞLU, alıőma sũresince tũm zorlukları benimle gũgũsleyen Uzm. Demet YENER, araştırma ve inceleme aşamasında fikirlerinden yararlandığım Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Levent YENER, Dr. Öğr. Üyesi Bora YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra UYGUR hocalarıma, araştırma sırasında kaynak kişilere ulaőmama yardım eden, zaman ayıran ve bana manevi destekte bulunan başta Gizem ÖZGEN ve Doğan DEMİRTAŐ olmak üzere diğer arkadaşlarıma, çalışmada yer alan kaynak kiőilerime teőekkũrũ borç bilirim.

Son olarak hayatımın her evresinde bana destek olan değerli babam Ramazan YILDIRIM ve annem Fatma YILDIRIM sonsuz teőekkũrlerimi sunarım.

Rumeysa YILDIRIM
anakkale, Ocak 2022

ÖZET

ÇANAKKALE MERKEZ İLÇE VE YAKIN KÖYLERİNDE FALCILIK VE BÜYÜCÜLÜK

Rumeysa YILDIRIM

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Handan AYDIN KASIMOĞLU

31/01/2022, 90

Bir kültür unsuru olan falcılık, ve büyücülük, geçmişten bugüne isim veya biçim değiştirerek varlığını sürdürür. Eski Türk kültüründen bugüne meydana gelen bu değişimlerin neler olduğunun bilinmesi, falcılık, ve büyücülük, konusunun Türk kültüründeki yerinin ortaya konulması açısından önemlidir.

Çalışmada eski Türk inançlarının ana hatları ile falın ve büyüün yeri, açıklanmıştır. Bu çerçevede de eski Türklerde fal ve büyü, çeşitlerine yer verilmiştir. Fal ve büyü, çeşitlerine yer verilen bu çalışmada Çanakkale Merkez ilçe ve merkeze bağlı Tahtacı-Türkmen köylerinde fal ve kara büyü, örnekleri araştırılmıştır ve eski Türk kültüründe bulunan fal ve büyü, çeşitleri ile karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Falcılık, Büyücülük, Fal, Büyü, Kara Büyü, Kültür

ABSTRACT

CANAKKALE CENTRAL DİSTRİCT AND NEAR VİLLAGES FORTUNE TELLİNG AND SORCERY

Rumeysa YILDIRIM

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Turkish Language and Literature

Advisor: Doç. Dr. Handan AYDIN KASIMOĞLU

31/01/2022, 90

Fortune telling and witchcraft, which are an element of culture, continue to exist by changing names or forms from past to present. It is important to know what these changes that have occurred from the ancient Turkish culture to the present day are in terms of revealing the place of fortune telling and witchcraft in Turkish culture

In the study, the place of fortune telling and magic are explained with the outlines of ancient Turkish beliefs. In this context, fortune telling and magic in the ancient Turks were included in their varieties. In this study, which includes the types of fortune telling and magic, examples of fortune telling and black magic were investigated in the central district of Çanakkale and the Tahtacı-Turkmen villages connected to the center. In addition, the relationship of the paranormal, whose subjects are with religion and science, with fortune telling and magic has been studied.

Keywords: Fortune Telling, Witchcraft, Fortune Telling, Magic, Black Magic, Cultur.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	x
RESİMLER DİZİNİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Fal-Falcılık ve Büyü-Büyücülük Terimleri.....	3
1.1.1. Bağ-Bağlamak.....	3
1.1.2. Nazar.....	4
1.1.3. Bakıcılık.....	5
1.1.4. Fetiş.....	6
1.1.5. Tılsım.....	6
1.1.6. Hurafe.....	7
1.1.7. Ocak.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKLERDE FAL

2.1. Fal ve Falcılık Tanımı	10
2.2. Türklerde Falın Tarihçesi	12
2.3. Türklerde Fal Çeşitleri	13
2.3.1. Eski Türklerde Fal Çeşitleri.....	14
Kemik Falı (Kürek Kemiği Falı ve Aşık Kemiği Falı).....	15
Kumalak Falı.....	18
Yıldız Falı.....	19

Ateş Falı ve Köpük Falı.....	21
Ayna Falı.....	23
Fincan Falı.....	24
2.3.2. İslam Kültürünün Etkisiyle Bakılan Fal Çeşitleri.....	25
Zecr-Iyafet-Tayr.....	25
Kehanet.....	26
İrafet.....	26
İhtilaç.....	26
Kıyafet.....	27
Firaset.....	28
Kitap Falı.....	28
Kur'ân Falı.....	28
İlm-i Reml.....	28
2.3.3. Modern Çağ Fal Çeşitleri.....	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK HALK KÜLTÜRÜNDE BÜYÜCÜLÜK

3.1. Büyünün Tanımı.....	32
3.2. Büyünün Sınıflandırılması.....	34
3.2.1. Sempatik Büyü.....	36
3.2.2. Taklit Büyüsü.....	36
3.2.3. Temas Büyüsü.....	37
3.2.4. Ak Büyü (Pozitif Büyü).....	37
3.2.5. Kara Büyü (Negatif Büyü).....	37
3.2.6. Aktif Büyü.....	38
3.2.7. Pasif Büyü.....	38
3.2.8. Yazılı Büyü.....	39
3.3. Eski Türklerde Büyü ve Büyücülük.....	39
3.3.1. Şamanizm.....	40
3.3.2. Hastaları İyileştirme.....	41
3.3.3. Kısırlık Tedavisi-Doğum.....	43
3.3.4. Mevsim Ritüellerini Düzenleme.....	44
3.3.5. Yada Taşı ile Yağmur Yağdırma.....	46
3.3.6. Kötü Ruhlar ile Mücadele.....	47

3.3.7. Ölü Gömme.....	49
-----------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

51

ÇANAKKALE'DE MERKEZ İLÇEDE VE YAKIN KÖYLERİNDE FALCILIK VE BÜYÜCÜLÜK

4.1. Kaynak Kişiler ile Görüşmelerde Alınan Notların Değerlendirilmesi.....	51
4.1.1. Ocaklık (El Alma-El Verme).....	52
Verilen Elin Reddedilmesi ve Verilen Elin Geri Alınması.....	53
4.1.2. Falcıların ve Büyücülerin Cinsiyet Ayrımı.....	54
4.1.3. Falcıların ve Büyücülerin Yardımcı Ruhları.....	54
4.1.4. Falcıların ve Büyücülerin Sosyal İlişkileri.....	55
4.2. Çanakkale Merkez İlçe ve Yakın Köylerinde ki Bakılan Fal Çeşitleri ve Bakımları.....	55
4.2.1. Kahve Falı.....	56
4.2.2. Bakla Falı.....	58
4.2.3. Kart Falları.....	58
4.2.4. Küre Falı.....	60
4.2.5. El Falı.....	60
4.2.6. Ateş Falı.....	61
4.2.7. Su Falı.....	62
4.2.8. Tavşan Falı.....	63
4.2.9. Yıldız Haritası Bakma.....	63
4.2.10. Numeroloji.....	64
4.2.11. Sarkaç Falı.....	65
4.2.12. Cin Çağırma ve Cinlerden Haber Alma.....	65
4.3. Çanakkale Merkez İlçe ve Yakın Köylerinde Yapılan Kara Büyü Çeşitleri Derlemesi.....	66
4.3.1. Ölüm Büyüsü.....	66
4.3.2. Horoz Büyüsü.....	68
4.3.3. Evli Çiftlerin Arasını Açma Büyüsü.....	69
4.3.4. Dil Bağlama Büyüsü.....	70
4.3.5. Akıl Bağlama Büyüsü.....	70
4.3.6. Ayak Bağlama.....	71
4.3.7. Birini Kendine Bağlama Büyüsü.....	71

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ

74

KAYNAKÇA	77
EKLER	I
EK 1.FALCI VE BÜYCÜLERLE GÖRÜŞMELER	I
EK 2. SÖZLÜ KAYNAKLAR	XXXII
ÖZGEÇMİŞ	XXXV

KISALTMALAR

KK	Kaynak Kişi
MÖ	Milattan Önce
TDK	Türk Dil Kurumu
FDM	Faaliyete Dayalı Maliyet
vb	Ve Benzeri
vs	Ve Saire

RESİMLER DİZİNİ

Resim No	Şekil Adı	Sayfa No
Resim 1	Kahve Falı Örneği	57
Resim 2	Kart Falı Örneği	59
Resim 3	El Falı Örneği	61
Resim 4	Ateş Falı Örneği	62
Resim 5	Su Falı Örneği	62
Resim 6	Ölüm Büyüsü Örneği	68
Resim 7	Evli Çiftleri Ayırma Büyüsü Örneği	69
Resim 8	Birini Kendine Bağlama Büyüsü Örneği	72

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Semboller, insanlar arasında iletişimi sağlar. İlk zamanlar insanlar, sembolleri, temel ihtiyaçlarını belirtmek için kullanırdı. Örneğin; hangi avın avlanacağı, avın nasıl avlanacağı konusunda bilgilendirmek amaçlı kullanılırken bir başka örnekte de zamanla mülkiyet anlayışı gelişen insanlarda; kimin, neye sahip olduğunu belirtmek için kullandığı görülür.

İnsanlar arasındaki iletişim sembolleri, zamanla görülmeyen varlıklarla iletişime geçme amaçlı kullanılmıştır. Görülmeyen varlıklarla iletişim haline geçmeye yardımcı olan sembolere büyü dili olarak da ifade edilebilir. Büyü dilinde kullanılan semboller de herkes tarafından bilinmez. Bu sembollerin herkes tarafından bilinmemesinin en büyük nedeni ya da etkeni büyü dilinin gelişmemesidir. Aslında büyü dilinin gelişmemesi değil de geliştirilmemesidir. Bu yüzden büyü dili ve sembollerine gizli ilimler olarak adlandırılmıştır.

Geçmişten bugüne, kişilerin geleceklerinden haberdar olmak veya kaderlerinde var olan dönüm noktalarının değişmesini sağlamak amacıyla görülen/görülmeyen varlıklarla bağ kurdukları bilinir. Hazırlanan bu tezde, görülen/görülmeyen varlıklarla bağlantı kuran kişilerin bu amaçla uyguladıkları ritüellerin neler olduğu ve yaptıkları bu işlemleri nasıl uygulayıp hayata geçirdikleri özellikle ele alınacaktır. Uygulanan ritüellerin eski Türklerdeki var oluş şekillerine de kısaca değinilecektir. Bu konu çerçevesinde bugün eski Türk halk kültüründe yer alan falcılığın ve büyücülüğün benzerliklerinin ve farklılıklarının hangi aşamalardan geçtiği karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

Çeşitli alanlara konu olan fal ve büyü ile ilgili bu çalışmada da Türk halk kültüründeki falcılık ve büyücülük ritüellerinin geçmişi ve bugünü arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri ortaya çıkarmak amaçlanır. Bu ritüellerle birlikte, fal ve büyüün ruhanî boyutunun insan üzerindeki etkisi halk bilimi çerçevesinde ele alınacaktır. Bununla birlikte falcılık ve büyücülükte kullanılan malzemelerin neler olduğunu ve nasıl kullanıldıklarını ortaya koymak hedeflenmiştir. Görülen farklılıkların ve işlemlerin kim ya da kimler tarafından yapıldığı incelenecektir.

Türk halk kültüründe önemli bir yere sahip olan “falcılık ve büyücülük” konusunun halk arasında nasıl uygulandığı, uygulama sırasındaki ruhani çerçeve ve insan üzerindeki

etkisi oldukça merak uyandıran konulardır. Falcılık ve büyücülükte halk arasında dünden bugüne uygulanan kalıp haline gelmiş belli başlı ritüeller ve bu ritüellerde dönemsel olarak meydana gelen değişimler geniş çerçevede incelenmesi gereken konulardır. Türk halk kültüründe yerleşmiş olan falcılık ve büyücülük, günümüzde hangi şekillerde devam etmektedir? Bugün halk, falcılık ve büyücülük hakkında ne düşünüyor? Bugün falcılık ve büyücülük eskisi kadar kutsal sayılmamakla beraber toplum tarafından merak edilen, baktırılan ve yaptırılan bir unsur olarak varlığını korumayı sürdürür.

Bir kültür unsuru olan falcılık ve büyücülük, geçmişten bugüne isim veya biçim değiştirerek varlığını sürdürmüştür. Eski Türk kültüründen bugüne değin meydana gelen bu değişimlerin neler olduğunun bilinmesi, falcılık ve büyücülük konusunun Türk kültüründeki yerinin ortaya konulması açısından önemlidir.

Hazırlanan tez çalışmasında hem eski Türk geleneklerini yansıtması hem de kişileri etki alanına alan fal ve büyü özelliklerini belirtmesi açısından bilimsel kuramlara da başvurulmuştur. Hazırlanan tezde tartışma, aşağıda belirtilen bilimsel kuramlarla bağlantılı olarak ilerlemiştir. Türk halk kültüründe falcılık ve büyücülük ritüellerinin malzemeleri ve insan üzerindeki etkileri bu kuramlara dayandırılarak ortaya konulmuştur. Tezde değinilen kuramların belli açılımları ve dayandıkları bilimsel gerçekler şöyledir:

Bağlam Merkezli Halk Bilimi Kuramları; halk bilimi unsurlarının yaratım gücüne odaklanır. Bir bakıma unsurlar arası ilişkiyi açıklama yöntemidir. Tezde uygulanacak olan bu yöntem ile çalışmanın yapılacağı alanda falcılık ve büyücülük sırasında uygulanan ritüellerin ne kadarının gerçekleştirildiği değerlendirilecektir.

Karşılaştırmalı Yöntem; aynı ya da değişik yer ve çağlara ilişkin halk bilimi ürünleri arasındaki benzerlikleri saptayarak ilgili halk bilimi ürünlerinin kaynak, yayılım, dağılım vb. sorunlarını çözmek amacıyla kullanılan yöntemdir. Bu bağlamda tezde; toplanılan verilere dayalı olarak, eski Türklerdeki falcılık ve büyücülük ritüelleri ile insan üzerindeki etkilerinin farklılıkları ve benzerlikleri ortaya konularak; bugün halk bilimi ürünü olan falcılık ve büyücülüğün yeri tartışılacaktır.

Performans Kuramı; bugün falcının ve büyücünün ya da icracının uygulamalar sırasında ne forma büründüğünün gösterilmesinin yanı sıra icra ortamının doğrudan doğruya aktarması amacıyla kullanılacaktır.

Bu araştırmanın evreni belirlenirken Çanakkale merkez ile Çanakkale merkez ilçesine bağlı olan Tahtacı- Türkmen köyleri arasından belirlenen örneklem köylerde araştırma yapılacağı düşünülerek planlama yapılmıştır. Fakat tez, salgın sürecinde yazıldığından dolayı köylerin hepsine gidilememiş ve Çanakkale Merkez İlçeye bağlı yakın köyler olarak belirlenmiştir. Gidilen köylerde ise araştırmalar kısıtlı olarak yapılabilmektedir. Bununla beraber kaynak kişiler ile görüşmeler, salgın nedeniyle görüntülü sohbet ile gerçekleştirilmiştir. Kaynak kişilerin ses kaydı alınmasına onay vermemesi nedeniyle tüm görüşmeler kâğıt üzerine yazılmak durumunda kalmıştır.

1.1. Fal-Falcılık ve Büyü-Büyücülük Terimleri

“Fal-Falcılık ve Büyü-Büyücülük Terimleri” adlı bölümde falcılık ve büyüculük ile ilgili temel kavramlar üzerinde durulacaktır.

1.1.1. Bağ-Bağlamak

Bağ- bağlamak, tüm büyülerin temelini oluşturmaktadır. Görülmeyen şeyin¹, canlı-cansız varlıklar üzerindeki enerjisi olarak düşünülür. Büyünün genellikle temasla ya da büyü yapılacak kişinin bir eşyasıyla yapılacağına inanılır. Bunun temel nedenini eşya ile kişi arasındaki bağ olarak ifade edilir.

Bağ ve bağlama kavramlarını ifadeleri; Uygur Türkçesinde bağlama, Çağatay Türkçesinde baylamak ve baygın; Türkmen Türkçesinde büyü, boy ve bayabin kelimeleri kullanılır. Bâ; kuvvet ve iktidar, bâyibin ise bağlı olmak anlamına gelir. Türkiye Türkçesinde bağlamak; büyülemek, büyüculükle birini kendine bent etmek, cinsel iktidarını etkisiz hâle getirmek, birisinin dilini, kısmetini, bahtını bağlamak, bir hayvanın ağzını bağlayarak zararsız hâle getirmek anlamlarında kullanılır (Örnek, 2018: 45).

Bir başka ifade ile kötü amaçla kullanılır. Oysaki bağ/bağlamak ak, kara, pasif, aktif, olumlu, olumsuz her türlü büyüün temelini oluşturur çünkü bir bağ ya da enerji olmadan bir kişiye, canlıya veya nesneye büyü yapılamaz. Bu konuda Eliade; sıklıkla

¹.Şey; bilinmeyen enerji olarak açıklanmakla beraber mana olarak da ifade edilebilir.

büyücülükte görülen bağların ve düğümlerin iki ana başlık altında açıklanabileceğini ifade eder:

İlki, insanlar tarafından düşmanlarına karşı kullanılan büyüsel bağlar olarak verilirken ikincisi de vahşi hayvanlara, hastalıklara karşı iyi huylu düğüm ve bağlar ile iblis ve ölüme karşı büyüler. Birinci başlık içinde düşmanlara karşı kullanılan büyüdü bağlar, hükümdarlar tarafından düşman ordularının yoluna atılan ipler, bir düşmanın evinin yakınında gömülen ip veya devrilmesi için bir kayığın içine saklanan ip ve her türlü belayı getiren düğümler yer alır. Birinci başlık altında değerlendirilen bağlar kara büyü olarak da ifade edilir.

İkinci grubun içindeki düğümlerde; bağları tedavi etme, iblislere karşı bir savunma ve büyüsel yaşamsal gücü koruma işlevi atfeden tüm uygulamalar bulunmaktadır. Bir başka ifade ile bu ikinci başlık, ak büyü grubunda değerlendirilmekle beraber bu iki grubun birbirine zıt olduğu da anlaşılır.

Büyü yapmayı da ifade eden “bağ” kelimesi; Türkçe-Tataarcada bağ, baj, boj sözcükleri hem büyücülüğü hem de bağ ve ipi ifade eder. Bunun dışında Latince kötü büyü ve bant, bantlamak kelimeleri, demet anlamına gelen fascis ile akrabadır. Büyü yapmak ve bağlama eylemi arasındaki ilişki, Rumence, Yununca ve Sanskritçede de görülür (Eliade, 2018: 126-131).

1.1.2. Nazar

Türkçede bakış anlamına gelen Arapça kökenli ‘nazar’ kelimesi, bakışlarında zararlı güç bulunan bazı insanların bu özellikleriyle bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla canlı üzerinde hastalık, sakatlık, hatta ölüm; nesne üzerinde, kırılma, arızalanma gibi olumsuz etkilere sebep olması şeklinde açıklanmaktadır (Boratav, 2016: 103-104). Nazar kelimesi Türkçede “kem göz” manasında ve daha ziyade “gelme”, “uğrama”, “değme” ve “etme” fiilleriyle birlikte “nazara gelme”, “nazara uğrama”, “nazar değme” ve “nazar etme” şekillerinde kullanılır (Kazan, 2005: 166).

İnsanlara, hayvanlara ve eşyalara nazar değer. Nazar değmesi için, gözü keskin birisinin muhatabına dikkatle bakması veya kötü niyetli bir kimsenin karşısındaki hakkında güzel sözler söylemesi lâzımdır (Acıpayamlı, 1962: 1).

Nazarın, sağlıklı ve gürbüz çocuklara; güzellikleri ve hünerleriyle dikkati çekenlere; akıllı, zeki olup derslerini başarıyla veren öğrencilere; mesleğinde başarılı olanlara; yeni ev, araba alanlara; kısmeti açık olanlara; mutlu çiftlere vb. kişilere daha çok değdiği düşünür. Ayrıca iyi ürün veren tarla, bağ ya da bahçeye; güzel görümlü, hoş kokulu bitki ve çiçeklere; iyi süt veren ineklere; herkes tarafından beğenilen bir ev eşyasına vb. varlıklara da diğerlerine göre daha çok değdiğine inanılır. Bu tür özelliklere sahip canlı ya da cansız varlıklara karşı, herhangi bir kimsenin kıskançlık dolu gözlerle bakması, nazarın meydana gelmesine neden olur (Çıplak, 2004: 105).

1.1.3. Bakıcılık

Bakıcılık için Türkçe Sözlük'te "Su, ayna, kahve fincanı gibi şeylere bakarak gelecekte, görünmezden haber veren kimse" (Tdk, 1966: 75), "Gelecekte haber alma inancına dayanan falcılık" (Hançerlioğlu, 2010: 75) tanımları yapılmıştır. Bakıcıların kehanette bulunurken kullandıkları araçlar hakkında çeşitli görüşler bulunur. Bazı bakıcılar, astrolojinin etkisinde kalarak insan ile evren arasında bir ilişkinin olduğuna inanmışlar ve evreni gözlemleyerek insan hakkında bilgi edindiklerini ileri sürmüşlerdir. İslam bilginleri, bu konuda bakıcının cisimlere baktığı sırada kulağına fısıldayan cinleri duyup etrafındakilere bilgi aktardığı görüşünü benimsemiştir. Bu görüşe katılmayan İbn Haldun gibi bilginler, bakıcıların yoğunlaşma tekniğini kullandıktan sonra saydam nesnelere üzerinde daha önce göremedikleri şekilleri görerek kehanette bulduklarını ifade etmişlerdir (Çelebi, 2009: 530).

Saha araştırması boyunca; Çanakkale merkezde "bakıcı" olarak isimlendirilen kişilerin hem büyü yaptığı ve bozduğu hem de fal baktığı görülmüştür. Bu konu, sekizinci bölümde verilecektir.

1.1.4. Fetiş

Fetiş kelimesi terim olarak içinde büyüsel g olduğuna ya da belli bir cinin ele geçirdiğine inanılan taş, boynuz, pençe, post, deri, bez parçası, heykel vb. gibi nesnelere yarar umulması olarak açıklanır. Kutsal kabul edilen fetiş onlara; korku, din ve büyü ile karışık bir saygı duymak şeklinde tanımlanır (rnek, 2014: 87).

"Kutlu cisimler" demektir. Mana birtakım cansız cisimlere konmakla onlara kutsallık verirdi. Kutsallaşan bu cisimlere put (fetiş) adı verilir. Eski Türklerde kutsal kabul edilen çok sayıda put vardır. Bunlar arasında, özellikle Yeşim taşı veya Yada taşı belirtilmeye değerdir. Sanki yeşim taşın, yağmur yağdırmak, yangını söndürme, havayı güzelleştirmek gibi özellikleri varmış. Yeşim taşı bu kutsallığı "altın ışık"tan almış (Gökalp, 1991: 57).

Fetişlerin büyücülük için vazgeçilmez olduğunu söyleyen De Brosses fetişlere inanmayı din ile ilişkilendirmiş ve "Fetişlere tapınma tüm dinlerin kökünde bulunmaktadır." demiştir (Challaye, 1996: 24)

Fetişin etki derecesinin, içindeki g ile doğru orantılı olarak artacağına inanılır. Eğer bu gücün etkisi zamanla azalırsa, fetişe kan, yemek vb. şeyler sunulması ya da etkili gücün tekrar canlandırılması yoluna gidilmiştir. Buna rağmen fetiş etkili görülmezse, artık onun gücünü kaybettiğine ya da içindeki cinin uzaklaştığına inanılarak bir kenara atılmıştır (rnek, 1971: 46).

1.1.5. Tılsım

Tılsım, Türkçe Sözlük'te; gizemli ve doğaüstü bir g taşıdığına inanılan nesne (Tdk, 1966, s. 716) olarak tanımlanır. Arapça bir kelime olan tılsım, tasalluttan gelir. Bu terim muhtemelen Yunanca 'telesme' (Ullmann, 1994: 4) veya 'telesma' sözcüğünden (bir ritüel) türetilmiştir (Gündüz ř. , 1998: 370). Tılsım; büyünün en önemli ögesi olup her zaman büyü gücünü içinde barındırır. Nitekim büyü gücü, büyünün etkisinin her zaman nesne üzerine aktarılmak zorunda olması (Malinowski, 1990: 72) ilkesinden hareketle bu aktarımı tılsım üzerine yaparak ortaya çıkarılır.

Tılsım yapabilmek için yıldızların yerlerini ve tabiatlarını bilmek, yapılacak uygulamaya uygun zaman ve konumdaki yıldızı belirlemek ve tılsımla yapılacak işlemin niteliğine uygun bir sembol edinmek gerekir. Bu semboller, insanları koruyup uğur getirdiğine inanılan göz, el, saç, diş, tırnak, boynuz, kemik gibi insan ve hayvan uzuvları veya yüzük, madalyon, at nalı, mermi, muska ve yazı gibi insan yapımı nesnelere olabilir. Uygulama sırasında odaklanma önemli olduğu için genellikle aşırı ses çıkarmayan tılsımlardan yararlanır ve tahta, kemik gibi nesnelere, dayanıklı olmadığı için tılsım yapımında fazla tercih edilmez (Çelebi, 2012: 91).

Türk kültüründe kullanılan tılsımlar içerisinde en dikkat çekici olanı, Osmanlı padişahlarının ve önemli devlet adamlarının kullandıkları gömlektir. Yapımı yıllarca süren ve üzerinde dinî ve büyüsel sembollerin yer aldığı bu gömlekler, yapılma ihtimali olan kara büyülerden, düşman saldırılarından ve hastalıklardan korunmak için kullanılır. Tılsımlı gömleklerin etkisini kaybetmemesi için yıkanmadığı ve etkisini arttırmak için de çıplak bedene giyildiği bilinir (Gökyay, 2003: 66-72).

Bugün ülkemizde çok çeşitli tılsımlar kullanılırlar. Bunlar nesilden nesile aktararak bugüne kadar gelirler. Söz konusu bu tılsımlar dilek, hastalıkların tedavisi, insanlar arasında muhabbet geliştirmek ve insanları birbirinden ayırmak için kullanılır (Topkara, 2004: 82-104).

1.1.6. Hurafe

Hurafe, kelime anlamı olarak sözlükte “bunamak” anlamına gelen ‘haref’ kökünden türemiş bir isim olup, “akla ve gerçeğe aykırı düşen aldatıcı söz” demektir. Masal, efsane ve genel olarak gerçek dışı olduğu kabul edildiği halde hoşça giden nakil ve rivayetlere de hurafe denilmiştir. Hurafe; mantıkî tabanı olmayan, gerçek hayatla ilişkisi bulunmayan inanç ve uygulamalar, iyilik veya kötülük getirebileceğine inanılan kuvvetler için kullanılır. Genellikle sihir, büyü ve bunların ürünü olan objelerle alâkalı inançlar da hurafe terimiyle ifade edilir (Yel, 1998: 381).

Kavram olarak hurafe; geçmiş toplumlara ait batıl inançların dinin hükümleri arasına taşınması veya akl-ı selim, çağdaş bilimin verileri ve sahîh dinî anlayışa aykırı

inanç, düşünce, kanaat ve davranışların toplumda kabul edilmesine çalışılmasıdır (Hançerlioğlu, 2010).

Hurafe veya batıl inanç; korku, çaresizlik, çağrışım gibi psikolojik nedenlerle beliren; geleceği bilme isteği ile rastlantı ve belirtileri değerlendirir. Bununla beraber bilimin ve dinin reddettiği boş inanış olarak ifade edilir (Örnek, 1971: 42). Nitekim din dışı alanlarda görülmekle beraber dini konularda da yaygın olarak görülür. Bununla birlikte boş inanış olarak da ifade edilir.

Hurafeler temel olarak korku, arzu, kendini beğenmişlik, dinin bilinmemesi ve doğru kaynaklardan öğrenilmemesi durumlarını yaygınlaştırmıştır.

1.1.7. Ocak

Ocak, “hem soy hem nesil hem tarikat liderlerinin adı hem de belli hastalıkları tedavi gücüne sahip insanlara verilen bir addır” (Beydili, 2005: 370). Ocak’ın kutsallığı, ocağın tüttürülmesi ve ocağı koruma görevinin küçük kardeşe verilmesi Türk hayatında önemli rol oynar (Kalafat, 1995: 64).

Ocaklı, belirli hastalıklarla ilgilenip tedavisini gerçekleştirmeye çalışan aile fertlerine verilen isimdir. Halk, mevcut hastalığı tedavi için çeşitli pratiklere başlangıçtan beri sürekli başvurmuştur. Bunlardan biri de bir ocaklıya görünmektir. Ocaklı, Orta Asya Şaman’ının bugüne ulaşmış şekli olarak da ele alınır. Söz konusu ocak anlayışı Türk mitolojisindeki Şaman inancıyla birebir örtüşür. Şaman, Kam, bazı hastalıklara bakarak hekimlik görevini icra eder. “Şamanlar, tedavi amacıyla hastalara da çağrılır, o da hastalıkları tedavi eder” (Duranlı, 2005: 208). Hastalıkların tedavisinde Saha Türklerinde de halk hekimi rolünde “sangaraaççı” ve “sillieççi” adı verilen uzmanlar (Duranlı, 2005: 213) bulunur.

Geçmişte halk hekimliği rolünü sadece şaman üstlenmekteydi fakat diğer Türk topluluklarında olduğu gibi, zaman içinde şamanın toplum içindeki yerini kaybetmesiyle birlikte şaman fonksiyonlarından bazılarını diğer kişiler üstlenmiş. Şamanlık fonksiyonu zaman içinde parçalanmış ve küçülmüştür (Duranlı, 2005: 213). Nitekim ocak kavramı sadece hastaları iyileştirme olarak işlevi mevcut değildir. Örneğin; Antalya’nın Alanya

merkez ilçesinde yılancık, aydaş, muska, büyü, sığircık, fal, nazar ve kurşun ocakları bulunur. Ocak geleneği nesilden nesile aile içerisinde el verme ile devam eder. Ocak kavramı araştırma sahası Çanakkale Merkez İlçesinde ocak bulunmadığı görülmüştür. Bu durumun açıklaması ilerleyen bölümlerde verilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKLERDE FAL

“Türklerde Fal” adlı başlık altında; fal tanımı ve fal kaynakları verilecektir. Ayrıca fal çeşitleri üç döneme ayrılarak incelenektir.

2.1. Fal ve Falcılık Tanımı

Fal; geçmişten bugüne, kişilerin geleceklerinden haberdar olmak veya kaderlerinde var olan dönüm noktaları hakkında bilgi edinmek için kullandıkları bir çeşit ritüel ve gelenekte yaygın olan bir kültür ögesidir.

Türklerde fal ve falcılık, çok eski çağlara dayanır. Türk geleneğinin bir ögesi olan fal hakkında bu sebeple birden fazla tanım yapılmıştır. Bu tanımların başlıca şunlardır:

Divân-ı Lügat-it Türk'te Kaşgarlı Mahmut, “ırk” kelimesini “falcılık, kâhinlik, bir kimsenin gönlündekini bilmek, yürektekini dışarı çıkarmak” olarak verirken Besim Atalay, “ırk” kelimesinin Türkiye'nin birçok yerinde “kader, talih, fal” anlamında kullanıldığını ifade eder. Eserde yine “ırkla-” kelimesini “kâhinlik et-“ anlamı da mevcuttur (Atalay, 1999: 42). DLT'de geçen tanım; falcının, fal bakılan kişiye doğru ruhsal olarak etkileşime geçmesi ve kişinin isteğini dile getirme olarak düşünülebileceği gibi falcının, karakter analizi yaparak kişi hakkında öngörüde bulunması olarak da görülebilir.

Ötüken Türkçe Sözlük'te “ırk” kelimesi hakkında: “1. Kahinlik; gönüldekini dışarı çıkarma. 2. Fal işareti; fal. 3. İşaret, rumuz. 4. Falcı. 5. Şans, talih, uğur.” açıklamaları verilir. Yine Ötüken Türkçe Sözlük'te “ırkla-” kelimesi için ; “Kahinlik etmek; fala bakmak, 2. Fala bakılan aracı kullanmak. 3. Falcıya sormak, falcıya danışmak” anlamları verilmiştir (Çağbayır, 2007: 2050).

Ötüken sözlüğün verdiği tanımda falın, işaretlerden oluşan ve bu işaretlerin kişiyi yönlendirdiğine inanılan bir şey olduğuna dair bir tanım verilmiştir.

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat'ta fal kelimesi: “uğur; talih deneme, kahve fincanına, iskambile bakmak gibi bir takım garip usullerle insan talihine ait şeyler söyleme” (Devellioğlu, 2001: 250) olarak tanımlanır. Devellioğlu, sözlüğünde ifade edilen

fal; farklı nesnelere bakarak, alışılmışın dışında ritüeller yaptıklarını ve gelecek hakkında tahminde bulduklarını anlatır.

Kubbealtı sözlükte falın anlamı; “Çeşitli şeylere bakarak gelecekte olacaklar hakkında anlamlar çıkarma, gaibden haber verme” şeklinde geçer (Ayverdi, 2005: 916). Kubbealtı sözlükte de diğerleri gibi gelecek hakkında bilgi verme olarak ifade edilir.

Türk Dil Kurumu Sözlük’te ise fal; “Oyunkağı, kahve telvesi, el ayası gibi şeylere bakıp veya baktırıp sözde gelecekren haber alma işi” (Tdk, 1966: 256) olarak ifade edilir. TDK’de falı; şekillere bakarak kişinin geleceği hakkında anlam çıkarma olarak almıştır.

İsmet Zeki Eyüboğlu “fal”ı; “Bir düşüncenin, umuşun olup olmayacağını önceden öğrenmek için başvuru olan yol. Aşağı yukarı bütün eski çağ, ilk çağ uluslarında tapınaklarında din görevlilerin yönetimi altında uygulanan bir eylemdir.” şeklinde tanımlar (Eyüboğlu, 1991: 256).

Yukarıda verilen fal tanımlarından anlaşıldığı üzere fal; insanoğlunun geleceğe olan merakını gidermek ve gelecekle ilgili kaygılarından uzaklaşmak amaçlı kahve, toprak, su, taş... vs gibi kültüründe kutsallığı olduğu inanılan nesnelere aracılığıyla tahminde ya da ön görüde bulunması olarak ifade edilir.

Geçmişte ve bugün birçok toplumun ve insanın yaşamında önemli bir yer tutan fal; herkes tarafından bakılmaz. Nasıl bir marangoz mobilya yapıyorsa, bir dişçi diş ile uğraşıyorsa veya toplum içerisinde toplumsal ihtiyaçlar nasıl ayrışıyorsa fala da bir falcı tarafından bakılmaktadır. İnsanlar, ilk çağdan beri geleceklerinin kimi belirtilerden öğrenebileceğine inanmışlardır. İslâmiyet öncesi 4000 yıllarında Mısır, Babil, Kalde, Çin vb gibi bölgelerde falcılık yapıldığı bulunan belgelerle saplanmıştır (Hançerlioğlu, 1975: 97-98).

15. yüzyılda yazılmış Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde “Gaibden söyleyiciler, arpacılar, suya bakıcılar ve müneccimler gibi sözlerle karşılaşıldığı verilmekle beraber “arpacı” sözünün falcı karşılığı olarak söylendiği görülmektedir. Ayrıca 15. yüzyılda Anadolu’da yazılmış eserlerde “falcı” ve “fala bakmak” yerine “arpa salıcı” ve “arpa salmak” deyimleri kullanılır. Bununla beraber Altay Türklerinde rastgele konuşma ve hezeyana “arbamak” denilir. Çankırı ve Babaeski köylerinde de “ağzına geleni söylemek ve ne dediğini bilememek” için “arpalamak” şeklinde ifade edildiği görüldü (Öğel , 2000: 158).

Değişik Türk boyları ve dillerinde ise falcının karşılığını Kazan- Tatar; baguçi, Kırgız; bolğır-cildayar, Kara Kırgız; balıç, Çağatay; cavruncu-kebzeci-kuşnaş, Altay-Teleüt; çabışçı, Uygur; körimçi olarak tespit edilmiştir (Duvarcı, 1993: 6). Falcı hakkında da birden fazla tanım yapılmıştır.

TDK Türkçe Sözlük'te falcı; “Fala bakmayı, kendine geçim yolu yapan kimse” olarak ifade edilirken falcılık; “Falcının işi” olarak verilmiştir (Tdk, 1966, 257). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat'te falcı, “fal-gîr” olarak geçmekle birlikte “falgû” fala bakan ve fal söyleyen anlamında verilmiştir (Devellioğlu, 2001: 250). Kubbealtı Lügat'te falcı; “Fala bakmayı meslek edinmiş kimse” şeklinde ifade edilirken falcılık ise; “fala bakma, fal bakarak gelecekte haber verme işi, bakıcılık” olarak geçer (Ayverdi, 2011: 368).

Doğan'a göre falcı; fala bakan kişi, fala bakmayı iş edimiş kişidir (Doğan, 2008: 509). Falcı, Doğan gibi Ötüken Yayınları Türkçe Sözlük te aynı şekilde tanımlanmıştır. Ayrıca ikinci bir anlam olarak “bohçacı gibi dolaşarak yakınlık kurduğu birini, fırsatını bularak dolandıran yan kesici kadın” tanımı verilmiştir (Çağbayır, 2007: 1542). Ötüken sözlükte geçen falcının ikinci yorumunda sosyal konumunun dolandırıcılık olarak görüldüğü anlamı da çıkarılabilir. İslam Ansiklopesi Fal maddesinde falcı; “bazı teknikler, kurallar ve söz kalıplarıyla belirli şeylerden anlam çıkarıp olumlu veya olumsuz sonuçlara ulaşan kişi” olarak ifade edilir. Ayrıca falcının kâhin ve bakıcı arasındaki farkı anlattığı da görülmüştür. Bunun yanı sıra bunların ortak özellikleri ise falcının görülmeyen varlıklarla temasa geçmesi ve geleceğe dair öngöründe bulunmasıdır (Aydın, 1995: 134-139).

2.2. Türklerde Falın Tarihçesi

Falın Eski Türkçedeki karşılığının “ırk” olduğu ve bir kimsenin gönlündekini bilmek anlamına geldiği, bu işi yapanlara ise kâhinlik yapmak anlamına gelen “ırklamak” kavramının kullanıldığı fal tanımlarında gösterilmiştir.

Türklerde fal üniversalist kosmoloji kavramlarının ideogramları² doğrultusunda Çince “kun” Türkçe karşılığı ise “ırk”tır. Türklerde ırklar kişinin geleceği hakkında bilgi

² İdeogram: Fikir ifade eden işaretler.

vermekten ziyade herhangi bir işin olumlu mu olumsuz mu olacağını yorumlar. Bu olumlu ve olumsuz yorumlar, düalist yaklaşım olarak düşünülür. Bu düalist yaklaşım örneği; eski Türkçede “yaruk” kelimesinin “aydınlık”, eski Türkçede kararık” kelimesinin ise “karanlık” olarak bir zıt ikilemin var olduğu görülür. Bunun en iyi örneği Irk Bitig’dir. Irk Bitig’de ırkların yorumu; eğer tek çizgi veya tek nokta olursa aydınlık, çift çizgi veya çift nokta olursa karanlık olarak yorumlanır (Esin, 1978: 47).

Uygur Türklerine ait, 9.yüzyıldan kalma olduğu tahmin edilen Göktürk alfabesiyle yazılmış ve iyi korunmuş ender kitaplardan biri olan “Irk Bitig” adlı eser Uygur edebiyatı içinde Mani inancına göre yazılmış önemli bir fal kitabıdır Çince den çevrilen kitap, toplam 104 sayfa ve 65 paragraftan oluşur. Kitabın aslı, Londra’da British Museum’da sergilenmektedir (Ercilasun, 2004: 236).

Irk Bitig’de her falın sonunda “iyi fal”, “çok iyi fal”, “kötü fal”, “çok kötü fal” ifadeleri görülür. Falların içeriği genellikle kişi ya da olay hakkında iyi ve kötü ayrımı yapılmasıdır. Irk Bitig’de iyi olarak nitelendirilen falların çoğunlukta olduğu ifade ediliyor. Buna karşılık sonu kötü biten olay ve durumlar da fallarda mevcuttur. Fallarda ön plana çıkan kişinin gücünün azalması, çaresiz bir duruma düşmesi, hareketsizliği veya kendi iradesiyle hareket etmemesi, fiziksel bir darbe alıp zarar görmesi, şanssızlığı ve kısmetsizliği o falın kötü olarak yorumlanmasına yol açmaktadır. Ayrıca kötü bir durumdan vazgeçildiğinde sonunun iyi olacağını müjdeleyen falların yanında kötülükte ısrar edilmesi durumunda falın kötü biteceğine işaret edilmektedir. Buradaki amaç ise toplumsal iyiyi, kötü üzerinden vurgulayarak topluma öğüt verilmesidir. Kısacası “Irk Bitig” fal kitabından ziyade öğüt kitabı olarak yazılmıştır (Seçkin K., 2015: 1448-1449). Bu bağlamda Türklerde fal anlamında kullanılan “ırk” kelimesinin bir görevi de öğüt amaçlı kullanılmasıdır.

2.3. Türklerde Fal Çeşitleri

Zamanın içerisinde zamansızlığı yok saymak için insanoğlu, bedensel olarak ne geçmişe ne de geleceğe gidemediğinden topluma göre sıradan olmayan bir insanın, bilinçsiz olarak hayal âleminde bir başka deyişle bilinç üstünde tahminlerde/öngörülerde bulunarak bir toplum, bir insan, doğasal etkenlere, etkilerin bulunduğu anlatılarda görülür. Bu öngörüler bir nesne aracılığıyla ya da bir insan aracılığıyla yapılır. Bu öngörülerde

bulunulurken nesnelerin kutsal olup olmadığı göze çarpmaktadır. Eski Türklerde bir başka deyişle Türklerin İslamiyet ile karşılaşmasından önce yaygın olarak kullanılan âşık kemiği falı, bunun yanı sıra kum, su ve taş vb gibi nesnelerin kullanıldığı fal çeşitlerinden anlaşılmaktadır.

Fal, çeşitli kültürlerde, çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir: Yıldız falı (horoscopy), el falı (chiromancy), kâğıt falı (cartomancy), içorganlar falı (aruspice), zar falı (lithomancy), ateş falı (pyromancy), su falı (hydromancy)... (Aktaş 2011: 48). Ayrıca fal, farklı medeniyetlerde farklı amaçlarla icra edilebilmektedir. Örneğin fala bakma, Uzak Doğu ülkelerinde hastaları tedavi etmek için kullanılırken (Greenblatt, 1979), Afrika'daki etnik bir topluluk olan Oroma kadınları arasında, bağlamsal özellikleriyle beraber gerçek bir sosyal iletişim alanı oluşturmaktaydı (Alagözlü 2007: 2).

İslamiyet öncesi Türklerde bulunan fal çeşitleri; “Kemik falı, kumalak falı, fincan falı, yay falı, yada taşı falı, köpük falı, kaşık ve eldiven falı, ateş falı, yıldız falı”dır. İslamiyet sonrası Türklerde yeni bir inanç sistemi senkretizmi olması ile birlikte de fal çeşitleri değişmiştir. Bu fal çeşitleri; “kehanet, irafet, reml, ihtilac, kıyafet, firaset, Kur'an-ı Kerim, kitap falıdır (Duvarcı, 1993: 32).

Kültür, nesilden nesile taşınan bir unsur olduğundan ve devirler boyu form değiştirerek devam ettiğinden dolayı fal da devirler boyu form değiştirerek devam etmiştir. Günümüzde ise fal çeşitleri; “Bakla, kahve, iskambil, tarot, el falı, tesbit falı, su falı, papatya falı, ayna falı, rüya falı, numara falı, taş falı, çay falı, yazı falı, tuz falı, kurşun falı ve manifalı”dır (Duvarcı, 1993: 31). Falcılık, Türk topluluklarında da yayılmış olan bir uygulamaydı. Farklı şekillere bürünmüş olsa dahi, fala olan ilgi hiç azalmamıştır ve modern toplumlarda da kendisini göstermektedir. Tarot, el falı, kahve falı, papatya falı, yıldız falı gibi birçok çeşit bulunmasına rağmen, Türk toplumunda en yerleşik ve geleneksel fal pratiği kahve falıdır.

2.3.1. Eski Türklerde Fal Çeşitleri

Fal; sıradan olmayan bir kişinin dünün- bugünün- yarının zaman farkını kırarak ve ruhani olarak geçmiş, bugün ve geleceğe olan yolculuğunda gaybten haber almasıdır. Bugün olağanüstü veya deli saçması olarak adlandırılan falı bakan kişiler; toplum, tarafından bir o kadar dışlanan ve yine toplum tarafından ihtiyaç dâhilinde hayatlarının

merkezlerinde var edilen insanlardır. Fal çeşitleri ve falı yorumlayan kişilerin 21.yüzyılda genel adları medyum, falcı veya bakımcı olarak adlandırılmaktadır. Fal bakılırken, bir nesne aracılıyla bakıldığı ve bu nesnenin fala bakan kişi ile arasında psişik bir bağlantı olduğu görülmektedir. Bu nesnelere doğrultusunda da fal çeşitleri oluşmaktadır. Her falcının birbirinden farklı fal çeşidi vardır. Nitekim bir falcının birden farklı fala da bakabildiği yapılan derlemelerde görülmektedir. Eski Türklerde; falcılar, fal açmak için kullandıkları nesneye göre özel adlar alırlar.

Kemik Falı (Kürek kemiği Falı ve Aşık kemiği Falı)

Şamanist ve Müslüman Türklerde en meşhur fal, “kürek kemiği” ve “aşık kemiği” falıdır. İnanişaya göre, ruh kemiklerde bulunmaktadır ve dolayısıyla insanların kemiklerinden hareketle yeniden doğuşu simgelenir (Eliade, 1999: 188-190). Her iki fal çeşidinde de hayvanın kemiği kullanılırdı. Hayvanın kemiğinin kullanılmasındaki neden; sürekli yeniden doğuş halindeki “tümel hayatı”dır (Roux J. P., 1999: 127).

Türk topluluklarında kürek kemiği falı çok yaygındı. Bu konuda Kalmuk, Kırgız, Kazak ve Moğollarda çok yaygın olan koç veya koyun kürek kemiği ya da Koryaklarda fok kürek kemiği ile fal bakma âdetleri söylenebilir (Eliade, 1999: 195). Kemik önce ateşe atılır ve bir müddet ateşte kaldıktan sonra çıkarılırdı. Böylece ateşten çıkarılan kürek kemiği üzerinde oluşan çizgilere göre, falcı çeşitli yorumlar yapardı. Kemik üzerindeki kesiksiz düz çizgi yolun açık olduğunu, eğri büğrü çizgi ve delikler ise yolun kapalı olduğuna işaret ederdi (Tavkul, 2003: 186). Türklerde kürek kemiğini yakıp onda meydana gelen çizgilere göre geleceği haber verenlere “yağrınıcı”, koyun tezekleriyle fal açanlara “kumalakçı”, çeşitli şeylerden manalar çıkaran falcılara “ırımçı” (İnan A. , 1986: 151-152), Moğollarda ise kürek kemiği yolu ile fal bakanlara “dallacı” adı verilirdi (Roux J. P., 2005: 77).

Kazaklarda kemik falı çeşidiyle sık karşılaşılmaktadır. Bu fal çeşidiyle Kazaklarda; kaybolan bir atın gittiği yol, bir hırsızın takibi için gereken ipucu veya kaybolan bir şeyin aranması, kürek kemiğine bakılarak kolaylıkla tespit edilebilirdi. Kazaklarda fala bakmakta kullanılan kemik derhal köpeklere atılmaz, yoksa eve huzursuzluk getirirdi. Ancak belirli dualar okunduktan sonra parçalanmak suretiyle köpeklere atılırdı. Aksi takdirde eve uğursuzluk geleceğinden korkulurdu. Arkası kapıya dönerek oturan falcı, gelecek hakkındaki tahminleri tamamladıktan sonra kemiği arkasına doğru fırlatır; eğer kemik

kapının yukarısına isabet ederse bütün söylediklerinin gerçekleşeceğine inanılırdı (Radloff, 1994: 256-257).

Kürek falında etkin olan ve kutsalı içeren güç hayvanın kemiğidir. Burada hayvanın kemiğinin kutsal olmasının ve dolayısıyla varlık içermesinin asıl nedeni, bu kutsalın tezahürü oluşturması veya mana içermesi ya da bir mitsel ayini anımsatmasıdır. Dolayısıyla asıl gerçeklik kutsal olandır. Bir başka ifade ile bizzat varoluşta kutsalın bir tezahürüdür (Eliade, 1974: 18-25).

Kürek kemiği (cavrun) birçok kısımlara ayrılır. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

a) Kazan; b) bavuzdav (gırtlak); c) cavrunun (kemiğin arkası); d) kulak; g) mangday (alın); e) cavrun eteği (kemiğin eteği); brg kır (kenar); b-d) kara yol; c-c) kuskun; 1-1) til (dil, haber); m-m) büğet (engel, sefere çıkılmaz); O) yakın ilde bulunan hırsızın yolu; O) uzaktaki hırsızın yolu; n) müjde; p) at ağzı açık (yorgun at); b-b birbirine çizgi ile bağlanırsa “ hırsız yakalanacak” . f) noktasından çizgi olursa kaybolan şey bulunur.

Bir kişi, kürek kemiğinden yol, ordu, hava (kar, yağmur; soğukluk ve sıcaklık), koyun sürüsü gibi çeşitli durumları öğrenebilir. Bunun için ay yükselirken bir dişi koyun boğazlayarak sol kürek kemiğini çıkarıp aydınlıkta inceleyip, kemiğe bakmalıdır. O kemikte görülenler neye işaret ederse bu risalede o anlatılmaktadır. Dişi koyunun kürek kemiği dört bölüme ayrılır. Her tarafı bir yöne karşılık gelir. Baş kısmına denk gelen arz tarafı kuzey; değirmi tarafı güney, ince tarafı doğu; kalın tarafı da batı yönüdür. Kürek ve küreğin görünen tarafı altı bölümdür; her bölüme de bir çeşit hâl yazılmıştır. Kemikteki kanın reşşe (serpinti, çizgi, leke, benek, nokta)’sinden -bilginlerin ortaya koydukları hükümleri de aklında bulundurarak- öğrenmek istediğin hâllerle ilgili gerekli yorumlara ve sonuçlara ulaşırsın. Küreğin dibi yani doğu yönündedir. Batı yönündeki kalın tarafa da arslan derler. Her birinde bazı hâllerin yazılmış ve açıklamaların yapılmış olduğu bölüm de sağ adını alır. Sonra kemik ateşe atılır ve bir müddet orada tutulur. Daha sonra ateşten çıkarılan kürek kemiği üzerinde oluşan çizgilere göre falcı çeşitli yorumlar yapar. Kemik üzerindeki kesiksiz düz çizgi yolun açık olduğuna, eğri büğrü çizgi ve delikler ise yolun kapalı olduğuna işaret eder. Kürek kemiği sevinçli ve kederli haberleri de bildirir (Kültürel & Koç, 2011: 138).

Kürek kemiği falı İslamiyet öncesi Türk devletlerinde yaygın olarak bilinse de dünyada çeşitli toplumlarda da görülmektedir. Özellikle Arap toplumlarında görülen kürek kemiği falı, ilmü’l-ketf adıyla bilinmektedir.

Türklerde kürek kemiği ile birlikte aşık kemiği falı da sıklıkla görülmektedir. Aşık, insan ve hayvanın topuk mafsalı ve kemiği demek olup Arapçası ka'b ve Farsçası bûcul'dur Kelime Kaşgarlı'da dar hece ile yani "aşuk" şeklinde geçmekte ve Arapça" el-ka'b" kelimesi ile karşılanır (Kaşgarlı, I, 1986: 66; Sümer 1992: 41). Aynı eserde görülen "aşukla-" fiili birine topuğu ile vurmak manasına gelmektedir (Kaşgarlı, I, 1986: 305). Kaşgarlı aşığın karın, yani oyunda en çukur tarafına "çik", sırt yani yumru tarafına "bök" (pök) dendiği de kaydedilir (Kaşgarlı, III, 1986: 130). Şimdi de bütün Türk lehçelerinde "Çik" kullanılmaktadır. Bök (pök)'e gelince, bu kelimeXV. yüzyılda yazılmış olan Ak Koyunlular tarihinde "pöke" şeklinde geçer. Anadolu'da zamanımızda "bök'e genellikle "tök" denilmektedir. Aşık kemiğinin dört yanının ayrı ayrı adları vardır (Sümer & Vural: 1993).

Aşık kemiğinin büyüğüne "saka", küçüğüne "honek" denir. Türkiye'de ve Türkçe konuşan ülkelerde aşık kemiğinin üst çukur tarafına yaygın olarak "alçı" (kazak, say, mire, bal), altına "tokan" (kıt, sığa, şek, tala), yan çukuruna "çiğ", diğer yanına da "tüğ" denir. Aşığın dik durması Anadolu'nun batıya doğru olan yörelerinde "oma durdu", doğuya doğru olan yörelerinde de genellikle "omba durdu" kelimeleriyle ifade edilmektedir. Kazak ve Kırgızlarda ise "omaka" ve "domba" kelimeleri kullanılır. Bütün bu sözcüklerin "omba"dan geldiği açıktır. Aşık oyuklu kısımda yani ince tarafında durursa "çikine oma durdu", düz kısmında yani kalın tarafında durursa "töküne oma durdu" denilir. Aşığın uçlarındaki çıkıntılara da "dimik" adı verilir. Kendisi ile diğer aşıklara vurulan baş aşık genellikle "enek" veya "eneke" adını taşır. Eneke, Orta ve Doğu Anadolu'nun bazı yerlerinde "saka", "şaka" ve "saha" denildiği de bilinmektedir. Bütün aşık oyunları enek ile oynanır (Sümer N. , 2016: 73).

Kazak Türklerinde aşık kemiğinin büyüğü "saka" veya "topaj", küçüğü de "şükimayt" olarak adlandırılır. Aşığın yan yattı durumundaki tümsek tarafına "büge", bügenin karşısındaki çukur tarafına "şige", aşığın dik duruşundaki ortası çukur tarafına "alşı", alşının karşısına "tayke", uzunlamasına çatalımsı tarafının aşağıya gelmesi haline "ongka", ongkanın karşısına "şongka" denir. Ongka ve şongka durumlarına pek nadir rastlanır ve uğursuzluğuna inanılır. Aşığın alçı tarafındaki burun kısmı sağa dönük ise "ongkay", sola dönük ise "solakay" denir ki, solakay aşık pek uğurlu sayılmaz. Ayrıca aşığın "alşı tarafı Kan (Han), büge tarafı Sofu, tayke tarafı Taz (dazlak) ve şige tarafı kadın olarak adlandırılır (Altay, 1984: 48-49).

Anadolu’da aşıkla ilgili isimlendirmeler ilk defa Ebû Bekr-i Tihrani’nin XV. yüzyılın ikinci yarısının ortalarında yazdığı Kitâb-ı Diyârbekriyye adlı eserinde görülmektedir. Bunlar pökke (tök) çikke (çik), alçu (alçı), dohan (tokan) ve onba’dır (Tihrani 1993: 61- 62). Aynı şekilde Safevî devri tarihçilerinden Hasan- ı Rumlu’nun (Ö. 1577) kaleme aldığı Ahsenü’t Tevarih adlı eserinde de aşıkla ilgili “çeke, beke, alçu, duhan ve omba” isimlendirmeleri yer alır (Hasan-ı Rumlu 2006: 49). Bunlara Sivas ve Kayseri yöresinde kullanılan “eneke” sözü de ilave edilebilir. Aşık kemiğinin davulun üzerine atılması ve aldığı şekle göre geleceğin yorumlanması temeline dayanmaktaydı (Korkmaz 2003: 26).

Aşık falına bakılırken; aşıkların normal bir yere atılmadığı kaynaklarda geçmektedir. Aşıklar, beyaz keçeden yapılmış, silindir şeklinde ve üzeri yakılarak geleneksel motifler ile işlenmektedir. Aşık keçesi olarak bilinen bu bezin üstüne at, deve, koyun ve keçi motifleri mevcuttur. Aşıklar, bu hayvan motiflerin üzerine düşer ve bir işin ya da bir şeyin uğurlu veya uğursuz olacağına inanılır. Burada en uğurlu hayvan attır. Attan sonra deve, koyun ve keçi gelir. Uğursuz hayvan ise keçidir. Falda çıkan herhangi bir şey halk arasında inanç olabileceğinden dolayı, fala bakacak kişinin, bilgili ve tecrübeli olması lazımdır. Bunun yanı sıra aşık kemikleri kutsal sayıldığından ve iyi fal ise uzun bir süre etkisi olmasını istediğinden dolayı üzerine süt damlatıldığı bilinmektedir. Nitekim Türk kültüründe süt bir saçı veya kansız kurban olduğu bilinir (Yıldırım İ. , 2018: 699).

Kürek Kemiği Falı: Divan-ı Lügati’t-Türk’te “yarın” diye adlandırılan “kürek kemiği” falını, Türklerin bu fala verdiği değeri Kaşgarlı Mahmut “Yarın bulgansa, el bulganır” atasözüyle bize gösterir.

Kumalak Falı

Türk boyları arasında sık rastlanan bir fal çeşiti de kumalak falıdır. Kırgız ve Kazak Türklerinde, “kumalak” kelimesi; koyun, keçi ve deve pisliği anlamında kullanılmaktadır. Kazak, Kırgız, Özbek ve Orta Asya Türklerinde bu tür fal bakma yöntemi; Kafkasya’daki Karaçay-Malkar Türkleri arasında da bilinmesinin yanı sıra “taş salgan” veya “taş soluv” adıyla da ifade edilmektedir. Kazak Türkçesinde rastlanılan “kumalak sal-” ifadesi; yuvarlak, koyun keçi pisliğinin fal açmada kullanıldığına işaret edilir (Tavkul, 2003: 180).

Ayrıca Kazaklar kumalak falı için “kumalak aşadı” ya da “bal aşadı” dedikleri ifade edilmektedir (Radloff, 1994: 255).

Kumalak falı için; kırk bir taş, nohut, fasulye ya da koyun tezeği kullanılır. Bu fal şöyle bakılır: kırk bir tane taş ya da başka birşey gelişi güzel üçe bölünür.. Her üçe ayrılan bölüm dörder dörder ayrılır. İlk ayrılan sağ omuzdur. İkinci ayrılan baştır. Üçüncü ayrılan ise sol omuzdur. Kalan taşlar yine bir önceki aşama gibi ayrılır. Falcılar bu dokuz yerdeki taş (kumalak) sayılarına bakıp fal sahibine geleceğini anlatırlar (İnan , 1986: 158).

Bununla beraber hepsini doğru yorumlamak ve anlamak büyük bir sanat eseri olarak düşünülmektedir. Ayrıca Kazaklar bu falcılığa tayin edilmiş olarak bakar ve falcılık kabiliyetini peygamberin bir lutfü olarak görmektedirler (Radloff, 1994: 256).

Yıldız Falı

Güneş, ay, yıldızlar ve gezegenler birkaç kat büyütülerek; canlı üzerinde yukarılara yerleştirilmiş olan küre olarak düşünülürdü. Gök cisimlerinin çoğu kendi ışıklarını saçar. İlahî ima edecek şekillerde hareket ettiğine dair Eflatun; bilimsel açıdan ilginç cisimler olmalarının yanı sıra yıldızlar; ahlâken hem gözler hem de ruhu yukarı çevirmeleri yönüyle eğitici olarak ifade ettiği görülür (Burton & Grandy, 2005: 114).

Eskiçağ uluslarında olduğu gibi, ilkçağ uluslarında da ayın devinmesine bakarak, onunla fal açarak eyleme geçme inancı vardır. Savaşların açılmasında, kazanılıp kazanılamayacağına aya ve yıldızlara bakılırdı. Bu inanç Hitit, Lidya, Frigya, Bergama, Roma, Grek, Fenike uluslarında çok yaygındı (Eyuboğlu, 1991: 57). Astral mitin; konar-göçer toplumlarda popüler olduğu 19.yüzyılda yapılan derlemeler sonucu ortaya çıkmıştır. Türk dünyasının her yerinde gözüken yıldız kültü, bozkır sahasında ve avcı toplayıcı toplumlarda görülür. Ren geyiği besleyen Altay ve Sibiry Türklerinde de bu anlayış mevcuttur (Bayat, 2007: 279). İslamiyet öncesi Türklerde Şamanların yıldızlara bakarak kehanetlerde buldukları bilinmektedir. Onların şekillerinden ve duruşlarından yapılacak işler için uğurlu zamanlar tespit ettikleri görülmektedir (Duvarcı, 1993: 30).

Astral kült; konar- göçer yaşam sürdüren Türk’ün düşüncesindeki yerüstü varlıkların semalaşmış varyantı veya kozmik hafızada mevcut olan gizli bilginin göklerde ve gök cisimleriyle simgeleştirilmiş halidir (Bayat, 2007: 281). Bu durum aslında kötü ruhların konuşmalarını dinlemek için kulak; ay, güneş, yıldızlar, Erlik dünyasında yaşayan kurbağalar ve yılanlar hep şaman cübbesini temsil eder (İnan, 1986: 92). Türk mitoloji

sisteminde; var olan ve anlam yüklenen yıldız ve yıldız kümeleri pek fazla değildir. Yıldızlara ya hayvan isimleri ya da insan isimleri verilmiştir. Mitolojik ana bağlamında varlığını sürdüren yıldız kültleri aile ocaklarının koruyucu iyisi olarak da görülmektedir. Türk Mitolojisi sisteminde; Temir Kazık, Don Yıldızı, Çolpan-Çoban Yıldızı, Büyükayı Yıldızı, Ülker, Kervan Kıran Yıldızı, Samanyolu Yıldızları olduğu bilinmektedir (Bayat, 2007: 280).

Türklerde Güneş, ay ve yıldızlarla ilgili inançların hepsi Gök Tanrı ile ilgili inançlardır (İnan A. , 1986, s. 29). Kamların davullarında güneş, ay, kayın ağacı yanında yıldız resimleri de mevcuttur. Yıldızlardan Zühre (Solbon, Çolpan, Çuban) yıldızı takdis edilir. Abakanlı kamların İlahîlerinden anlaşıldığına göre Solbon yıldızı Tanrı sayılmaktadır (İnan, 1986: 29). Ayrıca Altay kamları tengereye dua ederken "yüksekte bulunan büyük atamız tengere... Yaratıkları yaratan tengere... Yıldızlarla dünyayı süsleyen tengere" diye hitap ederler (Eyuboğlu, 1987: 18-19).

Yıldız, insanlar için iki önemli anlam taşır. Biri insanların yazgı denen alinyazılarının yıldızlara, onların doğup batmalarına, hareketlerine bağlı oluşu, öteki bir olayın önceden bilinmesi, ne gibi bir sonuca varacağına ilişkin anlaşılması için yıldızlarla fala bakmadır. Buna "yıldız falı" denir. Yıldız falının vereceği sonuca karşı beslenen inanç kesindir. Onun şaşmayacağına, olduğu gibi çıkacağına inanılır (Eyuboğlu, 1987, s. 92).

Bu bağlamda eski Türk inanç sisteminde olan yıldızların ve özellikleri başlıca şöyledir:

"Üç Arkar" Yıldız kümesi; aslında yedi yıldızdan oluşur. Türkçe'de "üç arkar" yani "üç koç" olarak bilinen yıldız kümesidir. Av ile avcı arasındaki ilişkiyi sembolize ettiği bilinir (Bayat, 2007: 284).

"Ülker" Yıldızı; Türk ve Moğol tasavvurunda altı yıldızdan oluşur. Bu altı yıldız; Oğuz Kağan Destan'ında, Oğuz Kağan'ın altı oğlu olarak sembolize edilir. Eski Yakut, Tunguz ve Buryat Şamanist inançlarına göre iki şekilde tasavvur edilir. Birincisi; yılan şeklinde düşünerek mümkün olmayacak sıcaklık ve soğukluğu ikincisi ise büyük şaman olarak sembolize edildiğidir. Bununla beraber fal anlamında olan ırk kelimesinin ülker, astral kültü ile bağlantılı olduğu belirtilir (Bayat, 2007: 286-287).

Türk kavimlerinde hırsızlar ve at simgelerine dönüştürülen "Yitiken", bir başka ifade ile "Büyükayı"ve "Küçükayı" yıldız kümelerinin mevsimleri ve takvimleri belirlediği bilinmektedir. Bununla birlikte halk arasında yedi gece, yedi yıldız sayıp uyduğunda kişinin evleneceği kişiyi rüyasında göreceğine inanılır (Bayat, 2007: 287-288). Bu inanış

kişinin yıldız isimlerini okumasıyla büyü yapmaya rüyaya yatıp evleneceği kişiyi görmesiyle de fal bakmaya örnek olabilir.

Küçükayı takımyıldızı ise dört tekerlekli bir arabayı çeken iki aygır olarak ifade edilir.

“Karakuş” bir başka adı ile “Ülgü” takımyıldızının Divan-ı Lügati’t Türk eserinde, terazi burcu olarak geçtiği görülür. Osmanlı dönemi yazılarında “beş kardeş” olarak bilinir ve fal açmalarda önemli bir yer tuttuğu vurgulanır (Bayat, 2007: 290).

“Temir Kazık” olarak bilinen “Kutup Yıldızına” dünyanın merkezini sembolize ederek göğün kapısı ya da Tanrı kapısı da denilir (Bayat, 2007: 292).

Türk mitolojisi sisteminde var olan bir diğer yıldız ise bilgeliğin sembolü olarak bilinen “Çoban Yıldızdır”. “Çoban yıldızı” var ise kervan yola çıkar ya da savaşa gidilirdi. Ayrıca şamanın yol göstericisi olarak da bilinir (Bayat, 2007: 292).

Türk mitolojisi sisteminde bilinen bir başka yıldız da “Kuluçka” yıldızdır. Kuluçka yıldızının dağılması yaylak- kışlak kültürünün hâkim olduğu coğrafyalarda yayladan inme vakti olarak görülmektedir. Kuluçka yıldızı yağmurun yağacağına dair de habercisi olarak görülür (Ögel, 2000: 81-83).

Çin tarihçilerin verdiği bilgiye göre; Hunlar bir işe yönelirse yıldızların ve ayın konumuna göre işe başladıkları görülmektedir. Hunlardan sonra Orta Asya’da devlet kuran muhtelif ailelerden bahseden Çin kaynaklarının Gök Tanrı’ya, yer ile suya, aya, güneşe ve yıldızlara kurban sundukları da görülür (İnan, 1976: 3).

Ateş Falı ve Köpük Falı

Fal üzerine yapılan araştırmalarda ateş falı ile köpük falını ayrı başlık altında incelendiği görülür. Nitekim köpük falının ateş falı içerisinde yer alan bir uygulama olduğu ifade edilebilir. Kırgızların atalarının ruhlarına kurban sunarken ve kazanda kaynatırken çıkardığı köpüklere bakarak falcılık ettiği bilinir. Köpük falında önemli olan; köpüklerin renkleridir. Eğer köpük ak ise işin uğurlu olacağı aksi takdirde köpükler kara olursa işin uğursuz olacağı düşünülür. Bununla beraber Asya’da ve Anadolu’da köpük falı halen yaşatılır (Sünbüllü, 2008: 68-69).

Türklerin ateş ile çok erken dönemlerde karşılaştıkları ve Göktürk efsanesinde ateşi ilk defa bularak Türklere öğreten efsanevi yarı insan yarı hayvan görülen atadan söz

edildiği görülür (Ögel , 1993: 54). D. Banzarov, ateş kültürünün Moğol uluslarına Türklerden geçtiğini iddia etmiş. ve bunun delili olarak Moğolcada ateşe “ğal” denildiği halde ateş Tanrısına “ot” denilmesini göstermiştir.

Karagasların ve Başkurtların inancına göre ateş ıslık çalarsa “uzaktan bir yolcu gelecektir”. Ateşin gece ıslık çalması iyi değildir, “aza” (Şeytan) ın geldiğini bildirir; o zaman mübarek sayılan “artış” otundan bir parça ateşe atarlar (İnan, 1986: 67). Bugün hâlâ devam eden; büyüklerin, gece ıslık çalan birini gördüğünde “Gece gece ıslık çalma Şeytanları toplayacaksın” demesinin temelinde “ateşin gece ıslık çalmasıyla beraber Şeytanın gelmesi” inancının yattığı düşünülebilir.

“Yakutlar ocaktaki külün kıpırdadığını görürlerse “og kuta oynyür” (çocuk ruhu oynuyor) derler, ateşin ailede bir çocuk doğacağını haber verdiğine inanırlar. Birşey hakkında düşünürken ateş ıslık çalarsa, o şeyin olmayacağına inanış mevcuttur” (İnan, 1986: 67). Ateş ile ilgili bir başka inanç ise anne rahminde olan bebeğin cinsiyetini öğrenmedir. Şecere-i Türk’te Özbek hanlarından Kocugum’un çadır çadır dolaşarak ateşe yağ atıp kadınların falına bakıp ‘senin oğlun olacak’, ‘senin kızın olacak’ dediği anlatılır” (İnan, 1986: 67).

Şamanist öğretileri yakın zamanlara kadar muhafaza etmiş olan bazı Türk topluluklarındaki dinsel törenlerde, din görevlilerinin okuduğu dualardaki bazı ifadeler, ateşin yaradılışına dair birtakım fikirlerin yansıması olarak değerlendirilmiştir. Bu konuda Kumartaşlıoğlu, Altay ve Hakasların dualarından alınan bazı pasajları, haklı bir şekilde ateşin kökenine işaret eden veriler olarak değerlendirmektedir.

Şamanistlerin inançlarına göre ateş her şeyi temizler, kötü ruhları kovar. VI. yüzyılda Batı Gök Türk hakanına gelen Bizans elçilerini ateşler arasından geçirmişlerdi. Moğol saraylarında da bu âdet vardı. Bu tören elçilerle gelmesi muhtemel olan kötü ruhları kovmak için yapıldı. Bu inancın izlerine Müslüman Türklerde de rastlıyoruz. Başkurtlar ve Kazaklar bir yağlı paçavrayı tutuşturup hastanın çevresinde “alas, alas” diye dolaştırırlar. Buna “alaslama” derler. Bu kelime Anadolu Türkçesinde “alazlama” şeklinde muhafaza edilmiştir, ateşte temizleme anlamını ifade eder. “Alas” kelimesi Altay şaman dualarında çok geçer. Yakut oyun-kamları ateşle kötü ruhları kovmak için okudukları afsunlarda “alias, alias” diye bağırlar. Yakutça “aliasta-” (= alazla) yanan paçavra ile âyin yaparak kötü ruhları kovmak demektir. Yakutlar bu töreni yapan hakkında “oyun aal uotanan aalastır” (şaman kutlu ot ateş ile alazlıyor) derler (İnan A. , 1986: 68).

Ateş ruhuna hitaben okunan şaman İlahilerinden anlaşıldığına göre aile ocağı kültü ile ateş kültü birbirinden ayırt edilmez. Aynı zamanda ocak kültü atalar kültüyle bağlıdır (şaman dualarında “atamızın yaktığı ocak” denir) (İnan, 1986: 71).

Kırgızlarda da düğün töreninde ateş ve ocak, tıpkı Altay ve Buret Şamanistlerinde olduğu gibi, önemli bir unsurdur. Kırgızların “Manas” destanında bir gelinin kayın babasının evine girdiği şöyle tasvir edilir: “Kızlar ve gelin çift çift olup eve girdiler. Genç gelin Aksaykal eğilerek selâm verdi; Aksaykal ateşe yakın geldi, eğildi, ateşe selâm verdi...” (İnan, 1986: 71).

Düğün törenlerinde ateşin ve ocağın gerek Şamanistlerde gerek Müslüman Türklerde çok önemli bir yeri vardır. Örneğin; ateşe karşı secde etmeleri (İnan, 1986: 70).

Anadolu Yörükleri yaylaklarında ilk ateşin tutuşmasında belli ritüellere önem verirler. Her ailenin ocak yeri aynı yerde kalmalı ve meydana varışta ilk ateşi yakan da evin yeni evlenen gelinidir; bu onun için bir anlamda bir sınavdır (Boratav, 2012: 35).

Yakutlar, and törenlerini ateş ve ocak karşısında yaparlar. And formülü “büyük babamız ateş karşısında... and ediyorum.” diye başlar ve “yemeklerimden attığım alevli ateş ile and ediyorum” diye nihayet bulur (İnan, 1986: 71). Ateş, diğer taraftan da şifa ritüellerinin ve falcılığın, tütsünün ve kurşun dökmenin önemli bir ögesidir (Boratav, 2012: 35).

Ayna Falı

Aynanın semavi kaynağı aslında onun demircinin yanından gelmesi mitine bağlıdır. Ayna, yalnız kehanet aracı değil, aynı zamanda hastalıkların toplandığı bir depodur. Ayna kehanette bulunmanın bir aracı olarak birçok sihri ve büyüsel geleneklerde de kullanılmıştır. Türk Şamanları aynadan daha çok ruhları çağırmak için yararlanırlar (Bayat, 2006: 191).

Daha çok Tunguz, Mançu Şamanları arasında görülen ayna, Tuva, Hakas, Yakut Şaman memoratlarında da geçmektedir. Nitekim Türk Şaman metinlerinin verdiği bilgiye göre ayna, kostüm, davul, başlık gibi ruhların gösterişi ile yapılmaz, bulunur. O halde ayna, Şaman aksesuarları içinde ruhların doğrudan doğruya Şamana sunduğu kehanet aracı olarak betimlenir. Ayna, öteki dünyayı görmek ve ruhların yerini tespit etmek için kullanılır (Bayat, 2006: 190).

Tuva Şamanları, hastayı tedavi etmeye gitmeden aynalarını da kendileri ile götürürler. Tuvaca “küzüngü” (Azerbaycan Türkçesinde nazal n sesi düşmüş ve bu kelime küzgü/güzgü şekline girmiştir.) diye adlanan ayna, Şamanın, hastayı iyileştirip iyileştiremeyeceğini öğrenmek için baktığı araçtır. Küzüngü, daire şeklinde olup cilalanmış metalden yapılır. İnanca göre ayna, Şaman eşyaları içinde en kudretlisidir. Tuvalılara göre semavi menşeli ayna, özellikle göklerin insanlara gönderdiği baş ağrısı, felç gibi hastalıkların tedavisinde Şamanın en yakın yardımcısıdır (Bayat, 2006: 190).

Aynanın oynaması ve arka yüzündeki on iki hayvanlı takvimin olması, Şamanın dünya görüşünde zamanın kozmik seyahat ve kozmik bilgi yönünde aktığını göstermesine hizmet eder. Bu sebeptendir ki Şamanlar, aynayı evin en saygılı yerinde- ocağın üstünde kapının karşısında saklarlar (Bayat, 2006: 192).

Bu aynaya sabahları ya Şaman ya da Şamanın eşi yeni demlenmiş sütlü çay atmakla yedirir ve hizmet yaparlar. Şamanın eşi, aynanın önünde sağ elini göğsüne koymakla ve sol ayağını da bir adım geri atmakla gösterir Akşam, Şaman, aynanın önüne yanan mum koyar. Ayna, hastanın bulunduğu mekâna getirildiğinde özel olarak soyulmuş koçun pişirilmiş kuyruğu ile "yedirilir". Bu da aynayı, ruhu olan bir varlık gibi algılamaya olanak tanır (Bayat, 2006: 192-193).

Fincan Falı

Tanrı Ülgen adına kurban edilecek atın sırtına konulan fincanın düşüş şeklinden, Tanrının kurbanı beğenip beğenmediği sonucu çıkarılmıştır. Tören yeri hazırlandıktan sonra ortaya birkaç tane ak boz at getirilir. İçlerinde kısrağ varsa; kam, kısrağın sütü ile fincanı yıkar ve bu eylemi boyunca kam; büyülü sözler söylediği kaynaklarda geçmektedir. Kam'ın söylediği bu büyülü söz ise “İyi görüp, kabul ediniz! Fincan benden alçı düşürmek sizden. Hayırlı bilgi veriniz” dir. Burada söylenen büyülü sözlerden anlaşılan alçının bu fal türünde önemli olduğudur. Alçı; âşık falında kemiğin uğurlu kabul edilen tarafıdır (Duvarcı, 1993: 26). Atın kimildamasıyla fincan yere düşer ve çukur kısmı yukarı düşerse “alçı düştü” denir. Tanrı'nın hayvanı beğendiğine aşağı gelirse de beğenmediğine karar verilir (İnan, 1986: 103).

Bugün, fincan falı; kahve falı olarak düşünülmektedir. Kahve falı, 21. yüzyıl fal çeşitleri başlık altında açıklanacaktır.

2.3.2. İslam Kültürünün Etkisiyle Bakılan Fal Çeşitleri

Türklerin İslamiyet ile karşılaşmaları ile birlikte İslam'ın fal çeşitlerinden de etkilendiği görülmüştür. Bununla beraber fal çeşitlerinde biçim değişikliği de görülmektedir. İslam'da fal ise; cahiliye döneminde Araplar arasında, fal tutma anlamına gelen ayrıca gelecekle ilgili iyi isteklerin dile getiren tefe'ül adı verilen falın, cahiliye döneminde hâkim olarak görülmekte birlikte tefe'ül fal çeşidini karşıt anlamı olarak tıyere ve teşe'üm kullanıldığı ifade edilir. Cahiliye dönemi Araplarda yaygın olarak bilinen fal çeşitleri; Hattü'r-reml, Zecr, tıyere ve iyafe, Irafe, arraf, ihtilac, tark ve firaset olarak belirtilmiştir. Yahudilik ve Hritiyanlıkta olduğu gibi İslam'da da fal yasaklanmıştır (Çelebi, 1995: 138-139).

Zecr-Iyafet-Tayr

Bu üç fal çeşiti tam değilse bile birbirine çok yakın fal türleridir. İslam ansiklopesinde uğursuzluk maddesinde açıklanan “zecr, iyafet ve tayr” fal çeşitleridir. “Uğursuz saymak” mânasındaki “şe'm” kökünden türeyen “teşe'üm”, “uçmak” anlamındaki “tayr” kökünden türeyen “tıyere” (tetayyur), “tâir” kelimesiyle birlikte kullanıldığında “zecr”dir. Bu üç fal çeşiti çeşitli kuşların uçuşu, yürüme, seslenme ve titremelerine bakarak gelecek hakkında fikir edinme manasına gelmektedir. Kuşların ikişer ikişer ötmesi uğursuzluk sayılıyorken kuşların üçer üçer ötmesinin uğurlu sayıldığı görülür (Duvarcı, 1993: 28). Nitekim Türklerde; çift sayılar uğursuz tek sayılar uğurlu sayılır. Türklerin İslamiyet sonrası inanışlarının hâlâ devam ettiği görülür. İnsan ve hayvanlarla diğer bazı nesnelere hareket, ses ve duruşları uğursuz sayılır. Kuşların uçuşlarından anlam çıkarma anlayışının Babil ve Mısırlılar gibi Yahudi ve Hristiyanlarda da mevcut olduğu görülür. Cahiliye Araplarının, kuşların yanı sıra bir kısım özellikler taşıyan insanlarla, kulağı yarık, boynuzu kırık hayvanları ve bazı sesleri de uğursuz kabul ettiği ifade edilmektedir. Arapların, sık başvurduğu fal şeklinin İyâfet'ü-l Tayr denilen kuş uçurtma yöntemi olduğu belirtilir (Çelebi, 2012: 51-52).

İyâfet'ü-l Tayr'da sabahleyin evinden çıkan bir kişi, uçan bir kuşun uçtuğu yöne göre o günkü işini yorumlaması söz konusudur. Kuşun soldan sağ tarafa uçuşu uğurlu sayılırken sağdan sol tarafa uçuşu uğursuz sayılmaktadır. Uçan kuş yoksa da yine bir kuş uçururlardı (Çelebi, 2012: 51-52).

Sözlükte “iyâfe”nin uğur tutmak amacıyla kuş uçurma; tiksindiği bir şeyi içmeme, su arama ve öngörü sahibi olma anlamlarına geldiği görülmektedir. Tanımda görülen “uğur tut-” eylemi niyet ya da bir işin olup olmayacağını merak etme olarak da yorumlanabilir.

İyâfet’ü-l Tayr bir başka deyişle iyâfe ve zecr’ü-t tayr hemen hemen aynı olarak ele alınsa da aralarında fark olduğu belirtilmektedir. Bu fark iyâfe falı; kendiliğinden uçan kuşu yorumlamakken zecr falı ise başkası tarafından uçurulan kuş olarak bilinmektedir (Çelebi, 2001: 51-52).

Kehanet

Tark adı olarak da bilinen kehanet; taşlarla bakılan fal türü olarak bilinmektedir. Bu fal türünde; taşların hepsine değişik işaretler yapılır ve taşların her birine isim verilir. İsim verilen bu taşlar avuç içerisine alınır ve bazı dualar söylenerek taşlar hareket ettirilir ve sonunda avuç açılır. Taşların şeklinden, duruşundan, çeşitli anlamlar ile yorumlanmakta olduğu bilinmektedir (Duvarcı, 1993: 29).

Kehanet; sezgi, ilham ve bazı işaretlerin yorumlanmasıyla olacak şeyler hakkında haber verme veya bir sırrı ortaya çıkarmadır (Sümer, 2016: 145).

İrafet

İrâfet, geleceği öğrenmek veya gaybı bilmek için suya, güneşe ya da küre gibi bir parlak cisimlere bakarak orada görülen renk ve şekillerden hareketle yorum yapma işi olarak açıklanmaktadır. Bu fala bakan kişiye “arraf” denemektedir (Sümer, 2016: 145). İrâfet; küçük bir çocuğun sağ elinin başparmağının üzerine bazı dualar okuyarak, çocuğa baktırılır ve çocuğun gördüğü şeyleri söylediği bilinmektedir (Duvarcı, 1993: 29).

Başka bir şeklinin de içinde yaşadığı zamanda meydana gelen bazı olayları akıl yürütme ve bilme olduğu görülmektedir. Nitekim bu iki olay arasında bir gizli bir ilişki veya benzerliğin bulunması esas alınır (Duvarcı, 1993: 29-30).

İhtilaç

Vücuttaki bazı organların hareketlerinden, seğirmesinden, oynamasından geleceği ait mana çıkarılır ve bu fal türüne “ihtilaç” denir. Örneğin; sol avucun kaşınmasının para geleceğine dair haber vermesi, sol kulağın çınlamasının hakkında iyi şeylerin söylendiğine dair yorumlanması, sağ

kulağın çınlamasının ise hakkında kötü şeylerin dendiği şeklinde yorumlanması, gözün seğirmesinin ölüme yorumlanması vs görülmektedir. Bununla beraber vücudun sol tarafıyla ilgili bir şey olmasının kalp o tarafta diye iyiye yorulduğu da vurgulanmaktadır. Bu konuda yazılan eserlere “ihtilacnâme” veya “Kütüb-i ihtilaç” denilir. Bu alanda yazılmış Türkçe eserler de oldukça fazladır. Bu ilim Zülkarneyn ve Danyal’a dayandırılrsa da bu konuda herhangi bir aklî ve naklî delil mevcut değildir (Duvarcı, 1993: 30).

Kıyafet

Şüpheli durumlarda bir çocuğun babasını tespit etmek için kâif, ellerini, çocuğun yan böğründeki kemikler üzerine dikkatele koyar. Bu kemiklerin sayısını anlar ve daha sonra aynı işlemleri baba adayının üzerinde uygular. İkisinin de durumu farklıysa çocuğun babadan olmadığına karar verilir. Bununla beraber kıyâfetin insan, at, deve, katır gibi canlıların yumuşak topraklı bir yolda giderken bıraktıkları ayak izinden mana çıkarmakta da kullanıldığı vurgulanmaktadır. Hatta hangi cinse ve kime ait olduğu da bilinmektedir (Duvarcı, 1993: 30-31). Dış görünüşten hareketle insana dair tahmin ve fikir yürütme üzerine kurulmuş yukarıda söylenilmiş olanlar başta olmak üzere kıyafet ilmi ile ilgili çeşitli ilim dalları kullanılmıştır (Maden, 2017: 12).

Kıyafet ilminin bilinen dalları arasında yer alan insandaki ben, iz vb. görsel ayrıntılara bakıp onun iç dünyasını keşfetmeye dair ilme “ilmü’ş-şemât ve hayalân” denir. İnsanın el, ayak ve yüz hatlarına bakıp onun içi dünyasını keşfetmeye dair ilme “ilmü’l kef veya ilmü’l esarir” denir. Keçi ve koyunun kürek kemiğine bakıp savaş, barış, kıtlık ve bolluk konusunda sonuç çıkarmaya dair ilim “ilmü’l ektaf” olarak tanımlanır. Yaşanmış olaylardan hareketle gelecekteki olaylar hakkında akıl yürütmeğe dair ilim “ilmü’l irafe” olarak söylenmiştir. Vücutta meydana gelen (seğirme, çarpıntı vb.) durumlardan hareketle ileride yaşanabilecek olaylara dair kehanette bulunma ilmi için “ilmü’l ihtilaç” ifadesi kullanılır. Yön tayin etmeye dair ilim “ilmü’l-ihida bi’l-berari ve’l akfar” olarak söylenir. Toprağın nemi, üzerinde yetişen bitkileri ve canlılara bakarak yer altı sularını bulmaya dair ilme “ilmü’l riyafe”, yağmur yağmasına ilişkin tahminlere dair ilme “ilmü’l-müzûli’l-gays ve iz sürmeğe dair ilmü’l” denir (Erkal, 1999: 218).

Firaset

İnsanları, tiplerine göre sınıflandırarak bakılan fal çeşidine firaset falı denir. Firâset falına göre, saçı yumuşak, kıllı bir kimse kötü huylu ve korkak; saçı sert, kıllı bir kişi cesur, yiğit; gözleri iri biri hileci ve hırsız; gözleri küçük olan da utanmaz bir insandır. Yine bu fala göre, kişinin elinde, ayağında veya alnında bulunan çizgilerin uzunluğu, kısalığı, genişliği ve birbirine yakınlığı o kimsenin ömrünün uzun veya kısa olacağına, mutluluk veya mutsuzluk içinde yaşayacağına bir işarettir (Ersoylu, 1996: 198).

Kitap Falı

Bu tarz fal daha eski ve yaygın olarak kullanılan çeşitlerden biri olarak görülmektedir. Uygulanırken kerametine inanılan kimselerin veya meşhur şairlerin eserlerinden faydalandığı görülür.

Bu usullerle fal bakmak için önce niyet tutulur, kitap ele alınır. Fal baktıracak kişiye sağ mı sol mu diye sorulur. Başka bir yöntemi ise baktıracak kişiden sayfa numarası istenmesidir. Cevaba göre sayfa açılıp kişinin hayatına göre yorumlanır (Duvarcı, 1993: 31).

Kur'ân Falı

Halk arasında Kur'ân falı veya Dânyâl falı olarak da bilinen ilm-i Tefe'ül, bir olayın veya gelişmenin, ileride ortaya çıkacak bazı durumlar hakkında işaretler taşıdığı düüncesinden beslenmektedir. “Tefe'ül: 1. fal açma, fala bakma 2. hayra yorma, uğur sayma olarak tanımlanır. Tefe'ül terimi ve bu terimi içine alan ilm-i tefe'ül ana hatlarıyla bir şeyi uğurlu saymak, bir olayı bir hayrın başlangıcı görmek ve bu doğrultuda yorumda bulunmak için kullanılır (Sünbüllü, 2008: 386).

İlm-i Reml

Kendine has bazı şekillerle hükümler çıkarmak manasına geldiği bilinmektedir. Bu şekiller kumların üzerine parmaklarla çizildiğinden dolayı “reml” ismini almıştır. Remlde nokta ve çizgi işaretleri kullanılmaktadır On altı tane farklı işareten bazısının uğur ve talihe bazısının ise uğursuzluğa işaret ettiği bilinmektedir (Duvarcı, 1993: 32-33).

Bir başka fal çeşidi ise kur'a falıdır. Bu kur'a falı, şansını deneme, talihini öğrenme usulüdür. Bu fal tavla zarına benzeyen, her yüzünde muhtelif harfler ve bulunan kur'a taşlarının atılmasıyla bakılmaktadır. Sadece zar ile bakılmayan bu falın bir başka yöntemi ise kâğıt üzerine yapılmış notalar ve bunların meydana getirdiği şekillere bakmaktır (Duvarcı, 1993: 32).

2.3.3. Modern Çağ Fal Çeşitleri

El falı; elin avucunda görülen işaretlerin, çizgilerin, üçgen, dörtgen ve yıldızların ayrıca çizgilerin kalınlık, incelik, uzunluk, kısalık, kesiklik yorumu olarak açıklanmaktadır. Bir çeşit yaşamsal hiyeroglif sayılarak, insanın kişiliğini ve gidişatını hayatının tüm evrelerini yorumlayan fal çeşididir (Scognamillo & Arslan, 2000: 31; Duvarcı, 1993: 35). Bugün çok fazla talep edilen fal türü olarak da bilinmekle beraber İslamiyet ile Türklere gelen firaset fal çeşidinin geliştirilmiş hali olarak düşünülür.

Bakla Falı; "*Fatıma Ananın falı*" olarak da bilinir. Ayrıca en doğru kabul edilen fal çeşididir. Çoğunlukla çingene kadınların baktığı bakla falı; daha çok mahalle aralarında bohçacı olarak gezen kadınlar ve piknik yerlerinde genellikle genç kızların baktığı fal olarak da bilinmektedir. Bakla falına bakarken ya yirmi bir tane ya da altı tane bakla tanesi kullanılır. Bu bakla tanesi sayısının fal bakan kişinin tercihiyle kaldığı bilinmektedir. Kullanılan bakla tanelerinin içerisinde küçük bir parça kömür, kaya tuzu, şeker, yüzük ve para da bulunmaktadır. Sonra baklalara işaret koyularak biri kadın, biri erkek, biri yabancı, biri düşman diğeri de hükümet olarak kabul edilir ve baklalar iyiyce karıştırılıp yere serpilir (Duvarcı, 1993: 33). Eski zaman toplumlarının bu bakla falını büyüsel malzeme olarak da kullandığı bilinmektedir (Scognamillo & Arslan, 2000: 30). Bugün ise bakla yerine nohut veya fasulye tanelerinin de kullanıldığı vurgulanmaktadır (Duvarcı, 1993: 34).

İskambil falı; 52'lik bir deste oyun kâğıdının farklı biçimlerde açılmasıyla bakılan fal çeşididir. Her kartın ayrı bir mana taşıdığına inanılır. Türkiye'ye Batı'dan geldiği belirtilen iskambil falı; tarot kartları ile karıştırılan bir çeşit olarak görülmektedir. İskambil falının tek amacının gelecek hakkında yorum yapmak olduğu vurgulanır (Scognamillo & Arslan, 2000: 34-35).

Kahve falı, içilen kahvenin telvelerinin oluşturduğu şekillerden hareketle, sembolleri yorumlayarak geçmiş, şimdiki zamanı, geleceği tahmin etmeye dayalıdır ancak

kahve falı, geleceği ve bilinmeyeni öğrenme ilgisinin yanında bir sosyal iletişim biçimi halini almıştır. Diğer kahve türlerinden daha farklı bir pişirme yöntemine sahip olan Türk kahvesi, uzun yıllardır günlük hayatın önemli bir parçası olmuştur (Küçükkömürler & Özgen, 2009: 1693-1700).

Numeroloji; her harfin bir sayıyı temsil ettiği Grek ve İbrani alfabelerindekine benzer bir metot kullanarak, müracaat eden kişinin ismindeki harflerin rakamsal karşılıklarını alır ve bunları araştırılanın doğum tarihiyle birlikte insanın gerçek doğasını ve karakterini ortaya çıkarmak için kullanır.

Astrolojinin; bireylerin ve ulusların kaderlerini önceden tahmin eden hukuki astroloji ve iklim değişiklikleriyle yıldızların doğal şeyler üzerindeki etkisini önceden tahmin eden doğal astroloji gibi türleri vardır. Yukarı Fırat'taki Mari şehrinde, Askudum isimli bir rahibin bir ay tutulmasını kaydettiğini ve bu kaydı kralı Zimrilim'e gönderdiğini anlatılan bir kil tablet Andre Parrot tarafından bulunmuş ve George Dossin tarafından tercüme edilmiştir. Askudum'a göre bu tutulma hem kral hem de şehri için elverişsizdi. Araştırmacıya göre bu metin kesinlikle ayla veya güneşle ilgili bir hareketi veya döngüyü göstermez. Burada sadece gözlemcinin bir tutulma tahmini değil kaydı yaptığı vurgulanmalıdır (Robert Chadwick, 89).

Çeşitli devletler fal ve falcılık konusunda toplumlarında ortaya çıkan kötü durumlar nedeniyle falcılık faaliyetlerini yasaklamak zorunda kalmışlardır. Türkiye'de Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair 677 Sayılı Kanun¹² ise 30 Kasım 1925 tarihinde kabul edilmiş ve 13 Aralık 1925 tarihli Resmi Ceride'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun, kararnameye ilave olarak aksi davranışta bulunacaklara cezai uygulamalar getirmişti. Buna göre, tekke ve zaviyelerle birlikte kapatılan türbeleri açanlar veya bunları yeniden yönelen, bu yerlerde ayin icra edenler, geçici de olsa izin verenler üç aydan az olmamak üzere hapis ve 50 liradan aşağı olmamak üzere para cezasına çarptırılacaktır (Apaydın, 2017: 154).

Saha araştırması sırasında temelde iki çeşit falın mevcut olduğu görülmüştür. Bu fal çeşitlerinin ilki görülmeyen varlıkların aracılığıyla yani ilahi güç olarak adlandırılan ve gen yoluyla miras bırakılan fal şeklindedir. Diğer fal çeşidi ise psikolojik fal yani fal bakan kişinin, fal baktırmaya gelen kişilerin yüz analizini yapar ve olabilecek olaylar hakkında konuşarak kişiyi olumlu ya da olumsuz düşünmeye çekmedir.

İlahi bir güç yardımıyla bakılan fal, sıklıkla saat, tarih, gün, yer ve kişi isimleri verilerek bakılan fal şeklindedir. Bu fal çeşidinden çoğu insan çekinir. İnsanların bu fal

çeşidinden çekinme nedenlerinin ilki fala bakan kişinin görülmeven varlıklarla konuştuğuna inanılması diğeri ise fal baktıran kişinin, kendini tanımayan bir insan karşısında çıplak hissetmesidir. Fal baktıran kişiye göre bu tarz fal bakan kişi, ilahlaştırılır ve saygı duyulur. Nitekim bu tarz fal bakan kişiler yirmici yüzyılda neredeyse yok denilecek kadar az olduğu görülmüştür. Bu duruma rağmen çalışmada sıklıkla ilahi bir güç yardımıyla fal bakan kişilere yer verilmiştir.

İlahi bir güç ile bakılan fal çeşidinde herhangi bir nesneye ihtiyaç duyulmaz. Bu tarz fal şekli genellikle halk arasında cinler yardımıyla bakıldığı bilinir. Çalışma sırasında elde edilen deneyim ve bilgilerle bu tarz fal bakan kişi, fal bakarken bilinci kapalıdır, ne dediğini hatırlamaz ve uyanırken rüya görür.

Psikolojik fal daha çok kişinin akıl karışıklığını giderir. Bu durumu örneğin; akli karışık bir insan kolay kolay karar veremez ve bir konu hakkında kararsızlık yaşar. Bu durumda falcı devreye girer ve fal baktıran kişiye “bak bu yolu seçersen bu olacak sonu senin için kötü”, “bak bu yolu seçersen bu alacak sonu senin için iyi” ya da bak bu yolu seçersen şu olacak sonu senin için etkisiz” der. Bu durum karşısında kişinin akıl karmaşası yavaş yavaş geçer ve bir yolu seçer. Seçtiği yolun sonucu, falcının dediği gibidir. Ondan sonra fal baktıran kişi: “ Aaaa! Fal çıktı bak. Falanca falcı çok iyi bakıyor” der. Örnekden de anlaşıldığı üzere aslında burada falcı geleceğe dair bir kehanette bulunmuyor. Aksine kişinin geleceği hakkında öngöründe bulunuyor. Bir bakıma falcının burada iyi bir gözlemci olduğu görülüyor.

Psikolojik bakılan fal çeşidinde de genellikle nesnelere kullanılır. Fal bakarken kullanılan nesneye göre de fal adı verilir. Örneğin; kahve fincanı ile bakılan fala kahve falı, ateş ile bakılan fala ateş falı... vb. örneklerle çoğalabilir. Bir bakıma psikolojik fal çeşitleri fal baktıran kişinin bilinçaltı haritasını çıkarır.

Çalışma konusu olan fal çeşitlerinde bir göze çarpan durum da ister psikolojik fal olsun ister ilahi güç ile bakılan fal olsun falın, insanın kaderini değiştirdiği görülür. Bu yüzden de falın, kişinin kaderini değiştirmesi sebebiyle büyü özelliği taşıdığı görüşündeyiz. Bir bakıma falın bir büyü çeşidi olduğu söyleyebiliriz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK HALK KÜLTÜRÜNDE BÜYÜCÜLÜK

Bu bölümde, büyü tanımı yapılacak ve büyü sınıflandırılmaları açıklanacaktır. Ardından eski Türklerde büyü ve büyücülüğü, Şamanizm etrafında değerlendirilerek büyü örnekleri verilecektir.

3.1. Büyünün Tanımı

Büyü; var olan eylemler bütünü olarak ele alınmalıdır. İnsanlığın, tarih sahnesine çıkmasından bu yana sürekliliğini koruyan ve kullanılan yere, zamana, kişiye, nesneye göre form değiştiren büyü; kimi zaman anlatılara konu olurken kimi zaman da filmlerde ve dizilerde olağanüstü bir durum olarak aktarılır. Türk kültüründe de varlığını devam ettiren büyü ve eylemi yapan kişi bir başka deyişle büyücü için belli başlı tanımlar yapılmıştır.

Büyü kavramı, Eski Türk kültüründe de kullanılmaktadır. Eski Türk dilinde “büyü”; “bügi”, “bügü” şeklinde ifade edilir. “Büyü” anlamına gelen Almanca ve Fransızca “Magie”, İngilizce “Magi, Magic” (Spell, Incantation, Sorcery, Charm) kelimelerinin aslının Yunanca “Magos”tan geldiği bilinmektedir Eski Türk dilinde büyü; “bügi, bügü” şeklinde yazılmakta ve “sihirbaz, din adamı” anlamına gelmektedir (Tanyu, 1992: 501). Türkiye Türkçesinde “afsun, sihir, füsün” kelimelerini karşılayan “büyü” sözcüğünün kökeni, eski Türkçede “sihirbaz, büyücü, bilgin, bilge” anlamına gelen “böğü”dür (Gülensoy, 2007: 197).

Dîvânü Lugâti't Türk'te “bügü” kelimesinin “bilge kişi” anlamına geldiğini ve pekiştirmek amacıyla sözcüğün “bügü” bilge şeklinde kullanıldığını söylemiştir (Kâşgarî, 2007: 211). Ayrıca Kaşgarlı Mahmut'un eserinde “büyü” kavramını ifade etmek için “arwiş” ve “yelwi” kelimeleri kullanılır (Kâşgarî, 2007: 153-682).

“Böğü” kelimesinin bugünkü karşılığı ola büyü, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü'nde “hekim, bilgili” olarak bilinir. Bununla beraber “böğülüg” kelimesi “bilgelik, âlimlik”; “böğüş” sözcüğü “hikmet, marifet, bilgi”; “böğülanmāk” kelimesi “güvenmek, itimat etmek” şeklinde açıklanmıştır (Caferoğlu, 1968: 49).

Gökalp, “büyü” kelimesinin Tsing dininin kurucusu olan “Bögi”den türemiş olma ihtimalinin olduğu belirtir. (Gökalp, 2014: 56).

Türk lehçelerinde büyü kavramını ifade etmek için farklı kelimeler kullanılmaktadır. Azerbaycan Türkçesinde “cadu, sehr ovsun”; Başkurt Türkçesinde “sihir, tılsım, arbav”; Kazak Türkçesinde “buyıv, siykır, arbav”; Kırgız Türkçesinde “sıykır, arbo, azğıru”; Özbek Türkçesinde “sehgärlik, cädugärlik”; Tatar Türkçesinde “sihir, tılsım”; Türkmen Türkçesinde “cadı”; Uygur Türkçesinde “sihirlik, cadu, äpsün” kelimeleri büyüü ifade etmek için kullanılır (Ercilasun, 1991: 88-89).

Şamanın; törende dans etmesinin, ses ve çalgı müziği yapıyor olmasının vs. seyirlik oyunlarının kökenini oluşturduğu düşünülmektedir. Bunun üzerine “oyun” kelimesinin çeşitli anlamlarda düşünülmesi ile birlikte şamanın, büyüsel törenlerindeki çeşitli öğelerde içerildiği görülmektedir (And, 2003: 37-38).

Ögel, “Türk Mitolojisi” adlı eserinin birinci cildinde Kızık boy adının anlamını “bügü” kelimesiyle ilişkilendirir ve bügü kelimesinin eski Türkçede “sihirbaz, büyük din adamı” anlamına geldiğini ifade eder (Ögel, 1993: 339).

Dîvânü Lugâti 't-Türk'te “tengrigen” ve bunun türevleri Müslüman olmayan Türkler tarafından Tanrı'ya tapınan kimse anlamında gösteriliyor. “Tengri” de “gök, sema;” “bilge” de “hâkim” olduğuna göre “bügü”nün buradaki anlamı açıkça ortaya çıkar. Buna göre “bügü, tengri, bilge, tengriken” eşitliğine” kut” da eklenebilir. Bu bağlamda “bügü” kelimesi “kut” olmuş olur. Dinsel alanda bügü, Buddha ve başka Budist ermişlerin lâkapları olarak Budist-Uygur metinlerinde sık sık “Bügü bilig” doğaüstü bilgi, “bügü biliglig” doğaüstü bilgiye sahip şekliyle geçer (And, 2003: 36-42).

Büyü terimi; kişiler ve grupların amaçlarını gerçekleştirmek amacıyla çevresini kontrol etmek ya da değiştirmek üzere girişilen karmaşık inanç olarak da ifade edilir. Büyünün temeli deneysel yoldan test edilemeyen inançlara ve çevreyi kontrole dayandırılır (Er, 1990: 197).

Büyü, halk arasında; kötü ruhlardan, kötü güçlerden kaçınma, iyi ruhlara sığınma ve doğa olayları karşısında daha üstün bir gücün yardımını isteyerek insana yıkım getiren kuraklık, kıtlık, fırtına vb. doğa olaylarını değiştirmeyi amaçlama olarak tanımlanır. Kısacası büyü; bir olumsuz durum karşısında, durumu isteğe göre değiştirmek amaçlı doğaüstü gizli güçlere sığınma, onların yardımını dileme, istenmeyen bir olayı önleme ve istenilene yönelme ihtiyacının olmasıyla ortaya çıkan eyleme denmektedir (Uluğ, 2017: 35).

İkincil katman denilen ruhani katman ile bağ kurma yolundaki yöntem olarak adlandırılan büyü; modern dünyaya özgü ayrımlara tezat olarak büyüün; ilkel toplumlar için bugünün, modern bilimi olarak tanımlanmaktadır (Halis, 2009: 118).

Büyü; tabiatüstü gizli güçlerle ilişki kurularak ya da onları kapsadığına inanılan bazı tabii nesnelere kullanarak belli birtakım amaçları gerçekleştirmek amacıyla yapılan davranışlar olarak açıklanır (Devellioğlu, 1970: 644).

Büyü; doğayı etkilemek amacıyla yapılan işlem olarak görülmesiyle birlikte ilkel din biçimlerinden biri olarak ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra dua, adak vb. işlemler büyüün dinsel biçimi olarak düşünüldüğünden dolayı dua, adak vb. şeyleri de büyü tanımının içerisinde görmek mümkündür (Hançerlioğlu, 2001: 58).

Büyü, kişinin gönül eğlendirmek için başvurduğu bir yöntem değildir. Fiziksel ve psikolojik olarak güçsüz kaldığı olaylar karşısında direnebilmek için bulunduğu çözüm yoludur (Eyüboğlu, 2004: 43).

Büyü; olağanüstü bir şekilde fiziksel yasalarını etkileyerek, bu olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin ve iyi ve kötü sonuç tamamına verilen addır (Artun, 2014: 106).

Kısacası sözlüklerin ve bazı bilim adamlarının açıklamalarına göre büyüün ortak tanımı; büyüün ilk başlarda akıllı, bilge, bilgi olarak nitelendirilmiş olmasıdır. Belli bir süreden sonra; Tanrısal güç yani olağanüstü bir güç kullanarak nesnelere veya kişiler üzerinde etkin rol oynama olarak ele alındığı görülür. Bununla beraber büyüün; gerçeği hayal, hayali de gerçek gibi gösterdiği ileri sürülür.

3.2. Büyü Sınıflandırılması

Boratav, büyüleri olumlu büyüler ve kötü büyüler olarak ikiye ayırır. Olumlu büyüler, uygulamanın sonunda büyücünün ve büyüden etkilenen kişinin yararına sonuçlar doğurur. Boratav, olumlu büyüleri sonuçlarına göre dokuz kısımda inceler.

1. Karısına, çocuklarına kayıtsız, gözü dışarda erkekleri evlerine bağlamak için yapılanlar.

2. Karısına, çocuklarına sert davranan babaları yumuşatmak için yapılanlar.

3. Sevgisi kazanılmak istenen kimsede bu duyguyu uyandırmak için yapılanlar.

4. Gurbette olan kimsenin çabuk gelmesini sağlamak için yapılanlar.

5. Yitirilmiş eşyayı, özellikle mücevher gibi değerli şeyleri bulmak için yapılanlar.

6. Sütü kesilen ananın sütünü getirmek için yapılanlar.

7. Her murat için geçerli olanlar.

8. Mahkemede işi olanın davasını kazanması için yapılanlar. Bu sonuncu büyüü, yaptıran haksız ise ve büyü etkisini gösterdiği takdirde bir haksızlık işlenecek ise kötü büyülerden saymak gerekir. Olumsuz büyülerde başka örneklerle de göreceğimiz gibi, kimi büyülerin çift değerli olduğunu unutmamak gerekir.

9. Kötü büyülerin etkilerini bozmak için yapılanlar (Boratav, 2016: 122-124).

Kötü büyülerin bir kısmı, büyücünün kötü niyetli olduğunu bildiği hâlde uyguladığı büyülerdir. Bu büyüleri yapan kişileri, halk dışlar. Boratav, kötü büyüleri altı kısma ayırır.

1. Dil bağlamak için yapılanlar.

2. Uyku bağlamak için yapılanlar.

3. Erkekliği bağlamak için yapılanlar.

4. Düşmanın hakkından gelmek için yapılanlar.

5. Hırsızın yakalanması için yapılanlar.

6. Kaçmış kölesini ya da uşağını tutmak için yapılanlar (Boratav, 2016: 122-124).

Türkiye’de yapılan büyü sınıflandırılmalarının Frazer ve Malinowski’nin çalışmaları ele alınarak yapıldığı araştırma sırasında başvurulan kaynaklarda görülür. Örnek; büyü sınıflandırmasını temelinde yatan düşünce kanunlarına, psikolojik durumlara, bir de büyüsel işlemlerin bünye ve gayelerine göre kollara ayırır.

1. Sempatik Büyü

1.1. Taklit büyü (homeopatik maji)

1.2. Temas büyü (kontajiyöz maji)

2. Ak büyü (pozitif maji)

3. Kara büyü (negatif maji)

4. Aktif büyü

5. Pasif büyü (Örnek, 1966: 34).

Sedat Veyis ÖRNEK’in; Otto Stoll ve Trebitsch kaynaklarından büyülerin uygulanış usullerine göre üç kısımda topladığı da bilinir.

1. Uzaklaştırıcı Uygulamalar (Defansif Uygulamalar)

1.1. Hastalıklarda, ölümden ve diğer felaketlerden korunma

1.2. Hastalıklardan kurtulma, iyileşme

1.3. Malın mülkün, evin barkın korunması

2. Hücüm Uygulamaları (Ofansif Uygulamalar)

- 2.1. İnsan hayatına, sağlığına ve mutluluğuna zarar verme
- 2.2. Mala mülke, eve barka zarar verme

3. Arzu İle İlgili Uygulamalar

- 3.1. Uygun doğa olaylarını insanların lehine kullanmak
- 3.2. Olaylardan ve benzer şeylerden bir şeyin olup olmayacağını dair sonuçlara varmak, yorumda bulunmak
- 3.4. Doğaüstü kudretleri elde etme isteği
- 3.5. Maddi servete kavuşmak (define, altın, para vb) (Örnek, 1966: 40).

İnsanların varoluşundan beri var olan büyüün değişik amaçlar için kullanıldığı, aynı zamanda kullanım amaçlarına göre de farklı nesnelere aracı yaptığı görülür.

3.2.1. Sempatik Büyü

Sempatik büyü; varlıklar arasında, temas sonucunda bir bağ kurulur. Bu bağ ile birbirlerini etkiler. Birbirlerinin etkisi sonucu oluşan büyüye denir (Örnek, 1966: 34).

Sedat Veyis Örnek'in Frazer'dan aktardığı bilgiye göre; Frazer, iki kısma ayırır. Bunlardan birincisi; 'benzer benzeri meydana getirir' ilkesi, ikincisi ise; birbiriyle bağlantılı ve ilişkili olan şeylerin, fiziksel temas ortandan kalktıktan sonra da uzaktan birbirlerini etkileyebilecekleri ilkesine dayandığı sempati düşüncesidir. Bu çeşit büyülerle, büyü yapılan kişilerin her hangi bir uyarıcının etkisiyle etki altına alınabileceğine inanılır (Örnek, 1966: 34-35). Bu bağlamda sempatik büyüün, gerek teori gerek sahada toplanan bilgilerden elde edilen sonuca göre tüm büyü çeşitleri yani ak, kara, olumlu, olumsuz, pasif, aktif büyü çeşitlerinde kullanıldığı görülür.

3.2.2. Taklit Büyüsü

Taklit büyü, bir diğer adı anoloji büyü olarak bilinir. Bişeyin benzerini taklit ederek o şeyin oluşması amacıyla var olan büyü şeklidir. Bu büyü şekli taklidi yapılan şeyle arasında hiçbir farkın olmaması gerekir. Örneğin yağmur yağdırmak için törende

etrafa su atmaları. Ya da bir kişiye fotoğrafın üzerinden büyü yapma taklit büyüünün içerisine girer (Örnek, 1966: 38).

3.2.3. Temas Büyüsü

Parça bütüne ait ilkesiyle oluşturulan bir büyü çeşididir. Çok sık karşılaşılan büyü çeşididir. Temas büyüünün çıkış noktası bir zamanlar birbirine bağlı olan şeyler bir zaman sonra ayrılmış olsalarda aralarındaki bağ birbirlerini etkiler. Bu bağlamdan da hareketle parça bütünü etkiler ve kişiler bütüne hakim olur. Örneğin kişiye ait, tırnak, saç, elbise parçası söz konusu ait olan kişiye olumsuz büyüsel bir etkileme gücüne sahip olabileceği düşünülür (Örnek, 2014: 138).

3.2.4. Ak Büyü (Pozitif Büyü)

Ak büyü genellikle dinden yaralanılarak yapılır. Sıklıkla din alanında ve din adamları ile iş birliği yaparak uygulanır. Tıbbi olarak çaresiz olduğu sanılan hastalıklar ve hastalar üzerine ayet ve dualar okunarak yapılmaktadır. Örneğin; bir cin çarpması sonucunda hastada titreme görülürse büyü çözülmeye çalışılmaktadır. Bu büyü, faydalı ve gözle görülebilen kuvvetleri kendi alanına çekmeye çaba gösterir (Örnek, 2014: 139).

3.2.5. Kara Büyü (Negatif Maji)

Genellikle birisine kötülük yapmak amaçlı kullanılan büyü çeşididir. Örneğin; sevenleri ayırma, dil bağlama, akıl bağlama, ayak bağlama bu tür büyüünün içerisine girer. Ak büyü ile uğraşanların amaçlarına ulaşmak için dinden ve dinî sistemlerden olumlu yönde faydalandığı gibi, kara büyü ile uğraşanlar da olumsuz yönde etkilenir. Kara büyü ile uğraşanlar dini yoksayar ve yasakladığı ne varsa yaptıkları görülür. Örneğin; İslami inanca göre birinin canını almak günahdır. Fakat kara büyüde birinin canını almak için ölüm büyüü yapmaları. Kara büyüde amaçlara ulaşmak için görülmeyen varlarla iş birliği yaptıkları görülür. Bunların başında şeytanlar ve cinler gelmektedir (Örnek, 2014: 140).

3.2.6. Aktif Büyü

Aktif büyüyü yapanlar, tabiat olaylarını yönetim ve denetim altına alarak, güçlü iradeleriyle onları diledikleri gibi etkileyebildiklerini ve kullanabildiklerini inanırlar. Tabiat olaylarına etki ettikleri düşüncesiyle, insanları aldatmaya yönelik yapılan büyüsel işlemlere aktif büyü denilir. Özel birtakım tılsımlı sözler, tekerlemeler, dua veya beddualar ile büyü hazırlamak için elverişli bir durum meydana getirmeye çalışırlar (Örnek, 2014: 140).

3.2.7. Pasif Büyü

Zararlı ve kötü dış etkileri uzaklaştırmak için geliştirilen büyüye; pasif büyü denir. Birtakım büyüsel unsurlara sahip olduğu varsayılan; uğursuz yerlerden, eşyalardan ve insanlardan kaçınmak için pasif büyü kullanılır.

Pasif büyüde tehlike ve kötü etkileri uzaklaştırıcı majik öze sahip olduğuna inanılan amuletlerin de önemli rol oynadığı görülür.

Büyü; yakın ve uzak büyü olarak da ikiye ayrılır. Büyüsel işlemlerin yönetildiği objenin, bu işlemleri yapan büyücülerin yakınında ya da uzağında olmasıdır. Bir başka deyişle büyüsel gücün doğrudan geçmesi olarak aktarılır.

Bir başka büyü çeşidi olarak da Örnek'in allopatik büyüyü ele aldığı görülür. Allopatik büyü olarak adlandırılan büyü; bir şeyi zıddı ile etkilemeye denir. Örneğin; yeni doğmuş bir bebeğe nazar değdirmemek için ne kadar çirkin bir bebek olduğunun söylenmesi gibi (Örnek, 2014: 140-141).

Kara büyüünün telkinin bir görünüşü olması gibi, ak büyü de telkinin bir görünümüdür. Ak büyü, hasta biliyorsa, hastayı iyileştirir. Büyülenmiş bir adamı büyüünün etkisinden kurtarır fakat büyülenmiş adam önce kara büyü ile bürümediğinden sonradan bu büyüünün kötü etkilerinden kurtarılmak için kendi üzerinde ak büyüünün işlemleri yapıldığından bilgisi olmasındandır. Büyülü adam, bu iki işlemden bilgisi olursa, önce bunun etkisi altında kalır, kinci olarak bu etkiden kurtulur. Görülüyor ki kara büyü ile ak büyüünün her ikisi de telkinden başka bir şey değildir. Telkin bir inanışın, bir duygunun, bir istemin (İrade) bir adamca başka bir bireyin ruhuna aşılmasıdır. Habersiz yaratıklara büyü yapılamadığı gibi kara ya da ak büyüye inanmayanlara da bûjrû yapılamaz. Nasıl ki

kendi üzerinde telkin yapılacak bir birey de bu telkinden bilgisi yoksa ondan etkilenemez (Gökalp, 1991: 85-86).

3.2.8. Yazılı Büyü

Meslek haline getiren kişilerin metotlarını ve kullandıkları materyalleri deneyip tecrübelerini yazıya geçiren kişilerin yaptıkları büyü çeşididir. Yazılı büyü ikiye ayrılır. Bunlar; Cetvel ve Vefk'dir.

Vefk; büyüsel amaçlar için kullanılan cetvellerin en yaygın şekilleridir. Genellikle bir karenin bölünmüş karelerine rakamlar yazmaktan ibarettir. Bu rakamlar karelere öyle bir yerleştirilir ki yukarıdan aşağı, sağdan sola ya da köşelemesine toplandığı zaman aynı sonucu verir (Örnek, 1966: 62).

Bir surenin, bir ayetin kutsal gücünü rakamla anlatmaya çalışmanın nedenleri, sistemin herkes tarafından anlaşılmasını önlemek olduğu gibi, ak büyü ile uğraşan kimselerin bu kutsal sözleri olduğu gibi yazıp da Tanrı sözüne saygısızlıkta bulunmamak endişesindedir çünkü üstünde sure ve ayet yazılı olan muskaların bir cinsel iktidarsızlığı gidermek için vücudun uygunsuz bir yerinde taşınması gerektiği gibi yazılışlarındaki amaca göre ayakkabı ökçesinin içine, eşik altına, duvar deliğine de saklanabilir (Örnek, 1966: 67).

3.3. Eski Türklerde Büyü ve Büyücülük

Dinin, sanatın ve bilimin kaynağı olarak kabul edilen büyüün çıkış noktası doğadır. Doğa; insanoğlu tarafından korkulan bir güç olarak görülmekte birlikte insanoğlunun bu güçten korunmak ve arınmak için ilk büyüsel ritüellerini yine korktukları güç ile yaptıkları bilinir. Nitekim doğadan sadece korunmak ve arınmak için değil aynı zamanda doğaya teşekkür etmek amaçlı büyü yaptıkları da görülür. Bu doğaya teşekkür büyü; barındırdığı ve beslediği için olduğu düşünülür.

Eski Türk toplumlarının da doğada gizli bir gücün varlığına inandığı ve bu gücü kutsallaştırdığı görülür. Eski Türk toplumları kutsallaştırdıkları gizli güçleri yer-sub olarak ifade ederler. Gizli güçlerin kendilerine zarar vermemesi için veya kendilerine daima istediklerini versinler diye; kamların yaptıkları büyü ve kehanet ile korundukları görülür. Büyünün eski Türklerde amacının sıklıkla toplumsal hedefli olduğu ifade edilir. Göçebe

hayat yaşayan eski Türk toplumlarında büyü kimi zaman barınma kimi zaman beslenme kimi zaman da üreme için amaçlı kullanılırdı.

Büyü yapılış amaçlarına göre üç grupta incelenir:

1. İnsan; mutluluğuna, sağlığına, hayatına, evine-barkına, malına- mülküne zarar vermek amacıyla yapılan uygulamalar.

2. Kötü hastalıklardan, tabiat üstü gizli güçlerden, ölüm ve diğer felaketlerden korunmak amacıyla yapılan uygulamalar.

3. Yapılmak istenilen şeyler ile ilgili uygulamalar. Uygun tabiat olayların insanların lehine ve aleyhine kullanarak bulunan olaylarda kehanetlerde bulunma (Sipahi, 2006: 18-19).

Eski Türklerde büyücülük Şamanizm ile birlikte incelendiği çoğu kaynaklarda görülüyor. O yüzden bu çalışmada Eski Türklerde büyü, Şamanizm ile birlikte ele alınacaktır

3.3.1. Şamanizm

Altay Türkleri tarafından bugün şaman manasında kullanılan Kam sözcüğü beşinci yüzyıldan beri kullanılır. Avrupa Hunları tarihinde “atakam” ve “eşkam” isimlerinde iki şeften bahsedilir. Burada kullanılan “kam” kelimesi eski Türk dininin temsilcisi manasına gelir. Uygurlar ve Kırgızlarda kam yerine, “bakşı-bahşı” kelimesi büyücü ve sihirbaz anlamlarında kullanılır (Roux, 2011: 67).

“*Kam*” kelimesi, şamanın işleviyle ilişkili olarak kâhin, büyücü, bilgi gibi birçok anlamda kullanılmıştır. Ayrıca Şaman kelimesinin bazı eski metinlerde din adamı olarak da kullanıldığı görülür. “Kam” kelimesi Divan-ü Lügati't Türk'te, “Çeşitli hastalıkları tedavi etmek için tabibin yanında kam da yer alır. Tabip hastalığı ilaç ile (ot) tedavi eder, kam ise, hastayı kendi usulüne göre daha çok ruhani yollardan, efsun ve sihirle iyileştirmeye çalışır” denmektedir (Anadol, 2006: 14).

Kadın ve erkek şaman olmak üzere iki çeşit şaman mevcuttur. Erkek şamandan daha önce ortaya çıktığı düşünülen kadın şaman; cinsleri ayırt etmeyen Türkçede özel bir isme sahip değildir; büyük şaman, şaman başrahibidir (Roux, 2011: 66). Nitekim; Eski Türkçede; din adamını büyücüden ayırmak için kam ve büyücü ile aynı kökten gelen ama anlam ilgisi bulunmayan bakşı tabirlerine başvurulduğu görülmektedir. Kam ve bakşinin

daha sonra büyücü haline geldiği görülmektedir. Kısacası; toplumsal bir beklenti olan büyücülük, din adına icra edilen bir tören haline geldiği ifade edilir (Karatay, 2006: 22-23).

Türk Şamanlığı diye adlandırılan olgu, Uzak Doğuda (Yakutistan'da) yaşayan Türk boylarının geçmişten bugüne kadar uzayan bir süreç içinde varlıklarını koruyarak yaptıkları uygulamalardır. Bunun dışında Orta Asya Türklerinde de İslam'ın içinde eriyen Şaman inanç kalıntıları mevcuttur. Ancak büyük cihan devleti kuran Türklerin, Şamanizm adında bir dinleri olmadığı kesin olarak bilinir (Bayat, 2006: 118).

Şamanlığın; Türk topluluklarındaki, Tanrı ve "yer-su" inançları ile bir ilgisinin mevcut olmadığı ifade edilir ve dinden ziyade bir sihir karakteri ortaya koyandır. Bununla beraber dikkat edilen bir diğer unsur, eski Türk inançları ve Şamanizm arasında Türklerdeki; atalar kültü, kartal inancı, demirciliğin ve at kurbanının Şamanik vasıf kazanması da bir uyumluluk olduğunu gösterir (Kafesoğlu, 2017: 301-302). Nitekim; Gök Tanrı dinine inanan Türklerin uygulamaları ve yaşamlarını şu veya bu şekilde etkileyen Şaman kurumları olmuştur. Yapılan araştırmalar Şamanlık felsefesinin Gök Tanrı dininden çıktığını gösterir. Şamanist inanç sisteminin dışında kalan Gök Tanrı'ya sunulan kurban merasimleri, atalar günü, aya, güneşe, yıldızlara saygı, od-ocağın kutsallığı Şamanlıkla ya çok az ya da hiç alakası olmayan dini-mitolojik öğelerdir (Bayat, 2006: 118).

Daha önceleri işlevleri geniş olan Şamanlar, ata Şamanlardan gelen yetenekleri toplumun ihtiyaçları doğrultusunda kullanmak yoluyla toplumsal bir işlevi yerine getirmiş ve bazı eski görevlerinden el çekmişlerdir. Bu bağlamda Şamanlığın ruhsal dünyası daralmıştır ancak doğa ile toplum, ruhlarla insanlar arasında hâlâ iletişim kurma görevini yürütmeye devam eder, yani kalıntılarıyla canlı durur (Bayat, 2006: 115-118).

3.3.2. Hastaları İyileştirme

İnsanoğlunun geçmişte çaresiz kaldığı zamanlarda doğaüstü güçlerden yardım aldığı bilinir. İnsanoğlunun doğaüstü güçlerden yardım istediği konulardan biri de başta kendisi ve çevresindeki insanları, canlıları korumak amaçlı hastalıkları yok etme veya hasta olanların iyileşmesidir. Bu sebeple de halk tarafından oluşturulan ve nesilden nesile aktararak geleneksel hale gelen teşhis ve tedavi yöntemleri mevcuttur.

Tedavi sırasında Şamanın uyguladığı birçok yöntem dikkat çeker. Özellikle Şamanın, hasta ruhun peşinde öteki dünyaya yaptığı kozmik seyahat ve öteki dünya varlıklarıyla yaptığı savaşlar önemlidir ve Şaman mitolojisinin özünü oluşturmakla

endorcisme yöntemine örnektir. Şaman, hasta üzerinde psikolojik etkileri güçlendirmek için onu mitsel zamana geri götürür, bu amaçla birtakım oyunlar sergiler ve hastayı da kendi ile beraber ataların dünyasına götürür. Söz konusu hipnoz yöntemidir (Bayat, 2006: 255-256). Bu bağlamda büyü ile tedavi sürecinde anne adının sorulması bu yöneme dair temellendirilir.

Şamanın, bir hastayı iyileştirme ritüellerine Türk şaman metinlerinde de sıklıkla rastlanır. Örneğin; Şamanın yanına hasta bir insan getirildiğinde şaman, ilk olarak hastayı iyileştirmek için kendine seçtiği yardımcı ruhlar yanına çağırır. Şaman, yanına topladığı ruhlarla hastanın yanına gider. Şaman; hasta olan kişinin, canını hangi kötü ruhların yaktığını tespit eder ve o kötü ruhları yakalar. Bu işlemin sonunda hasta iyileşir (Bayat, 2004: 163). Bu işlem, Çanakkale Merkez ilçe büyücüler arasında yakma adını alarak günümüzde varlığını sürdürür.

Yakmanın bir diğer adı cin çıkarma işlemidir. Yine bir hastanın, bu defa bir şamanı değil bir büyücüyü ziyaretiyle başlar. Sonrasında yine şamanlardan farklı olarak büyücü hastanın, geliş nedenini hastanın, kendisinden ya da yakınlarından öğrenir. Sonrasında kimi büyücüler, sol elini kaldırarak cinlerini yanına toplayıp onlar aracılığıyla transa geçerken kimi büyücüler de zaten cinleri her zaman etrafında olduğu için direkt transa geçer. Büyücü, kişinin hastalanmasına sebep olan cinleri ve ait oldukları kabileleri öğrenir. Daha sonra büyücü, cinlerin ait olduğu kabileye göre büyü sözler söyler. Büyücünün büyü sözleri söylemesiyle hasta olan kişi kendini yerden yere atar. Hasta olan kişiye bu işlem sırasında kimse dokunmaz. En son hasta olan kişi bir köşede bayılır. Büyücü, hasta olan kişinin yakınlarına cinin burnundan ya da ağızından çıktığını söyler ve bir muska verir. Kişi kendine geldiğinde, hiçbir şey hatırlamaz. O sırada büyücü, hasta olan kişiyi de trans âlemine götürmüştür. Hastalığın tekrarlanması durumunda büyücü tekrardan, hasta olan kişiye aynı uygulamayı yapar.

Bir başka tedavi yöntemi ise kişinin hastalığın tedavisini için şamana, hastalığın kökenine dair fal baktırmasıdır. Şaman, gerekli malzemeleri hazırlar. Bu ayin için gerekli olan malzemeler rakı ve sairedir. Daha sonra ayin zamanı belirlenir. İhtiyaca göre ayini uygulayacak şaman, erkek ise kadın şaman gibi giyinir (Yörük, 2014: 77).

Şamanların sadece hastalıkları iyileştirmedikleri aynı zamanda hastalık gönderme yoluyla insanlara ve hayvanlara zarar verebileceklerine dair inanışın mevcut olduğu Yakut coğrafyasında görülmektedir. Örneğin; S. A. Tokarev tarafından belirlenmiş yazılı belgelerde: "... Şaman Deki'nin ayıya dönüşerek Bulguy'u öldürdüğü..." yazılmakta olup

söz konusu olayda “ayının, insana saldırdığı belirlenmiştir”. Nitekim bunu şamanın yaptığı belirtilir (Alekseyev, 2013: 272).

Şamanların tedavi şekilleri, bugün koca-karı ilaçları olarak bilinir. Bu durumun bir örneği Dede Korkut Kitabı’ndaki ilk anlatma olan “Dirse Han Oğlu Boğaç Han”da da geçer. İse anne sütüyle yaranın sağaltması anlatılır. Boğaç Han avda babası tarafından vurulur. Annesi oğlunu aramaya çıkar ve onu yaralı bir şekilde bulur. Oğlan anasına ağlamamasını ve korkmamasını söyler. Hızır oğlanın yarasını üç kere sıvazlar ve annenin sütü ile dağ çiçeği sana merhemdir, deyip kaybolur. Dirse Han’ın annesi sütüyle dağ çiçeklerini karıştırıp oğlunun yarasına sürer ve oğlan iyileşir” (Ergin, 2009: 89-90). Bu sağaltma işlemi Çanakkale Merkez ilçeye bağlı Karacaören köyünde de görülmüştür. KK30, şifacı olarak bilinir. KK30’ e dördüncü evre meme kanseri olan bir hastanın annesi gelmiştir. Hastanın annesi, KK30’e kızının artık öleceğini ve son çare olarak kendisine geldiğini ifade etmiş. KK30’de, yirmi bir gün boyunca meme kanseri olan hastaya yaşlı kaplumbağa eti yedirmesi gerektiğini ancak kaplumbağa eti yediğini, kızının bilmeyeceğini söylemiştir. Ayrıca yaşlı kaplumbağanın bağırsağını da hasta olan yere yirmi bir gün boyunca yirmi bir defa sürmesini söylemiştir. Hasta kızın annesi, KK31’in her dediğini yapmış. Sonuç yirmi bir gün sonra hasta doktora gider. Doktor sonulara bakar ve çok şaşırır. Doktor, kanserli hücrenin yok olduğunu söyler.

Bir başka karşılaşılan şifacı da ağız etrafında olan pulları tedavi eder. Bu tedavi süreci de yirmi bir gündür. Yirmi bir gün boyunca dudak kenarlarına yaşlı yılan derisi sürerler. Yaşlı yılan derisi, dudak etrafına sürüldükten sonra bal ile temizlenir. Yirmi bir gün sonra dudak kenarındaki tüm pullar yok olur.

3.3.3. Kısırlık Tedavisi-Doğum

Türklerde soyun devam etmesi için çocuğun varlığı, özellikle erkek çocuğa sahip olmak çok önemsenir. Bunun için de soyunda kısırlık görülmeyen ailelerin kızlarıyla evlenilerek, ileride soyunun devam etmesi sağlanmış olur. Buna rağmen evlendiği kadın gebe kalamıyorsa, bu durumda pek çok koca-karı ilaçlarına ya da üfürükçülere başvurulur. Bu inanışın araştırma sahası içerisinde devam ettiği de görülmüştür. Örneğin; Çanakkale Merkez İlçe’de kısırlık sorunu yaşayan bir çift, bakımcıya gider. Bakımcı çocukları olsun diye kadına bir alabalık pulu verir. Eşiyle birlikte olmadan önce verdiği alabalık pulunu

üreme organına sürmesini ve eşiyle öyle birlikte olmasını söyler. Bu işlemin sonucunda çocukları olduğu görülür.

Yakutlar Tanrıdan çocuk, özellikle erkek çocuk isterlerken, ak şamana başvururlar. Ak şaman, Ayısıt hatuna yahut ak at sürüleri sahibi olan Tanrıya dua eder. Bu törende saç yapılr. Bu Tanrılara idik olarak bir hayvan sunulur ve bu hayvana kimse binmez. Çocuğu olmayan Yakut kadınları kutsal sayılan bir ağacın dibinde, ak boz at derisi üzerinde, “yer sahibi” ne yalvarırlar; ağlaya sızlaya dua ederler. Bu duadan sonra çocuk sahibi olanlar bunun Tanrıdan, yer ağaç ruhları tarafından verildiğine inanırlar (İnan A. , 1989: 160).

Çocuğu olmayan kadınların çoğunlukla adak kurban kestikleri görülür. Bu tür adak kurbanların ziyaret edilen bir kutsal orman, kutsal ağaç bugün de kutsal ziyaret edilen bir yatır için kesildiği ifade edilir (Kalafat, 1998: 96). Bu ritüele benzer bir durum da Elma Dede Türbesinde tespit edilmiştir. Elma Dede’ye genelde çocukları olsun diye giden evli çiftler kanlı kurban adarlar. Durumları iyi değilse de saç yaptıkları görülmüştür.

Kısaca eski Türk inanışlarından gelen kutsal ağaçlar, atalar ve şamanların mezarları; Türklerin İslamiyet’i benimsemesiyle İslami bir renge bürünmüş ve bugün de evliya türbeleri, dua edilerek çocuk sahibi olunacağına inanılan yerler haline gelmiştir.

Çanakkale’de Merkez ilçede kısır kadınların ya da erkeklerin başvurduğu bir yöntemde doğum haritası yorumlamasıdır. Kısır olan birey doğum haritasını çıkartır ve ne zaman cinsel ilişkiye girerse çocuğunun olacağını öğrenir.

3.3.4. Mevsim Ritüellerini Düzenleme

Orta Asya Türkü’nün hayatında iki önemli mevsim ve iki önemli yer olmuştur. Mevsim olarak kış ve yaz. Yer olarak da kışın geçirildiği "kışlak" ve yazın geçirildiği "yaylak". Türk için kış, birçok yerden ve birçok şeyden mahrum olmak demektir. Yaz ise, yayılmak ve daha da önemlisi uzun süren kış aylarında yaşanan ekonomik sıkıntılardan kurtulmak anlamına geliyordu. Türk için bu, bir bakıma kurtuluştu. Böyle bir durum da ancak bir bayramla kutlanabilirdi. İşte Türklerin, yazın müjdecisi olan ilkbaharda bir bayram yapmalarının başlıca sebebi bu idi (Yıldırım D. , 1998: 146).

1- Muayyen zamanlarda yapılan ayin ve törenler.

2- Sırf tesadüf olaylar dolayısıyla gerçekleşen özel merasimler. Belirli vakitlerdeki törenler ilkbahar, yaz ve güzün yapılır ki, bunların geçmişi çok eskilere dayanır. Eski Türk sülaleleri bunları dini bayramlar olarak kutluyorlardı. Ancak dini mahiyetinin yanında

birtakım ilim adamlarının da belirttiği üzere sosyal manada işlevleri de söz konusuydu (Gömeç, 2016: 94).

Uygun vakitlerde yapılan âyinler, ilkbahar, yaz ve güz mevsimlerinde yapılan ayinlerdir ki bunların çok eski devirlerden beri yapıldığına şüphe yoktur. İlkbahar ve güz bayramlarıyla ayinleri Hunlar devrinden beri vardır. İlkbahar bayramına, sürüleri otlatmaya çıkarma ayı bayramı denir ve 9 Mayıs'ta yapılırdı. Güz bayramına ak ay bayramı denirdi ve 28 Ağustos'ta yapılırdı. İlkbahar bayramı Müslüman Kazak Kırgızlar 'da ve Başkurlarda "kımız murunduk" adıyla son yıllara kadar Mayıs ayında yapılırdı. Başkurt kadınları ilkbaharı, erkekleri karıştırmadan, "karga toy" adıyla kutlardı. Bu törende kargalara da süt koyarlardı (İnan, 1989). Çanakkale Merkez ilçeye bağlı köylerde yazın kurak geçmesin, verimli geçsin diye hayırlar düzenlenir. Bu hayırlar genellikle bahar aylarının gelmesiyle yapılır. Pandemiden önce yapılan hayırlarda, köy halkı kendi arasında para toplar, hayvanı olan hayvan bağışlar ya da yiyecek içecek getirir. Toplanan paralar, bağışlanan hayvan ve getirilen yiyecek içeceklerle ya türbe kenarlarına ya da mezarlıklara getirilir. Getirilen yiyecekler, içecekler dışarı çıkarılmaz. Nedeni ise doğadaki diğer canlılarda beslensin de yazın toprak verimli olsun diye.

Ayrıca Merkezleri kutlu Ötüken olan Kök Türkler, tıpkı kendilerinden önceki Türkler gibi, Kutlu Atalar Mezarlığında kurban keserlerdi. Kök Türklerin keçeden ve deriden tözler yaptıkları ve bunları iç yağıyla yağladıktan sonra sıriklara astıkları, yılın dört mevsiminde de kurban kestikleri yine Çin kaynaklarında kayıtlıdır (Gömeç S. , 1998: 39).

Kaşgarlı Mahmûd'a göre, Müslüman olmayan göçebe Türkler, seneyi dört kısma ayırmaktaydılar. Bunların her birine birer isim (yay veya köklem, yaz, küz/güz, kış) vermekteydiler. Onlar, "yeni gün", yani "nevruz"dan itibaren ilkbaharın ilk ayına "oğlak ay" demekteydiler çünkü oğlaklar bu ayda doğmaktaydı (Kâşgarî, 2007: 347).

Başkurt kadınları ilkbaharı erkekleri karıştırmadan, "karga toy" diye kutlarlar. Bu törende kargalara darı, süt konulmaktadır. Merasime küçük erkek çocukları dahi katılamazdı. Yeni mevsimle beraber ürünün bol olmasını dilemek amacıyla, Tanrı'ya minnetlerinin bir ifadesi olarak süt saçıyorlardı. Baharın gelişi özellikle Ergenekon Bayramıyla coşkun bir hal alırdı. Eski zamanlarda Türkler, bu özel günde çeşitli oyunlar, eğlenceler ve spor karşılaşmaları düzenlerdi Tabi ki bu spor ve oyunların halk ile hayvanları zinde tutmaya yaradığını da vurgulamak gerekir (Gömeç, 2016: 94-95).

Sonbahar bayramı Sahalarda kötü ruhlardan korunmak için yapılırdı. Bu bayrama "abası ısığa" (kötü ruhlara saç) adı verilirdi. Bu isme rağmen törenin ilk gününde aydınlık

ruhlardan Ulu Tayan, ikinci günde kötü ruhların lideri Arsan Dulay namına ayin gerçekleştirdi (Gömeç, 2016: 66).

3.3.5. Yada Taşı ile Yağmur Yağdırma

Yağmur taşı olarak bilinen yad taşı, diğer bir adı ile yada, taşı bir tür kehanet aracı olarak ifade edilir. Yada taşının kökeni hakkında birden fazla bilgi mevcuttur. Yada taşı ile ilgili ilk bilgiler Çin kaynaklarında görülür. Çin kaynaklarına göre Türklerin en eski topluluğu olan So kabilesinde yağmur yağdırabilen Nişibu adında olağanüstü güçlere sahip bir kişi yaşar (İnan, 1986:160).

Yada taşı hakkında çeşitli Türk toplumlarında farklı isimlendirildiği görülür. Yakutçada “sata” Altaycada “cada” Kıpçak grubunda ise “cay” olarak ifade edilir (İnan, 1989: 160).

Yada taşını Kaşgarlı Mahmud: “Saydam, pürüzsüz ve beyaz bir taş, mühür yüzüğüne takılır (yada taşı), bu kişiye şimşek değmez, çünkü bu taşın doğasında insanı şimşekten koruma vardır. Aynı zamanda bu taş, beze sarılıp ateşe atıldığında yanmaz, hatta kendisi ile birlikte bezin de yanmamasını sağlar. Bu sınanmıştır. Bir adam susamışsa bu taşı ağzına koyar ve susuzluğu geçer” şeklinde açıklar (Kâşgarî, 2007: 3).

Bu bağlamda yada taşı insanı doğanın tüm felaketlerinden koruduğu ifade edilir.

Yakutlarda “sata” olarak bilinen taş; inanca göre at, inek, kurt, ayı gibi hayvanlarda bulunur. Bunların en kuvvetlisinin kurt olduğu ifade edilir. Anlı olarak kabul edilen yada taşını; şaman kullanırdı. Şaman; yazın yağmur ve kar yağdırabilirdi. Bu taşta kadın veya yabancı eli değdiğinde taşın gücü azalırdı. Taşın enerjisinin azalmasının nedeni büyük ihtimalle kadında bulunan mana olarak düşünülebilir Altay Şamanistlerinde ise “yadacı” adında kişiler vardı. Yada taşını onlar kullanıyorlardı. Doğa olaylarını düzenleyen yada yaşı kuvvetli rüzgarlı dağlarda bulunurdu. Bu taşı el etmek için yadacı kişiler tüm mal mülklerini verirlerdi (İnan, 1989. 62-63).

Yada taşı hakkında varyantları Anadolu'nun bazı bölgelerinde görülür. Bunlardan en sık bilineni; kırk bir suya dua okuyup suya atma geleneğidir. Bunun yanı sıra kuraklıktan kurtulmak için yada taşı dışında tılsımlara da başvurulur. Tılsım olarak da yağmur duası yapılır ve birbirlerini suya atarlar ya da su birbirlerinin üzerlerine su kova kova su döktükleri ifade edilir (İnan, 1989: 164-165).

Çanakkale Merkez İlçeye bağlı Kızılkıçlı köyünde yada taşı özelliği taşıyan bir uygulama ile karşılaşmıştır. Yağmur yağdırmak için sahte gelin yaparlar. İki sopayı T şekline getirirler ve gelinlik giydirebilirler. Daha sonra bu sahte gelini bir derenin ortasına dikerler. O gece on iki çocuk kapı kapı dolaşır ve şeker ya da para isterler. Çocuklara, şeker ya da para verilse çocuklar, o eve dua eder. Aksi takdirde şeker ya da para verilmezse çocuklar o eve beddua eder ve o ev lanetlenir. Çocukların topladığı şeker ya da paralar sahte gelinin eteklerine atılır. Böylelikle yağmur yağdığına inanılır.

3.3.6. Kötü Ruhlar ile Mücadele

Türklerin ruhlarla olan inançlarında iyi ruh görüldüğü gibi kötü ruhlarda görülür. Kötü ruhlar, yeryüzüne hastalığı ve kötülüğü yaydığına dair inanç mevcuttur. Hatta hastalık sebebiyle ölen bir kişi hakkında, Erlik'in yanına aldığı ve onu çalıştırdığına dair inanç söz konusudur (İnan, 1976: 29).

Altay ve Yakut Türkleri ruh-can kavramını tin, süne (ya da sür) ve kut kelimeleri ile ifade etmişlerdir. Tin, bütün canlılarda; süne, sadece insanlarda; kut ise, canlı cansız her şeyde bulunur ve bulunduğu şeye kutsallık kazandırdığına inanılır. Örneğin; çobanın arasında kut olduğuna inanılır. Böylelikle sürüye kötü ruhların bulaşıp; hastalık bulaştırmayacağına, bununla beraber sürüye kurt vs. zararlı hayvanları yaklaşmayacağına inanılır (Şener, 2003: 61-62). Burada dikkat çeken çobanın esasının kötü ruhlardan ve hastalıktan korumasıdır. Şamanın; insanları kötü ruhlardan koruma görevini üstlendiği görülür.

Kam, kötü ruhlarla mücadele edebilmesi ve hastalıkları tedavi etmesi için, kam olacak kişinin ruhunu Şeytanlar ve diğer yardımcı ruhların bulunduğu yer altına götürüp orada bir ile üç yıl arasında değişen bir süre içinde kapalı bir yerde tutardı. Daha sonra bedenini küçük parçalara ayırarak, her hastalık için bir parça olmak üzere düzenlerdi. Kam adayı da bu sayede tedavi yeteneği kazanırdı. Bundan sonra da kam, ruhunun yer altına inişinin ödülü olarak büyük bir güce kavuşurdu (Eliade, 1999: 59-61).

Kötü ruhlara karşı yapılan ayinlerde kamlar, yer altına indiklerini ve orada gezdiklerini temsili birtakım hareketlerle sahnelerdi. Bu dünyada kötülük yapan insanların ruhunun, kötülüklerinin cezası olarak Erlik âlemine, yer altına gönderildiğine inanılırdı. Bu ruhlar bütün insanlara kötülük etmeye ve akrabalarından birini erlik âlemine çekmeye çalışırdı. İşte bu kötü ruhlardan insanları korumak için iyi ruhların yardımını sağlayan Kamlara başvurulurdu.

Altay Türklerine göre Erlik ve ona tabi olan bütün kötü ruhlara Körmös denilir. Körmösler çeşitli hastalıkları, genelde de insan ve hayvanları felaketlere göndermekle görevlidir. Ayrıca Erlik ruhunun hizmetinde olan ruhlara Yek denirdi. Bu terim Şeytan anlamına gelirdi. Yakut Türkleri kötülüklerin kaynağı olan ruha abaası yani kötü ruh adı olarak kullanırlardı (İnan, 1991: 259-258).

Şaman, kendine has bir icraata ve bu icraatı gerçekleştirmek için özel tekniklere sahip (trans halleri, oyunculuk, illüzyon vs.) olan ve belli merasimleri yapan, genellikle kötü ruhlar diye nitelendirilen varlıklara hükmedebilen aracıdır. O, insan psikolojisini iyi bilen, korku, saygı ve sevincin kaynağı üzerinde uzman serbestliğiyle davranan bir kişiliğe sahiptir. Din adamlarından (kâhin, rahip, keşiş, molla, lama) farklı olarak Şamanlar, esrime (extase) tekniğinden istifade ederek ruhlarla samimi bir ilişkiye girerler. Bazı konulara bakılırsa Şamanların, ruhlarla daha çok pazarlık yaptığı söylenebilir (Bayat, 2006: 25). Bu duruma benzer bir olay da Çanakkale cin çıkartma seanslarında görülmüştür.

Cin çıkartma seanslarında öncelikle, kendisine cin musallat olduğuna inanan bir kişi, hasta kişi, cinin gerçekten musallat olup olmadığını öğrenmek için bakımcıya gider. Görüşmeye gidilen cin çıkartma seansın bakım işleminde; bakımcı bir tasa su koyar ve bir ip getirir. Bakımcının getirdiği ipi, hasta kişi su dolu tasın içerisinde gezdirir. O sırada tasta "tın yın tın" sesi gelir. Tasın içinde ip gezindikçe, su kararır. Büyü yoluyla musallat olan cin varsa tasın içinden, domuz kılı, muska, çorap çıktığı görülmüştür.³Eğer cin doğal yollarla, kişiye musallat olduysa suyun içerisinde kişi kendini görür. Bakım işi bittikten sonra da kişiyi, musallat olan cinden kurtulmak için cin çıkartma işlemi yapılır.

Cin çıkartma işlemi⁴; büyücü, öncelikle hasta olan kişiyi⁵ karşısına alır. Büyücü, hasta olan kişinin etrafında tarçın yakarak cin çıkartma işlemi yapılan ortamı tütüser.

³ Tasın içinden çıkan nesnelere tek bir şekilde anlamlandırılır. Tüm seans boyunca oradaydım. Bakımcı hiçbir şekilde tasa dokunmadı. Hasta olan kişi de sadece ipi tasın içerisinde gezdirdi. Araştırmacı olarak bulunduğum ortamda ister istemez ben de hipnoz oldum ve kolektif bilincin etkisiyle aynı şeyler görüldü.

⁴ Cin çıkartma işlemi, büyücünün ofisinde gerçekleşti. İzin alarak girdiğim cin çıkartma seansında anlamdığım birden fazla olay oldu.

Tütsüleme işleminden sonra bir tas suyu okur ve hasta kişinin üstüne döker. Büyücü okuduğu suyla beraber büyüsel sözlerini söyler. O esnada hasta kişi yavaş yavaş kendinden geçer. Bir başka ifade ile hasta kişi hipnoz altına girer. Kendinden geçmeye başlayan hasta kişi birde titrer ve bağırmaya başlar. Hasta kişi bağırırken, büyücünün sesi yoğunlaşır. Büyücü, hasta kişinin sakinleşmesi için parmak zillerini kullanır. Hasta kişi yavaş yavaş sakinleşir ve derin nefes alır. Hasta kişinin derin nefes almasıyla beraber kulağından kan gelir. Hasta kişinin kulağından kan gelmesi iyiye yorulur. Nedeni ise cin musallat olan kişinin iyileşmesidir.

3.3.7. Ölü Gömme

Ölüleri gömme töreni; eski Şamanist Türklerin ve diğer Orta Asya uluslarının defin törenleri hakkında verilen ilk Çin kaynaklarında rastlanır. Bu durumlar, çok kısa ve karışık olmakla beraber, folklor materyallerinin ışığı altında bunlardan birçok şeyler öğrenilir (İnan, 1989: 177).

Türkler ruhun ölümden sonra göğe yükseldiğine inanırlar. Bunun için de ölüm olayı kapalı bir mekânda gerçekleşmişse, ruhun rahatça uçmasını sağlamak için o mekânın kapı ve penceresini açarlar (Örnek, 1979: 47). Altay kavimlerinin bir kısmında ise iyi kimselerin ruhlarının göğe uçtuğuna, kötü kimselerin ruhlarının ölüm Tanrısı Erlik'in ülkesine gittiğine inanırlardı. Bunun için iyi kimseler ölüncü "öldü" kelimesi yerine "uçtu" kelimesi de kullanılırdı (Şeşen, 1975: 134). Türklerde Kağan soyundan kimselerin ruhunun göğe veya Yitiken Yıldız manzumesine Gök Tanrı'nın mekânı Kutup Yıldızı etrafına uçtuğu sanılıyordu. Dirilmenin de uçulan gökte gerçekleşeceğine inanılıyordu (Çobanoğlu, 2001: 56).

Gök Türkler'in defin töreni hakkında Çin kaynakları daha tafsilâtlı bilgiler veriyorlar. Tan sülâlesi tarihi VI. yüzyıl olayından bahsederken Gök Türklerin defin törenini şöyle betimleniyor:

“Ölüyü çadıra korlar. Oğulları, torunları, erkek-kadın başka akrabası atlar ve koyunlar keserler ve çadırın önüne sererler, ölü bulunan çadırın etrafında at üzerinde yedi defa dolaşırlar. Kapının önünde bıçakla

⁵ Cin çıkartma işleminde hasta olan kişi eğer on sekiz yaşın altıysa uygulama sırasında ailesi de yanında gelir. Eğer hasta olan kişi on sekiz ya üstüyse uygulama sırasında büyücü ile yalnız kalabilir.

yüzlerini kesip ağlarlar. Yüzlerinden kan ve yaş karışık olarak akar. Bu töreni yedi defa tekrar ederler. Sonra muayyen bir günde ölünün bindiği atı, kullandığı bütün eşyayı ölü ile beraber ateşe yakarlar; külünü, yılın muayyen bir gününde, mezara gömerler. İlbaharda ölenleri sonbaharda, otların ve yaprakların sarardığı zaman gömerler “ (İnan A, 1989: 177).

Eski Türklerde, atanın öldükten sonra ruhunun birtakım üstün güçlerle donanacağı ve bu sayede yaşayanlara yardım edeceği inancı vardır. Bu bağlamda ataların eşyaları ve mezarları kutsal kabul edilip ruhlarına kurban sunulurdu. İslâmiyet’in kabulünden sonra atalar kültü Türkler arasında veli kültürünün oluşmasında etkili olmuştur. Pagan kültürüyle ilgisinden dolayı veli kültü ve türbesi etrafında oluşan uygulama İslâmiyet’in yasaklamasına rağmen günümüze kadar devam etmiştir (Artun, 1998: 366).

Kışın veya güzün ölenleri ilkbaharda gömerler. Defin gününde ölünün akrabası, tıpkı öldüğü günde yaptıkları gibi, at üzerinde gezer ve yüzlerini keser, ağlarlar. Mezar üzerinde kurulan yapının duvarlarına ölünün resmini, hayatında yaptığı savaşları tersim ederler (İnan, 1989: 178).

Şamanın ruhlar dünyasına yolculuk yapabilmesi ve ruhlarla iletişim kurabilmesi esrime sayesinde gerçekleşir. Şamanın bir hastalığın iyileştirmesi, bir kurban veya ölüm törenini yönetmesi, bir kahinlik görevini yerine getirmesi seanslar biçiminde gerçekleşir. Her seansın temel yapısı aynı kalmakla birlikte, biçimi görevin gereklerine veya topluluğun geleneğine bağlı olarak değişebilmektedir. Şaman olacak kişinin bu göreve hazırlanması bir “sırta erme” sürecinin geleneksel şemasını izler; acı çekme, simgesel ölme ve dirilme. Acı çektirme fiziksel sınamanın bir parçasıdır. Amaç fiziksel acı yoluyla ruhsal yapının parçalanması ve sonunda adayın geçmiş yaşantısını unutacak kadar kendinden geçmesidir (Eliade, 1999: 89-91).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇANAKKALE’DE MERKEZ İLÇEDE VE YAKIN KÖYLERİNDE FALCILIK VE BÜYÜCÜLÜK

Kültür; Temel ihtiyaçları doğrultusunda hareket eden toplumdaki bireylerin; inançları, adetleri, gelenekleri, görenekleri oluşturduğu bütünsel olguya kültür denir. Farklı türden toplumsal yapılarda oluşturulan geleneğin kalıntıları olarak görülen kültür unsurları, dairesel bir şekilde değişiklik gösterir (Şahin, 2013: 50). Bir bakıma dairesel kültür değişimi geleceğin ilkelini ortaya çıkarır.

Toplumlardaki bireylerin oluşturduğu kültürel öğelerde dönemsel değişiklik görülür. Bu görülen kültürel değişimin nedeni toplumdaki bireyler arasında denge ve uyumun bozulması olduğu ifade edilir (Şahin, 2013: 57).

Bu bölümde katılımlı gözlem yoluyla falcılardan ve büyücülerden elde edilen bilgiler verilecektir. Gözlemlenen ve deneyimlenen falcı ve büyücü bilgileri eski Türk geleneğinin de var olan fal ve büyü ile karşılaştırılacaktır. Ardından araştırma sahası içerisinde olan fal ve büyü çeşitlerine değinilecektir.

4.1. Kaynak Kişiler ile Görüşmelerde Alınan Notların Değerlendirilmesi

“Çanakkale Merkez İlçe ve Yakın Köylerinde Falcılık ve Büyücülük” adlı çalışmada Çanakkale Merkez İlçe ve yakın köyleri örneklem olarak alınmıştır.

Çanakkale Merkez İlçeye bağlı yakın köyleri olarak belirlenen araştırma sahası içinde araştırma sırasında görüşülen kişilerde falcı ve büyücü ile karşılaşılmamıştır. Nitekim Tahtacı-Türkmen köylerinde görüşülen kişilere göre, onların falcıya ve büyücüye ihtiyaçları yoktur. Onlar; falcı ve büyücüye gitmek yerine, türbe ziyaretleri yaptıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin KK26’nın kızı on altı yaşında iken otuz beş yaşındaki bir adama kaçar. KK26, eşi ile birlikte Elma Dede Türbesi’ne gider ve kızının geri dönmesi için adakta bulunur. Sonrasında kızları geri döner. Bunun üzerine Elma Dede adına türbede kırk tane mum yakılır (KK26, 2019).

Elma Dede Türbesi’ne sıklıkla; kısır olan kişilerin çocukları olsun, askere giden sağ sağlim dönsün, sevenler kavuşsun, istenilen bir iş olsun diye gidilir. Bir başka örnek ise Arap Dede Türbesi’dir. Arap Dede Türbesi’ne sıklıkla bir kişinin başına felaket sarmak

için yani kara büyü yapmak için gidilir. Örneğin, KK27; rahmetli eşi ölsün diye Arap Dede'ye gider ve orada hakkının alınması için beddua eder. Bunun karşılığında altı koyun keseceğini söyler. Rahmetli eşinin süründüğünü gören KK27, adadığı altı koyunu keser. Altı koyun kestikten sonra da eşi acı bir şekilde vefat eder (KK27, 2021). Bununla beraber Arap Dede Türbesi'ne; konuşamayan çocukların dili açılsın, zayıf olan çocuklar kilo alsın, nazar değmesin ya da değen nazar ortadan kalksın diye de adaklarda bulunulur. Ayrıca Denizgözü köyünde doksan sekiz yaşında vefat eden bir yaşlı kadın varmış. Bu kadın korkutmuş yani çocukların korkusunu yaptığı su ile aldığına inanılmış. O öldükten sonra da kimse bu gelenek ile ilgilenmemiş (KK28, 2021).

Çanakkale merkez ilçe de ise KK29'dan alınan bilgilere göre yetmişli yılların başı ve doksanlı yılların sonu arasında Çanakkale'de adım başı falcı ve büyücü varmış. Daha sonra yavaş yavaş geleneksel falcılar ve büyücüler azalmış. Bunun en büyük nedeninin teknolojinin hızla gelişmesi olduğu söylenmiştir (KK29, 2021).

Çalışmada, köylerde falcı ve büyücülere sık karşılanacağı düşünülmüştür fakat önceleri köylerde olan geleneğin, kentte olduğu ve kentte olan geleneğin köyde olduğu saptanmıştır. Burada en büyük etkenin köyden kente ve kentten köye göç olduğu görülüyor. Bu bağlamda köyde yeterli sayıda veri elde edilememiştir⁶. Bu nedenle şehirde geleneği yansıtan falcı ve büyücülerden elde edilen bilgiler, aşağıda başlıklar altında incelenecektir.

4.1.1. Ocaklık (El Alma-El Verme)

Şamanlar, şamanlık görevlerini icra etmeleri için ya atalarından el almalıydı ya da ruhlar tarafından el verilmesi gerekiyordu. Bu bağlamda araştırmada yer alan kaynak kişilerin kimisi atadan el alıyor kimisi ise ruhlar tarafından el alıyordu.

Ailesinden el alan kişiler, usta-çırak ilişkisi doğrultusunda üç aşamada kendilerini geliştirdikleri ifade etmişlerdir. Bu aşamaların ilki, yardımcı ruhlarıyla tanışmadır. İkinci aşama ise usta-çırak ilişkisi ile öğrenmedir. Son aşama ise el veren kişinin, eli verirken

⁶ Araştırma sahasında yeterli verileri elde edilmeme nedeni başta pandemi süreci olması. İkinci neden ise araştırma konusunun yani falın ve büyü'nün toplumda kaçınılan ve yasadışı bir kültür ögesi olmasıdır.

hayatta ise öldükten sonra el alan kişiye tüm gücün geçmesidir. (KK 1, KK 2, KK 3, KK 6, KK 7, KK 8, KK 10, KK 15, KK 16, KK 21, KK. 22, KK 23)

Ruh tarafından el alan kişiler; rüyalarda ruhlar tarafından el aldıkları ifade edildiği görülür. (KK 5, KK 13, KK 14, KK 17) Ayrıca kişiler, rüyalarında sembolik bir nesne ile el aldıklarını ifade edilir. (KK 7, KK 12)Örneğin; fincan verilmesi, saç kesilmesi gibi... Ayrıca araştırma sahasında üstüne yapılan büyü sonucunda fal bakmaya ve büyü yapmaya başlayan kaynak kişiler de mevcuttur. (KK 4, KK 18, KK 20, KK 24, KK 25) Bu bağlamda el üç şekilde alınır. Bunlar,

1. Aile bireyinden el alma
2. Ruhlardan el alma
3. Büyü sonucu el alma

Merak sonucunda fal bakma ve büyü yapma yeteneklerine sahip olan kaynak kişilerle de karşılaşmıştır. (KK 9, KK 11, KK 19)

Verilen Elin Reddedilmesi ve Verilen Elin Geri Alınması

Eski Türklerde Şaman adayları, verilen eli reddettikleri takdirde ata ruhları, şamana sinirlenirdi ve onu lanetlerdi. Benzer durumlarla araştırma sırasında sahada da karşılaşmıştır. Bir başka ifade ile çalışmada verilen eli kabul etmeyen ya da daha sonra verilen eli reddeden kişilere de yer verilmiştir. Verilen eli reddeden kişilere yönelik bir yaptırım uygulanır. Uygulanan yaptırım, saçıdır yani kansız kurbandır. Örneğin; ata ruhlardan fal bakmaya yönelik el verilen KK12, verilen eli reddetmesi üzerine beş aç aile doyurmuştur. (KK 12)

Ayrıca araştırmada yer alan kaynak kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda; ailesinden el alan kişilerin yine kan bağı olan kişilere el verebileceği konusunda vurgulama yapılmıştır. Ruhlardan el alan kişilerinse kimseye el veremeyeceği fakat bilgisini öğretebileceği ifade edilir.

4.1.2. Falcıların ve Büyücülerin Cinsiyet Ayrımı

Eski Türklerde, ilk şamanların kadın olduğu bilinir. Kadın şamanların sözlerinin ve eylemlerinin daha kuvvetli olduğuna dair bir inanış mevcuttur. Zamanla erkek şamanların, kadın şamanların yerini aldığı görülür. Erkek şamanlar, kadın şamanların giydiği kıyafetleri giyerek kadın şamanların yaptığı ritüelleri yaparlar. Erkek şamanlara transseksüel adı verilmiştir.

Araştırma sahasında da çoğunlukla büyücülerin erkek, falcıların ise kadın olduğu görülür.⁷ Yani fal uygulamalarına kadınlar hâkimken büyü uygulamalarında ise erkekler hâkimdir. Nitekim falcı erkek ya da büyücü kadın da mevcuttur. Bunun en büyük nedeni ise KK12 göre büyü ile uğraşan kadınların yardımcı ruhlar tarafından kullanılmasıdır. Ayrıca toplum tarafından da kadın büyücülerin kötü varlıklarla daha kolay iş yapacağına inanıldığından toplumu kötülüğün sarsacağı düşünmesidir. (KK 12)

4.1.3. Falcıların ve Büyücülerin Yardımcı Ruhları

Eski Türklerde şamanların yanında yardımcı ruhların olduğu bilinir. Şamanlar bu yardımcı ruhlar sayesinde yer altına iniyor ve gökyüzüne çıkıyorlardı. Yer altının yardımcı ruhu yılanken gökyüzünün yardımcı ruhu ise kuştur. Araştırmada yer alan kaynak kişilerin de yardımcı ruhlarının var olduğuna dair inanç mevcuttur. Bu yardımcı ruhlar sayesinde hem fal bakıp büyü yapabildikleri hem de kötü varlıklardan korundukları ifade edilmiştir.

Kimi kaynak kişilerde yardımcı ruhun atasından geçtiği ifade edilirken kimi kaynak kişilerdeyse onlara musallat olarak geldikleri ifade edilmiştir. Bunun dışında kendi isteğiyle bir yardımcı ruh çağıran kaynak kişiler de mevcuttur. (KK 14)Bir başka ifade ile sözlü kaynaklardan anlaşıldığına göre yardımcı ruhların ata soyundan geçmeyle, musallat olmalarıyla ve kişinin kendi isteği ile çağırmasıyla geldikleri bilinir. Bununla beraber araştırmada yer alan kaynak kişilerin yanında sıklıkla yardımcı ruhlarının olduğu bilinir. Bunların genellikle musallat olan yardımcı ruhlar olduğu ifade edilir. Örneğin KK25'in kendisine musallat olan yardımcı ruh gibi. Yardımcı ruhunu çağıran kaynak kişi de

⁷Kadın falcıların çoğunlukta olma nedeni; kadınların empati yeteneğinin fazla olmasından kaynaklı olduğu ifade edilebilir.

mevcuttur. KK18, görüşme sırasında sol elini havaya kaldırıp yardımcı ruhlarının isimlerini söyleyerek çağırırdı. Bir başka kaynak kişi ise büyü yapmadan iki gece önce yardımcı ruhlarını çağırarak için uyduğunu ifade edildi.

Ata soyundan geldiğine inanılan yardımcı ruhların, kişileri, kötü amaç için kullanmadıkları görülür. Bu durum musallat olan yardımcı ruhlar ve kişinin kendi isteğiyle gelen yardımcı ruhlar için geçerli değildir. O tür yardımcı ruhlar kişileri korkutur ve onları kullandığına inanılır. (KK 1, KK 2)

Araştırmada kimi kaynak kişiler tarafından koruyucu ruhların “cin” olarak ifade edildiği gözlemlenmiştir. Kimi kaynak kişiler tarafından ise koruyucu ruhun hayvan olduğuna inanılır. Bununla beraber sözlü kaynak tarafından “cin” olarak adlandırılan koruyucu ruhun; istediği her türde görüldüğüne anlatılır. (KK 5)

4.1.4. Falcılar ve Büyücülerin Sosyal İlişkileri

Eski Türklerde şamanlar kutsal olarak görülürdü. Şamanların ağızlarından çıkan her söz de toplumdaki insanlar için kutsaldı. Şamana, toplum içerisinde saygı duyulmasına rağmen şaman kendini toplumdan uzak tutardı. Sadece geçiş aşamalarındaki ritüellerde, falda ve büyüsel işlerde toplum içerisine karışan şamanın ihtiyaç duyulduğu zaman aktif olduğu görülürdü.

Çalışmada yer alan kaynak kişilerin de kendilerini toplumdan uzak tuttukları görülür. Bununla beraber fal baktırmaya ya da büyü yaptırmaya gelen kişilerle de herhangi bir şekilde bağ kurduğu ifade edilmemiştir. Bunun birinci nedeni kötü enerji, ruhtan kendilerini uzak tutma yani kendileri koruma isteğidir. İkinci neden ise fal bakmada ya da büyü yapmada ruhani olarak yorulmalarıdır. Nitekim çalışmada bulunan kaynak kişilerin yardımcı ruhları, kimseyle konuşmasını istemediklerine dair inanış mevcuttur.

4.2. Çanakkale Merkez Örneğinde Bakılan Fal Çeşitleri ve Bakımları

Çanakkale Merkez İlçede çoğunlukla kahve falı bakıldığı görülür. Bununla beraber bakla falı, küre falı, su falı, kart falları, tavşan falı, ateş falı, el falı, sarkaç falı bakılıyor ve

yıldız haritasına bakılıyor. Çanakkale’de fal çeşitlerin bakımı başlıklar halinde açıklanacaktır.

4.2.1. Kahve Falı

Kahve falı; her yerde, her zaman, herkesin bakabileceği yaygın bir fal çeşididir. Kahve fincanında, kahve içildikten sonra fincan kapatılır. Kahve falına bakan kişiler, fincanı kapatırken; “niyet tut” derler. Ayrıca “Fincanı içine kapatırsan içini, dışına kapatırsan etrafını görürsün.” diye uyarırlar. Bunun yanı sıra “Falda kötü şeyler görülmesin diye fincanın üstüne metal koy.” gibi söylemlerde bulunurlar.

Kahve falına bakan kişilerden kimisi hemen falı açar. Kimisi ise kahve fincanın soğumasını bekler. Kapatılan kahve fincanı açılmazsa, yani tabaktan ayrılmazsa eğer bu fala “Peygamber falı” derler ve fincan açılmaz. Zorla açıldığı taktirde dileklerin olmayacağına inanılır. Kapatılan kahve fincanının açıldığı anda hemen yorumlanması gerektiğine dair bir inanış mevcuttur. Hemen yorumlanmazsa kötü cinlerin fala musallat olacağı ifade edilir. (KK 6) Kahve falı bakan kişilerin bazıları ise uzata uzata fala bakar. Kısacası her kahve falına bakan falcının tekniği farklıdır.(KK 4)

Kahve falını yorumlamada eğer fala bakan kişi “Kuş gördüm. Kapı var. Anahtar alıyorsun.” gibi söylemlerde bulunursa inanılırlık derecesinin düşeceği ifade edilir. O yüzden çoğu falcı gördüğü şekli kendine göre ya da fincandaki kompozisyona göre yorumlar. Bu bağlamda da kahve falında şekillerin net bir yorumu olmadığı görülür.

Kahve falına bakıldıktan sonra, falın su gibi akması için fincan ya yıkatılır ya da baktıran kişi, bakan kişiye su getirir. Suyun, kişileri kötü varlıklardan koruduğuna inanılır.

Resim 1. Kahve Falı Örneği

KK15 ve KK16 kahve falı baktıklarını ve fal bakarken de esasen herhangi bir nesneye ihtiyaç duymadıklarını, kalp gözüyle fal baktığını ve cinlerle de bağlantılarının olmadıklarını belirtti. (KK 15, KK 16)

Kahve falı bakımı: “Kahve falına kapalı fincanla bakıyorum. Herkese de fal bakmıyorum. Keyfi amaçlı da fal bakmıyorum. Bana öğretilen; ihtiyacı olan kişilere fal bakmam. Kişinin beyninin içerisine giriyorum ve düşüncelerini düzenliyorum. Daha sonra gelecekte olacak şeyleri söylüyorum. Tabi, ölümü söyleyemem. Ölümü göremem. Görsem bile söyleyemem çünkü o Allah’ın bileceği şey. Söylesem de günaha girmiş olurum.” diye ifade etti. (KK 16)

Bir başka kaynak kişi kahve falına bakmadan önce: “ Kişinin ne için fal baktırdığı sorardım. Kişi cevaplar ve o niyetle ben, kişinin kahve içtiği fincanı kapatırdım. Fincanın üstüne falda güzel şeyler çıkması amacıyla şeker ve falı cinlerden uzak tutması için de metal koydururdum. Aradan bir saat geçtikten sonra fincanı açar ve fala bakmaya başlardım. Falı bitirdikten sonra, fal baktıran kişiden su isterdim. Su istemedeki amacım ise onun üzerinden benim üzerime geçen ağırlığı almaktı.” dedi. (KK 23)

Rüyasında el alan KK17 ise kahve falına, rüyasında gösterilen fincanla fal baktığını ifade etti. (KK 17)

4.2.2. Bakla Falı

Bakla falına; Çanakkale Merkez’de ve araştırma sırasında sadece bir kişinin baktığı görülür. Bakla falını herkesin bakamadığı ifade edilmiştir. Bakla falına sadece sıbyan cinleri olan kişilerin bakabildiğine inanılır. Bununla beraber bakla falına her zaman bakılmayacağı, sadece perşembe günü bakılacağı ifade edilir.

KK25, bakla falına bakmak için kırk tane baklayı, güneş görmeyen yerde kırk gün beklettiğini söyledi. Ardından baklaları beş defa da üzerlik otu ile beklettiğini ve sonrasında baklaların fal bakılabilir hale geldiğini anlattı. (KK 25)

Bakla falı bakımında, “Kırk bakla, iki tane şeker ve bir de bir yüzük avuç içinde karıştırılır. Bakılacak kişiye; Ayet el Kürsü ve üç Fatiha okunur. Kişi en fazla beş soru sorar. Soruların cevabı da verilir.” (KK 25) Daha sonra bakla falına bakan kişi baklaların üstüne üç defa tükürür. Kişinin üstünde büyü var mı yok mu ona bakar. Daha sonra kişinin özel hayatı, sosyal çevresi ve işi hakkında yorum yapar. Ardından bakla falına baktıracak kişiden beş tane ama net cevaplar verilebilecek soru sormasını ister. Örneğin; “Tezimi 2020 yılının temmuz ayında savunabilecek miyim?” gibi.

Bakla falı sonunda fala bakan ile fal baktıran kişi, sağına ve soluna selam verir. Fala bakan kişi “Niyetin hayırlı ise kötü olan tersine dönsün.” der. Fala baktıran kişiden de yedi gün boyunca namaz kılması istenir.

4.2.3. Kart Falları

Çanakkale’de sık bakılan bir fal şekli ise kart fallarıdır. Kart falları herkes tarafından bakılmaz. Kendine has kuralları vardır. Kart falına bakan kişi öncelikle kartları kendisi almamalıdır. Başkası tarafından hediye olarak verilmelidir. Hediye olarak verilen kartları, kişi kendine mühürlemelidir. Mühürlenmiş kartlar ile kırk gün sonra fal bakılır. (KK 9, KK 11)

Kart falları, amaca göre çeşitlidir. Aşk falı bakılacaksa eğer Katina kartı kullanılır. Tarot kartı her konuda açılır. Maddi konularda fal bakılacaksa eğer Osho kartı açılır. (KK 9)

Resim 2. Kart Falı Örneği

Soru-cevap şekliyle ilerlenen kart falında net sorular sorulur. Fala bakmadan önce fal baktıran kişinin; doğum saati, yılı, ayı ve günü öğrenilir ve fal bakan kişi desteleri karıştırır. Desteler önce ikiye ayrılır. Sonra ikiye ayrılan kartlar karıştırılır ve kart seçilmesi istenilir. İlk başta on kart seçilir. Seçilen kartlar yorumlanır. Ardından baktıran kişinin soruları, kartlara sorulur ve kartla yorumlanır. Sorular net ve açık olmalıdır. Örneğin, “Doktorayı Hacettepe Üniversitesi’nde yapacak mıyım?” gibi. Sorular bittikten sonra kartlar kapatılır ve kaldırılır.

KK11 kart falı çeşidi olarak tarot falı bakıyor. “Tarot kartlarımı kendime mühürledim. Batıracak kişiye sorularını hazırlaması gerektiğini ve soru-cevap şeklinde olacağını ifade ediyorum. Kişi sorularını hazırlarken ben de kartları hazırlıyorum. Kartlara, izin alarak dokunuyorum ve birbiriyle karıştırıyorum. Ardından kişiye, kartları iki parçaya bölmesi gerektiğini söylüyorum. Kişi kartları iki parçaya bölüyor ve kartları önüne kapalı halde seriyorum. Kişiye önce dört kart, sonra üç, daha sonra iki ve en son bir kart seçmesini söylüyorum. Kişinin sorusuna göre şekillenen kart cevapları ile fal, kırk beş dakika sürüyor.” diyerek tarot kartın bakımı aktarıldı. (KK 11)

4.2.4. Küre Falı

Çok nadir bakılan küre falı; Çanakkale Merkez’de bir kişi tarafından bakılıyor. Herkesin bakmayacağına inanılan küre falına rahmanları olan kişilerin bakabileceği ifade edilir. Bakım amacına göre küre boyutları değişir. Aşk hayatına baktıran bir kişinin küresi küçük, iş hayatına baktıran bir kişinin küresi orta, aile ya da sosyal hayatına baktıran bir kişinin küresiyse büyüktür.

Küre falının bakımında önce bakan kişi “Falancadan olma, falancadan doğma kızı/ oğlu adına küreyi açıyorum. İzin var mıdır?” der ve kehanetlerde bulunur. Daha sonra fal, soru-cevap şeklinde ilerler. Fal baktıran kişinin amacına uygun net ve kısa sorular sorması istenir. Cevaplar da aynı şekilde net ve kısadır. Falın sonunda ise fala bakan kişi, “Falancadan olma falancadan doğma kızı/ oğlu adına küreyi kapatıyorum.” der.

Küre falı bakımında; “Kürenin yanında her zaman bir bardak su bulunur. Su bulunmasının sebebi ise zamanın kolay geçmesi ve fal baktıran kişinin kötü ruhlardan korunmasıdır. Kürenin üzerine, baktıracak kişinin annesinin adı, kendisinin göbek adını ve doğum saatini söylüyorum. Ardından Kelime-i Şahadet’i tersten okuyarak kişi hakkında öngörülerde bulunuyorum.” diyerek KK 24 küre falına bakar. (KK 24)

4.2.5. El Falı

El falı Çanakkale’de yaygın olmayan bir fal şeklidir. Organ falının bir çeşidi olarak da bilinen el falında, eldeki çizgiler yorumlanır. Sağ ve sol elin yorumlanma biçimleri farklıdır. Sağ el gündelik olayları, yaşamsal geçişleri haber eder. Sol el ise doğumları ve ölümleri bildirir. Bu yüzden sol ele çok nadir bakılır hatta tercih bile edilmez.

El falına bakmadan önce fala bakan kişi, fal baktıran kişinin sağ elini alır ve fal baktıracak kişinin bilinç altından izin istenir. O sırada fal baktıracak kişinin rahat olmasını ifade edilir. Fala bakan kişi, başparmağın altından başlayarak sola doğru eğimli olan ve avucun dışında biten çizgiyi, yani hayat çizgisini yorumlar. Bu çizgi kişinin sağlık durumunu ifade eder. Hayat çizgisinin üzerinden başlayarak avucun ortasına doğru uzanan

çizgiye ise akıl çizgisi denir. Bu çizgi sahip olunan ya da olunacak başarılar hakkında fikir verir. Avucun sağ dış kısmından başlayarak orta parmağın altına doğru uzanan çizgi ise en üstte yer alan kalp çizgisidir. Bu çizginin yapısı, sosyal yaşantıdaki sevgiyi, barışı temsil eder. (KK 5)

Resim 3. El Falı Örneği

4.2.6. Ateş Falı

Çanakkale’de nadir olarak bakılan bir diğer fal şekli de ateş falı, bir diğer adıyla kibrit falıdır. Ateş falına herkesin bakamayacağı ifade edilir. Ateş falına bakılabilmesi için kişinin ateş cinlerine sahip olması gerektiğine inanılır.

Ateş falın bakımı: “Ateş falına baktıracak kişiyi, ilk başta üzerlik otu ile tütsülerdim. Tütsüleme işleminin nedeni; onu etrafındaki kötü nazarlardan korumaktı. Daha sonra kişinin işlediği günahlar söyler ve üzerinde kırk bir tane kibrit yakardım. Kibritten çıkan duman ve ateşi yorumlardım. Ateş falında ilk başta duman yorumlanır. Duman eğer kara ise üzerinde kötü işlerin döneceği ve bu üzerinde dönen kötü işlerin sonucunda güçlü çıkacağına dair yorumlanır. Duman eğer koyu gri ise işlerinin kötüye gideceği şeklinde yorumlanır. Dumanın rengi açık gri ise kişinin işlerinin yolunda olduğu ve çok rahat edeceği müjdelendir. Dumandan sonra ateş yorumlanır. Ateş eğer kuvvetli yanıyorsa işinin olacağını müjdeler eğer cılız yanarsa işinin olmayacağına dair bilgi

verirdim. Ateş falına baktıktan sonra baktıran kişinin etrafına su ile çember çizilir. Daha sonra fal baktıran kişiden bir adakta bulunması istenir. Ben genelde adak olarak on tane aç insanı doyurmasını isterim. Fal baktıran kişi adakta bulunduktan sonra üstüne su serperim. Ateşin gücü üzerinden alınsın diye.” şeklinde yapılan ritüelleri aktarıldı.(KK 23)

Resim 4. Ateş Falı Örneği

4.2.7. Su Falı

Çanakkale Merkez’de su falı çok nadir olarak bilinir. Su falına herkes bakamayacağı, sadece su cinleri olan kişilerin bakacağı ifade edilir. Su falına cinlerle bakılmadığı inancı mevcuttur. Bunun nedeni ise cinlerin ateşten yaratıldığı inancıdır. Eğer cinler suya gelirse öleceklerine dair bir inanç mevcuttur. (KK 3) Su ile bir başka ifade kötü cinlerin suya gelmeyeceklerine dair inanış mevcut olduğudur. (KK 6)

Resim 5. Su Falı Örneği

Su, her şeyin kaynağı olarak bilinir. Bu yüzden su falında bir sıkıntının kaynağı söylenir. Ayrıca suyun akıcı, temizleyici özelliği olduğundan sıkıntıların da gideceğine inanılır. Su falı bakımında su falına bakan kişi, saydam bir bardağın içerisine su koyar. Fal baktıracak kişi, sudan üç küçük yudum alır. Daha sonra suyu sol eli ile fal bakan kişiye verir. Fala bakan kişi bardağı sağ eline alır ve dairesel bir şekilde hareket ettirir. Falcı sanki hipnoz olmuşçasına kehanetlerde bulunmaya başlar. Fal sonunda falcı, bardağı sağ eliyle, fal baktıran kişinin sol eline verir. Suyu bir şişeye koymasını ve evindeki eşiklere dökmesini söyler. Eşiklere dökme sebebi ise nazardan korunmaktır. (KK 3, KK 6)

Su falında kişinin üstünde büyü olup olmadığına da bakılır. Su falında büyü bakımını KK 21: “ Ona bir tas dolusu suya bakmasını söylerim. Ardından ona ince bir ip veririm. İnce ipi suyun üzerinde döndürür. Kişi, ipi suyun üzerinde döndürdükçe su kararır ve tasta “tık tık” diye ses gelir. O sırada benim hizmetimde olan cin, kişi üzerine yapılmış büyüleri getirir. Sıklıkla büyülerde muska, domuz kılı, domuz yağı, çorap, tırnak olarak görülür. Yapılan büyüler önüme geldikten sonra onları tutsülerim ve yakarım.” aktardı. (KK 21)

4.2.8. Tavşan Falı

Tavşan falıyla Çanakkale Merkez’de hayırlarda, dini ve resmi bayramlarda, panayırlarda karşılaşılır. Tavşan falına dişi tavşan ile bakılır. Yirmi bir niyetten oluşan bir pano hazırlanır. Tavşana, panodan bir kart seçtirilir. Kart fal sahibine verilir ve daha sonra tekrardan geri alınır. Bunun üzerine niyet ya sol alt köşeden yakılır ya da suya atılır.

Tavşan falı için hazırlanan niyet panosunda olumsuz bir fal yoktur. Eğlencesine bakılan bu fal çeşidine dişi tavşanı olan kişiler bakabilir.

4.2.9. Yıldız Haritası Bakma

Çanakkale Merkez’de sık karşılaşılan bir başka fal türü ise yıldız haritası falıdır. Kişinin doğduğu zamanda yıldızlarının konumu yorumlanarak bakılan fal çeşididir. Yıldız haritası çıkarılmadan önce baktıracak kişinin doğum tarihi, saati ve doğum yeri bilgileri

alınır. Önceleri, bakan kişiler geniş bir kâğıdın üzerine kırmızı mürekkep ile on iki yıldızın konumları belirtirdi. Mavi mürekkepli kalemle de yıldızların birbiriyle olan ilişkileri anlatılırdı. Bu yıldızlar, burçlarla isimlendirilir. Yıldız haritasının bitimi en az üç günü bulurdu.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte yıldız haritasını bilgisayardan çıkarılmaya başlandı. Bilgisayardan çıkarılan yıldız haritasının yorumlanması yarım saat bile sürmez. Burada dikkat edilen unsur doğum saatidir.

Yıldız haritasında kişinin doğumundan ölümüne kadar olan süresi yorumlanır. Yani geçmiş, bugün ve gelecek hakkında bilgiler verilir. Diğer fal çeşitlerine nazaran daha somut olan yıldız haritasının inanılabilirlik düzeyi çok yüksektir. (KK 5)

4.2.10. Numeroloji

Çanakkale’de son zamanlarda yaygın olan bir fal şekli de numerolojidir. Numeroloji bakımında kişinin bundan önceki hayatında nasıl bir yaşam sürdüğünden, ölümünün nasıl olacağına kadar bilgi verilir. Ayrıca kişinin kaç kez doğup, öldüğü hakkında ifadelerde bulunulur. Bununla beraber kişinin eksik sayıları ve renkleri hakkında da söylemlerde bulunulur. Örneğin; “Üç rakamın eksik, bu ay üçle ilgili yanında bir şeyler bulundur.” gibi ya da “Bu ay pembe rengin eksik, küçük de olsa pembe objeleri yanında bulundur.” gibi. Bu bağlamda numerolojinin sayı ve renk sembolizmiyle ilişkili olduğu görülür.

Numeroloji falında önce kişinin doğum saati, tarihi ve yeri hakkında bilgiler alınır. Daha sonra kişinin ismi başa yazılır. İsimdeki her harfe rakamsal değerler verilir. Böylelikle hangi rakamın eksik olduğu söylenir. Ayrıca numerolojiye bakarak kişinin kaçınıcı evrede olduğunu yani kaç defa dünyaya geldiğini ve bundan önceki hayatında ne yaptığı da öğrenilir.(KK 9, KK 11)

4.2.11. Sarkaç Falı

Çanakkale merkezde rastlanan sarkaç falı, bakan kişiye ait olan taşlarla bakılır. Sarkacın ucundaki nesne mühürlenir. Sarkaç mühürlemeyi KK10: “Mühürlemem tam kırk gün sürdü. Sarkacı kırk gün boyunca odamda, karanlık bir köşede, suda beklettim. Benden başka kimse sarkacıma dokunamaz. Dokunduğu gibi enerjisi söner.” dedi. (KK 10) Taşlar, ince bir zincirin ucundadır. Taşa, bakımdan önce komutlar verilir. Örneğin; “Bu yıl tezimi savunacaksam taş daire çizsin.” ya da “Tezim olumlu sonuçlanacaksa taş yatay hareket etsin.” denir. Taşa komutlar verildikten sonra bir bardak suyun üstünde tutulur.

Sarkaç falına benzer bir durum yüzük falında da söz konusudur. Evli olan birinin yüzüğü alınır. Bekar olan kişi saçlarından bir tel koparır. Sonra bir saç telinden yüzüğü geçirir. Bardağın ağız kısmından yüzüğü sallandırır. Ne zaman evleneceğini merak eden bekâr kişi, yüzüğün kaç defa bardağa doğru değdiğini sayar. Yüzüğün hareketinin durmasıyla birlikte kaç yaşında evleneceğini öğrenir. Örneğin; yüzük otuz altı kere çarptıysa otuz altı yaşında evleneceğine inanılır.

4.2.12. Cin Çağırma ve Cinlerden Haber Alma

Halk arasında “*kalp çağırma*” olarak da bilinen cin çağırma ritüeli, genellikle bir grup arkadaşlar arasında eğlenmek amaçlı olduğu görülmüştür. Cin çağırmadaki amaç kişinin geleceği hakkında bilgi alma ya da merak ettiği bir soru hakkında bilgi edinme olarak ifade edilir. Cin çağırmada, cine sorulacak soruların net ve kısa olması zorundadır. Çalışma sırasında cin çağırma ritüeli ile karşılaşmıştır.

Cin çağırma ritüeli şöyle olur:

Ritüel için bir grup insan toplanır. Cin çağırmak için toplanan insan sayısının önemi yoktur. Bir araya gelen insanlar öncelikle ortaya bir tahta hazırlar. Bu tahtanın üzerine alfabe, sol köşesine büyük harflerle “EVET” ve sağ köşesine “HAYIR” yazılır. Hazırlanan tahtanın üzerine bir kahve fincanı konulur ve ardından etrafında daire oluşturulur. İnsanlar el ele tutuşur. Herkes, bir ağızdan üç kere gözleri kapalı bir şekilde “ Ramazan’dan olma

Fatma doğma Rumeysa'nın cinini çağırıyoruz"⁸ derler. Daha sonra grupta bulunan herkes sağ işaret parmağını fincanın üzerine götürür ve sorular sorulmaya başlanır. Çağırılan cin eğer geldiyse kahve fincanın hareket ettiğine inanılır.

Cinlerle bir başka fal bakımını KK14: "Sessiz bir ortam ve ortamda sadece ben ve fal bakacağım kişi olmalı. Aksi takdirde enerjiler karışabilir. Neticede önüme görüntüler geliyor ve ben o görüntüleri yorumluyorum." İfadeleriyle aktardı. (KK 14) Anlaşılacağı üzere KK14'e fal bakarken herhangi bir nesne gerekmez. Bunun nedeniyse fala cinlerle bakmasına inanmasıdır.

4.3. Çanakkale Merkez İlçede ve Yakın Köylerinde Kara Büyü Çeşitleri Derlemesi

Çanakkale Merkez İlçe'de aktif olarak kara büyü yapıldığı görüldü. Aktif olan kara büyüün etkisi kaybetmesi için de aynı şekilde aktif olarak ak büyü yapıldığı tespit edildi. Nitekim derleme konusu kara büyü olduğundan bu bölümde Çanakkale Merkez İlçe'de mevcut olan kara büyü çeşitlerine yer verilecektir. ⁹Çalışmada yer alan kara büyü çeşitlerinde katılımcı olarak yer alınmıştı.

4.3.1. Ölüm Büyüsü

Ölüm büyüü iki şekilde yapılır. Biri "sabun büyüü" diğeri "mum büyüü" dür. Sabun büyüünde el yapımı bir sabun yapılır. Ölecek kişinin ismi sabuna yazılır. Sabuna yazılan ismin üzerine bir ipe kırk bir tane dua okunur. Bu kırk bir duanın her birinde bir cin kabilesinin geleceğine inanılır. Dua okunduktan sonra kişinin saçı ya da kılı sabunun üzerine iğne ile batırılır. Perşembeyi cumaya bağlayan gece saat 03.00' de bir kuyuya ya da çeşmeye atılır. Sabun eridikçe, kişinin de öleceğine inanılır.(KK 20)

⁸ Cin çağırma ritüelinde, grupta bulunan herhangi bir kişinin cini anne ve babanın ismi söylenerek çağırılabilir.

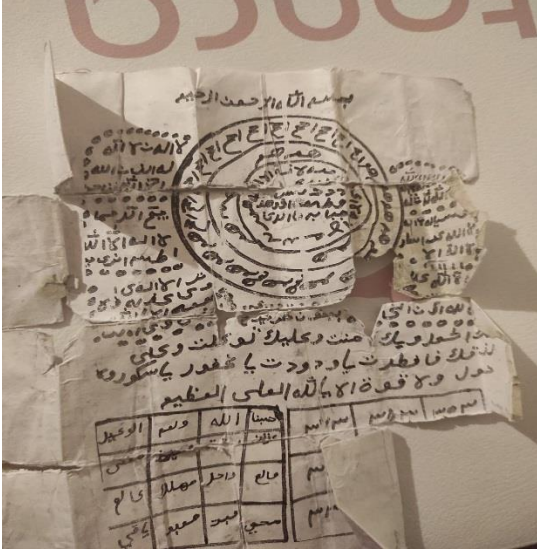
⁹ Çanakkale, Merkez ilçede derlenen büyü çeşitleri katılımlı doğal gözlem tekniği kullanılmıştır. Katılan kara büyü çeşitlerinde kişilerin izinleri alınmıştır. İzinlerini sözlü olarak ifade eden kaynak kişiler, hiçbir şekilde ses kaydı, kamera açılmasına izin vermemiştir.

Ölüm için yapılan sabun büyüünde öncelikle mekan olarak ıssız yerler tercih edilir. Ayrıca sabunun erimesi için de çeşme, kuyu, nehir, göl, deniz kıyısı olması şarttır. 12.03.2021 tarihinde, saat 03.00 de Kemerdere de, yaptıran ve yapan kişi ile buluşuldu. Büyücünün, gözüne siyah sürme çekmesiyle, büyülerde kullandığı, on iki yıldız işlemeli cübbesini üstüne geçirdi. Ardından derenin kenarına ateş yakmak için ağaç dalları topladı. Topladığı dal parçalarını derenin kenarına getirdi ve anlaşılmayan bir dil ile kibriti okudu. Okuduğu kibrit ile teşi yakmaya yeltenen büyücünün yaktığı ateş anında söndü. Beş defa ateşi yakmaya çalışan büyücü, cinler izin vermiyor bahanesi ile ateşi yakamadığını dile getirdi. Daha sonra ateş yandı. Yanan ateşin etrafında üç defa ileri üç defa da geri koşuyordu. Koştuğu sürece anlamadığım, büyü dili, bir dil ile konuşuyordu. O sırada sabun büyüü yaptıran kişi büyücünün hareketlerinden olacak bağırmaya başladı. Sabun büyüünün yaptıran kişi bağırırken, büyücü de bağırmaya başladı. Büyücü daha sonra sabunu üzerine tırnaklarıyla sabun büyüü yaptırılan kişinin ismini yazdı. Büyülü sabun daha sonra dereye atıldı. Sabun büyüünün sonucu altı ay sonra ortaya çıktığı inanılır. Sabun büyüü, tutmamış olacak ki yaptırılan kişi beklenen ayda ölmedi.

Çarşamba günleri saat 05.00 de yapılan mum büyüünde yedi mumun üzerine isim yazılır. İsmi her harfine çağrılan cinlerin isimleri söylenir.¹⁰ Sonra o mumlar, üç aynanın ortasına konur. Üç ayna yarım daire şeklinde olmak zorundadır. Daha sonra mumların üzerine kişinin fotoğrafı bırakılır. Fotoğraf yandıktan ve mum eridikten sonra ayna çatlar. Eğer ayna çatlırsa büyü tuttu demektir. Aynı şekilde ayna çatlamazsa büyü tutmadı demektir.

Mum büyüü yapımında; büyücü, yaptıran kişi ve araştırmacı olarak ben de bulunuyordum. Yapılan mum büyüü büyücünün evinde gerçekleşti. Açık makanda olmayan mum büyüü yapımında büyücü, muma, büyü yapılan kişinin ismini yazarken sakindi. Daha sonra büyücü, cinlerini çağırırken oradan oraya sıçradı ve kendinden geçti. Büyü bitiminde büyücü, yaptıran kişinin kanını aldı ve mumun üzerine damlattı. Ardından büyüünün iki gün sonra etki göstereceğini söyledi. İki gün sonra büyü yaptıran kişiyle görüşüldü. Büyü yapılan kişinin dsğlıklı olduğunu ve büyüünün tutmadığı ifade etti. (KK 20)

¹⁰ Kaynak kişiler tarafından büyülerde kullanılan; büyü duaları ve cinleri gizli bir ilim olması nedeniyle söylenmemiştir.

Resim 6. Ölüm Büyüsü

4.3.2. Horoz Büyüsü

Sıklıkla define bulmak için yapılan horoz büyüü aynı zamanda kayıp eşyaları ortaya çıkarmak için de kullanılır. Horoz büyüü yapımında bir kadın ve horoz kullanılır. Kadının bakire ya da kocasından başka kimseyle cinsel ilişkiye girmemiş olması gerekir. Ayrıca kadının mavi ya da yeşil gözlü olması lazımdır (KK 6, KK 8). Çünkü renkli gözlerin şeytanın gözü olduğuna dair inanış vardır.

Horoz büyüü için Perşembeyi cumaya bağlayan gece definenin olduğu yere kurban edilecek horoz ve kadın getirilir. Horoz büyüünden önce kadına beyaz bir elbise giydirildi. Ardından kadının dilini, okunmuş bir su ile temizlediler. Daha sonra bir daire çizdiler. Dairenin ortasına kadını oturturdular. O sırada dairenin dışına ateş yakıldı. Ateş yakılırken de büyücü ateşi okudu. Ardından büyücü ateşin ve kadının etrafına ters sekiz çizerek kırk bir defa dolandı. Daha sonra büyücü, kurban edilen kadının karşısına geçti ve horozu boynundan kesti. Kesilen horozun kanı, kurban edilen kadının göz çevresine sürüldü. Kadın, o sırada yerinde sallanıyordu. Büyücü, kadının suratına taş attı. Kadının

suratına taş atılmasıyla beraber kadın, bağırarak ayağa kalktı ve koşmaya başladı. Peşinde de defineciler gitti. Kurban edilen kadının gösterdiği yeri kazdıkları görüldü.¹¹

Gece saat 02.00 de başlanılan horoz büyüğü sabaha karşı saat 05.47 de bitirildi. Büyü sırasında, define için toplanan insanlar hiçbir şekilde büyüden etkilenmediği görüldü. büyüden etkilenen sadece kurban için kullanılan kadın oldu. Kimi kişilere göre horoz büyüğü tesiri altında kalan kadın etrafı sıradan insan gibi görmediği yani cinleri, toprağın altındaki defineleri gördüğü dile getirilir.

4.3.3. Evli Çiftlerin Arasını Açma Büyüğü

Makas, bir şeyi kesip ayırmak amaçlı kullanılır. Büyüde de kullanılan makas, iki kişi arasındaki sevgi ve saygı bağı keser. Araştırmacı olarak katılan bu büyü çeşidine sıklıkla kaynanalar başvurur.

Resim 7. Evli Çiftleri Ayırma Büyüğü

Evli çiftlerin arasını açmak için “makas büyüğü” yapılır. Makas büyüğü yapmak için evli bir çiftin fotoğrafı ve mumdan yapılmış heykelleri yeterlidir. Makasın üstüne üç

¹¹ Ritüel sırasında orada bulundum. fakat herhangi bir şekilde ortaya define çıkmadı. Fakat kadın bir hafta boyunca kendine gelemedi. Geldiğinde ise hiçbir şey hatırlamıyordu.

bin defa çiftin isimleri ve büyüsel sözler söylenir. Daha sonra mumlar eritilir. Eriyen mumlardan çiftin minyatür heykelleri yapılır. Çiftin fotoğrafı, yapılan heykellerin üzerinde yakılır. Ardında bir hafta boyunca saat 00.00 da ve 03.00 de makas heykele sürülür. (KK 3, KK 4)

4.3.4. Dil Bağlama Büyüsü

Bir kimsenin dedikodu yapması istenmiyorsa ya da bir kimsenin yalan konuşması engellenmek isteniyorsa yapılan büyü çeşididir. Bu büyü çeşidine “kaynana dili” de denir. Bu büyü için gerekli olan malzemeler, büyü yapılacak kişinin fotoğrafı, domuz yağı ve annesinin adıdır.

Büyü yapılmadan bir gece önce büyü yapılacak kişinin fotoğrafının ağız kısmına, annesinin adı söylenerek domuz yağı¹² sürülür. Büyü yapılacak günün yatsı namazından önce, büyü yaptıran kişi gelir. Büyücü bir mumdan çember yapar. Ortasına büyücü ile büyü yaptıran kişi girer. Büyücü ne derse yaptıran kişi tekrarlar. Eğer mumlar sönerse büyü tuttuğuna mumlar sönmezse büyüünün tutmadığına inanılır.

Bir diğer dil bağlama büyüğü olarak bilinen ritüel; kişinin, sevmediği bir kişinin kendi hakkında yalan yanlış konuşmasını engellemek amaçlıdır. Bu ritüelde; kişi, sevmediği bir kişinin karşısında yüzüne ya da fotoğrafına bakarak “Nas Suresi” okumasıdır. İnanca göre Nas Suresinin etkisi ile büyü yapılan kişinin dili, bağlanır. (KK 3, KK 25)

4.3.5. Akıl Bağlama Büyüsü

Kişinin, bir konu ya da bir kişi hakkındaki düşüncelerini engelleme amacıyla yapılan büyü çeşididir. Akıl bağlama büyüünde gerekli olan malzemeler, büyü yapılacak kişinin adı, fotoğrafı ve annesinin adıdır.

¹² Domuz yağındaki amaç; ne zaman yalan söyleyecek ya da dedikodu yapacak olursa ağzına kötü koku gelmesiyle kusmasıdır.

Akıl bağlama büyüünün etkisi bir haftadır. O yüzden bir olay olmadan bir hafta önce yapılması gereklidir. Akıl bağlama büyüü cuma gecesi yapılır. Büyü yapılırken yapılacak kişinin ismi, fotoğrafa bakılarak doksan dokuz kere tekrarlanır. Daha sonra büyüsel sözler söylenir. Bunun üzerine büyü yapılan kişinin aklı engellenir. (KK 3, KK 25)

4.3.5. Ayak Bağlama

Bir kimsenin kötülüğe dokunacağına inanan kimsenin etrafından ayağını kesmesi için yapılan büyü çeşididir. Bu büyü de gerekli olan kırmızı kiremittir. Bu büyü istenilen her zaman yapılabilir.

Ayak bağlama büyüü yapılırken kiremitin üstüne büyü yapılacak kişinin adı yazılır. Fil Suresi yağlı bir kâğıdın üzerine yazılarak ezilir. Böylelikle kişi, yaptıran kişinin çevresinden uzaklaştığına inanır.

Dil, akıl, ayak bağlama büyüleri birbirinden ayrı büyüler gibi görünseler de aslında temelde aynı büyü şeklidir. (KK 4, KK 25)

4.3.6. Birini Kendine Bağlama Büyüsü

Kendine bağlama büyüünde büyü yaptırılan kişinin büyüü yaptıran kişiye âşık olması amaçlanır. Kaşıkla yapılan ve kişinin saç kılıyla yapılan olmak üzere iki çeşidi vardır.

Resim 8. Birini Kendine Bağlama Büyüsü

Kaşıkla yapılan büyüler istenilen herhangi bir zaman diliminde yapılabilir. Kaşık büyüünde kullanılan temel malzemeler, iki adet tahta kaşık, kırmızı kurdele, yapılan kişinin ismi, yapılan kişinin annesinin ismi ve mezardır. Kaşık büyüü yapılırken öncelikle her iki kaşığın üstüne de otuz üç bin defa büyüsel dualar okunur. Ardından kaşıkların iç kısmı birbirine bakar duruma getirilip kırmızı kurdeleyle bağlanır. Büyülü kaşıklar gündüz vakti, kadın-erkek mezarı fark etmeksizin herhangi bir mezara gömülür fakat kadın mezarına gömülmesi daha çok tercih edilir. Eğer büyü yapılan kişi, büyü yaptıran kişiye dönmez ise sonunun ölüm olduğuna inanılır. Bunun nedeni topraktır çünkü toprak ölümle sembolize edilir¹³.

Saç kılıyla yapılan bağlama büyüleri, çarşamba gecesi yapılır. Saç kılıyla yapılan büyüde kullanılan malzemeler, büyü yapılacak olan kişinin saç kılı ve yedi dalga suyudur. Büyü yapımı sırasında önce kişinin saç kılına büyüsel sözler söyleyerek üç gece bekletilir. Daha sonra saç kılına isim söylenir ve küçük bir kabın içine konur. Kimi bunu toprağa gömer kimisi boynunda taşır. (KK 3)

¹³ 'Ya benimsin ya toprağın' sözü bu inançtan doğduğu düşünülür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Çanakkale Merkez ilçe ve Tahtacı-Türkmen köylerinde Türk geleneğinde var olan fal ve kara büyü örnekleri tespit edilmiştir. Çalışmada Türk kültüründe mevcut olan geleneği yansıtan kaynak kişilere yer verilmiştir.

Çalışmanın ilk başlarında falın ve kara büyüünün ya da falcının ve büyücünün daha çok Tahtacı-Türkmen köylerinde olduğu düşünülüyordu. Saha araştırmasında, Çanakkale Merkez İlçede fal ve kara büyü çeşitleriyle ya da falcılarla ve büyücülerle daha çok karşılaşmıştır. Bunun temel nedeni olarak köyden kente göç ve kentten köye göç olduğu görülüyor.

Çanakkale Merkez ilçe 'de falın, gelenekle beraber modernize edildiği tespit edilmiştir. Geleneksel fal biçimleri, görülmeyen/görünmeyen varlıklar olarak açıklanan cinler ile fala bakıldığına dair inanış hâkimdir. Geleneksel fal ile harmanlanan modern fal çeşitleri ise yıldızların konumunun yorumlanmasıdır. İnsanlar realiteye yönelmesi nedeniyle daha çok modern fal çeşitleri tercih edildiği gözlemlenmiştir. Bununla beraber geleneksel fal ampirik bilgiye evrildiği de tespit edilmiştir.

Çanakkale Merkez ilçeye bağlı Tahtacı Türkmen köylerinde ise fal ve falcı tespit edilememiştir. Tahtacı Türkmen köylerinde fal ve falcılığın yerini türbe ziyaretlerinin aldığı sahada elde edilen bilgilerdendir. Fal ve falcılığın yerinin türbe ziyaretlerinin alması falın, büyüünün bir alt başlığı olarak değerlendirilmesi hakkındaki görüşü destekler niteliktedir. Çünkü Tahtacı-Türkmen köylerinde görüşülen insanlar, bir şeye başlamadan önce hayırlı olup olmadığını anlamak için Elma Dede türbesine giderler ve istedikleri şeyin hayırlı olup olmadığını rüyalarında gösterilmesi için adakta bulunurlar.

Çanakkale Merkez İlçe 'de eski Türk kültür ve geleneğine ait kara büyü ve kara büyü ile uğraşan büyücü örnekleri ile karşılaşmıştır. Saha sırasında karşılaşılan büyü çeşitleri bir kişinin düşüncesini engellemek için akıl bağlama; istenmeyen bir kişinin etraftan uzaklaştırmak için ayak bağlama; dedikoduyu ya da yalan yanlış konuşmaları engellemek için dil bağlama büyü yapıldığı tespit edilmiştir. Bağlama büyü çeşitleri, amaçları doğrultusunda bakıldığında kara büyü çeşidi olmadığı anlaşılabilir. Nitekim bir olaya ya da kişiye müdahale etmek, o olayı ya da kişiyi yönetmek kötü eylem olduğundan

dolayı kara büyü çeşidi altında ele alınmıştır. Bağlama büyü çeşitlerinin temelinde kıskançlık, hırs yattığı görülmüştür.

Saha araştırmasında karşılaşılan bir kara büyü çeşidi de sevgi üzerine yapıldığı tespit edilmiştir. Sevgi üzerine yapılan kara büyü çeşitleri; birini, birine bağlama bir başka ifade ile aşk büyü ve evli çiftleri ayırma büyüdür. Birini, birine bağlama büyüünü sıklıkla kadınlar tercih ederken erkeklerin de tercih ettiği görülmüştür. Evli çiftlerin arasını açma büyü ise genellikle kaynana, kadının, kız kardeşleri, erkeğin kız kardeşleri tarafından yapıldığı saha araştırmaları sırasında tespit edilmiştir. Sevgi üzerine yapılan kara büyülerin altında yatan neden; elde etme arzusu, fesatlıktır.

Saha araştırmasında sık başvurulan büyü çeşidi ise horoz büyüdür. Horoz büyüüne, defnecilerin başvurması nedeniyle bu büyü çeşidi define büyüü olarak da ifade edilmiştir. Define büyüü sırasında yapılan işlemler sonucu kişilerin akli dengesi bozulması nedeniyle kara büyü çeşidi altında ele alınmıştır. Bu büyü çeşidin temelinde yatan etken zengin olma arzusu ve hırstır.

Çalışmada son olarak sıklıkla karşılaşılan büyü çeşidi ise ölüm büyüüdür. Ölüm büyüünün altında yatan etken ise birini yok etme arzudur. Çanakkale Merkez İlçe 'de ölüm büyüleri için büyücüye başvurulurken Tahtacı-Türkmen Köylerinde mevcut olan kişilerin Arap Dede türbesine başvurduğu tespit edilmiştir. Saha araştırmaları sırasında aslında tüm büyülerin ölüm büyüü olduğuna dair inanç mevcuttur. Bu bağlamda, bugün Çanakkale Merkez ilçe ve yakın köyleri örneğinde kara büyü olarak bilinen tüm büyülerde toprağın temel malzeme olarak kullanılması ve kullanılan toprağın, ölümle sembolize edilmesi nedeniyle kara büyüünün ölüm getireceğine dair inancın yaygın olduğu tespit edilmiştir.

Saha araştırması sırasında Çanakkale Merkez ilçesinde falcı ve büyücü ayrımı yapılmadığı dikkat çeker bir durumdur. Bu yüzden daha çok çalışmada bakımcılara yer verilmiştir. Çalışmada yer verilen bakımcıların eski Türk geleneğinin de var olan Şamanın özelliklerini yansıttığı tespit edilmiştir.

Çalışmada elde edilen bilgiler doğrultusunda falın ve büyüünün ayrı olarak değerlendirilmemesi sonucuna varılmıştır. Nedeni ise fal ve büyü kişilerin tercihlerini değiştirmesidir. Örneğin; bir kişi falcıya gider. Falcı kişiye üç tercih sunar ve sonuçlarını

söyler. Kişilerde, falcıların söylemlerine göre karar verir. Bu durumda da falcı, kişinin terciğini yönetir.

Çalışmada, cinsiyeti kadın, on yedi kaynak kişiye yer verilirken cinsiyeti erkek sekiz kaynak kişiye yer almıştır. Kaynak kişiler ile görüşmeler katılımlı doğal gözlem ile olmuştur. Saha araştırmaları sırasında kaynak kişiler tarafından kamera ve ses kayıt cihazı açılmasına izin verilmemiştir. Bu durumun iki temel nedeni mevcuttur. Bunlardan ilki, çalışma konusunun yasa dışı olması nedeniyle kaynak kişilerin kimliklerinin bilinmesini istememeleridir. Diğer bir neden ise çalışmada yer alan kaynak kişilerin inançları yani cinlerin, ruhların kameradan ve ses kayıt cihazlarından rahatsız olacaklarını düşünmeleridir.

KAYNAKÇA

- Acıpayamlı, O. (1962). “Anadolu'da Nazarla İlgili Bazı Âdet ve İnanmalar”. *Ankara Dil ve Tarih-Cografya Fakültesi Dergisi*, 20 (1-2), 1-40.
- Adam, B. (2017). “Kutsal Nedir?”. A. H. Eroğlu, D. Arık (ed.). içinde *Halk İnanışları*. (s. 46-66). Grafiker Yayınları: Ankara.
- Akın, H. (2011). *Ortaçağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Alekseyev, N. A. (2013). *Türk Dili Sibiryaya Halklarının Şamanizmi*. Metin Ergun (çev.). Konya: Kömen Yayınları.
- Altay, H. (1984). Kazak Türklerinde Aşık Kemiği ve Aşık Oyunları. *TDA*(28), 48-58.
- Altunay, E. (2015). *Paganizm II: Mezopotamya-Mısır*. İstanbul: Hermes Yayınları.
- Anadol, C. (2006). *Tarihten Günümüze Kadar Doğu ve Batı Kültürlerinde Halk İnanışları Büyü (Sihir-Tılsım-Cin Çarpması)*. İstanbul: Bilge Karınca Yayınları.
- And, M. (2003). *Oyun ve Bügü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Apaydın, R. (2017). “Belgeler Işığında Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması Üzerine Bir Değerlendirme”. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 16 (32), 149-171.
- Arapşah, İ. (2012). *Acaibu'l Makdur (Bozkırdan Gelen Bela)*. Ahsen Batur (çev.). İstanbul: Selenge Yayınları.
- Arık, D. (2017). “Uğur ve Uğursuzluk”. A. H. Eroğlu, D. Arık (ed.). içinde *Halk İnanışları*. (s. 331-342). Grafiker Yayınları: Ankara.
- Arslan, A. (2002). *Büyü, Fal ve Kehanet*. İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Arslan, M. (2011). *Paranormalizm ve Din*. İstanbul: Bilsam Yayınları.
- Arslan, M. (2015). “Postmodern Yeni Dinsel Kimlik ve Paranormal İnançlar”. *Milel ve Nihal Dergisi*, 12 (2), 55-72.
- Artun, E. (1998). “Günümüz Adana Aşıklık Geleneğinde Ölüm, Mezar Teması”. *Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkiler Sempozyumu Bildirileri*. 18-20 Aralık 1998, AKSM, İstanbul. 366-376.

- Artun, E. (2014). *Ansiklopedik Halkbilimi / Halk Edebiyatı Sözlüğü: Terimler-Motifler-Kavramlar*. Adana: Karahan Kitapevi.
- Aydın, M. (1995). Fal. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 12, 134-138). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Azertürk, S. İ. (2014). “Çivi Yazısı ve Çin'in Fal Yazıtları”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (37), 70-85.
- Barthol'd, V. V. (2004). *Orta Asya Türk Tarihi Dersleri*. Hüseyin Dağ (der.). Ankara: Çağlar Yayınları.
- Bayat, F. (2004). *Türk Şaman Metinleri: Efsaneler ve Memoratlat*. Ankara: Piramit Yayınları.
- Bayat, F. (2005). *Mitolojiye Giriş*. Çorum: Karam Yayınları.
- Bayat, F. (2006). *Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Bayat, F. (2007). *Türk Mitolojisi Sistemleri 1*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Baykuzu, T. D. (2012). *Asya Hun İmparatorluğu*. Konya: Kömen Yayınları.
- Bayur, Y. H. (1987). *Hindistan Tarihi: İlk Çağlardan Gürkanlı Devletinin Kuruluşuna Kadar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Beck, U. (2011). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru*. Kasım Özdoğan, Bülent Doğan (çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Beckman, G. (1993). From Cradle to Grave: Women's Role in Hittite Medicine and Magic. *Journal of American Civilization*, 25-39.
- Bergson, H. (2017). *Ahlâkın ve Dinin İki Kaynağı*. M. Mukadder Yakupoğlu (çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Beydili, C. (2005). *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*. Ankara: Yurt Kitap Yayın.
- Boratav, P. N. (2012). *Türk Mitolojisi: Oğuzların-Anadolu, Azerbaycan ve Türkmenistan Türklerinin Mitolojisi*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Boratav, P. N. (2016). *100 Soruda Türk Folkloru*. Ankara: Bilgesu Yayınları.

- Bruce, S. (2007). *Religion in the Modern World*. New York: Oxford University Press.
- Bruweir, M. (2006). “Eski Mısır Tıbbına Genel Bir Bakış”. *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler*, 1-5.
- Burton, D. ve Grandy, D. (2005). *Büyü, Gizem ve Bilim*. Yasemin Tokatlı (çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ceram, C. W. (2015). *Tanrılar, Mezarlar ve Bilginler: Arkeolojinin Romanı*. Hayrullah Örs (çev.). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Ceran, B. (2008). Antik Mısır ve Eski Anadolu Uygarlıklarında Tıp. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Challaye, F. (1996). *Dinler Tarihi*. Samih Tiryakioğlu (çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Coşkun, A. (2007). *İslam'a Göre Sihir, Cin Çarpması Teşhis ve Tedavi Usulleri*. İstanbul: Yasin Yayınevi.
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Çelebi, İ. (1995). İslam'da Fal. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 12, 138-139). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Çelebi, İ. (2001). İyâfet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 23, 497). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Çelebi, İ. (2009). Sihir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 37, 170-172). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Çelebi, İ. (2012). Tılsım. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 41, 91-94). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Çelebi, İ. (2012). Uğursuzluk. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 42, 51-52). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Çelik, A. (2005). *İslamın Kabul ve Reddedtiği Halk İnançları*. İstanbul: Beyan Yayıncılık.
- Çelik, A. (2020). *Kırgız Arkaik Destanları ve Mitoloji*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

- Çıblak, N. (2004). “Halk Kültründe Nazar, Nazarlık İnancı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 15, 103-128.
- Çiftçi, E. (2007). Kahramanmaraş'ta Büyü ile İlgili Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Çobanoğlu, Ö. (2001). “Türk Mitolojisinde Kutsal Sabit Mekân Fikrinin Yaratılış Tipolojisi Üzerine Tespitler”. *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*. 27-28 Ekim, Muğla Üniversitesi. 49-62.
- Deguines, J. (1923). *Tarih-i Umumi*. İstanbul: Tanin Matbaası.
- Değer, M. (1999). Diyarbakır'da Halk Hekimliği. M. K. Şevket Beysanoğlu (der.). içinde, *Diyarbakır: Müze Şehir*. (s. 438-448). Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Demir, Ö., ve Acar, M. (1993). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Yayınları.
- Demirci, K. (2013). *Eski Mezopotamya Dinlerine Giriş: Tanrılar, Ritüel, Tapınak*. İstanbul: Ayışığı Kitapevi.
- Devellioğlu, F. (2001). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitapevi.
- Diñçol, A. (1982). Hititler. *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*. (C 1), İstanbul: Görsel Yayınları.
- Duranlı, M. (2005). “Saha Türklerinde Halk Hekimliği İle İlgili Pratikler Ve Bu Pratiklerin Değerlendirilmesi”. *Fikret Türkmen Armağanı*. 207-213. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Durkheim, E. (2018). *Dinsel Yaşamın İlk Biçimleri*. Özer Ozankaya (çev.). İzmir: Cem Yayınevi.
- Duvarcı, A. (1993). *Türkiyede Falcılık Geleneği ile Bu Konuda İki Eser: “Risâle- i Falnâme li Ca'fer -i Sâdik” ve “Tuhfe'ülnâme”*. Ankara: Ersa Matbaası.
- Dürüşken, Ç. (2000). *Roma'nın Gizem Dinleri*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Edgü, F. (2003). “Büyü ve Sanat”. *P Sanat Kültür Antika Dergisi*, 29.
- Eliade, M. (1991). *Kutsal ve Dindışı*. Mehmet Ali Kılıçbay (çev.). Ankara: Gece Yayınları.

- Eliade, M. (1994). *Ebedi Dönüş Mitosu*. Ümit Altuğ (çev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Eliade, M. (1999). *Şamanizm*. İsmet Birkan (çev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Eliade, M. (2003). *Dinler Tarihine Giriş*. Lale Arslan (çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Eliade, M. (2017a). *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi 1, 2*. Ali Berktaş (çev.). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Eliade, M. (2017b). *Okültizm, Büyücülük ve Kültürel Modalar*. Cem Soydemir (çev.). İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Eliade, M. (2018). *İmgeler ve Simgeler*. Mehmet Ali Kılıçbay (çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Eliade, M. ve Cailona, I. P. (1997). *Dinler Tarihi Sözlüğü*. Ali Erbaş (çev.). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Er, İ. (1990). Büyü. *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi* (C 1, 197-198). İstanbul: Risale Yayıncılık.
- Ercilasun, A. B. (1991). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2004). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ergin, M. (2011). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Erginöz, G. (1999). *Hititlerde Anatomi ve Tıp*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Ergun, M. (1997). *Alıp Manaş*. Konya: Günay Ofset Matbaacılık.
- Erkal, A. (1999). “Kıyafetnameler Üzerine”. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 13, 217-225.
- Ersoylu, H. (1996). “Fal, Fal-name ve Bir Çiçek Falı: Der Aksam-ı Ezhar”. *Türkiyat Mecmuası*, 20, 195-254.

- Esin, E. (1978). *İslamiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslama Giriş*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Maatbası.
- Esin, E. (2001). *Türk Kozmolojisine Giriş*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1987). *Anadolu İnançları Anadolu Mitolojisi*. İstanbul: Geçit Kitapevi.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1991). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Eyuboğlu, İ. Z. (2004). *Anadolu Büyüleri*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Flanagan, K. (2017). *Teolojideki Sosyoloji*. Emrullah Atasever (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Frazer, J. G. (2017). *Psşik İşler: Batıl İnançlar Kurumlarımızın Gelişimini Nasıl Etkiledi?* İsmail Hakkı Yılmaz (çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Frazer, J. G. (2019). *Ruhun Tehlikeleri ve Tabu*. İsmail Hakkı Yılmaz (çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Gökalp, Z. (1976). *Türk Medeniyet Tarihi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökalp, Z. (1991). *Türk Uygarlık Tarihi*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Gökalp, Z. (2014). *Türk Töresi*. Ankara: Ötüken Yayınları.
- Göksu, E. (2016). "Okla Yükselen Millet". *Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu III*, 4, 2469-2481). Kocaeli Büyükşehir Belediyesi: Kocaeli.
- Gökyay, O. Ş. (2003). Tılsımlı Gömlekler. *P Dergisi*, 62-72.
- Gömeç, S. Y. (2016). *Şamanizm ve Eski Türk Dini*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü 1, 2*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günaltay, M. Ş. (2006). *Dinler Tarihi: Yeryüzündeki İlkel Dinler*. İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Günay, U. T. (2012). *Türklerin Tarihi: Geçmişten Geleceğe*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Günay, Ü. ve Güngör, H. (2003). *Türklerin Dinî Tarihi: Başlangıçlarından Günümüze*. İstanbul: Rağbet Yayınları.

- Gündüz, A. (2002). *Mezopotamya ve Eski Mısır: Bilim, Teknoloji, Toplumsal Yapı ve Kültür*. İstanbul: Büke Yayıncılık.
- Gündüz, Ş. (1998). *Din ve inanç Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Güngör, H. (2013). “Türk Dünyasında Dini ve Fonetik Bir Fenomen Olarak Tanrıçılık: Tengriyanstrov”. *Journal of Turkish Studies*, 2013, Volume 8, Issue 9, 63-70.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5402>
- Güven, Ö. (1999). *Türklerde Spor Kültürü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Halis, G. (2009). *Dinin İki Kaynağı: Büyü ve Şaman Sembolizmi*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Hançerlioğlu, O. (1975). *İnanç Sözlüğü: Dinler-Mezhepler-Tarikatler-Efsâneler*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hançerlioğlu, O. (2001). *Toplumbilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hançerlioğlu, O. (2010). *Dünya İnançları Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Harva, U. (2015). *Altay Panteonu: Mitler, Ritüeller, İnançlar ve Tanrılar*. Ömer Suveren (çev.). İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Hoppal, M. (2010). *Avrasya'da Şamanlar*. Bülent Bayram ve H.Ş.Ç Çapraz (çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İnan, A. (1976). *Eski Türk Dini Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- İnan, A. (1987). *Eski Mısır Tarih ve Medeniyeti*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İnan, A. (1989). *Tarihte ve Bugün Şamanizm: Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İnan, A. (1991). *Makaleler ve İncelemeler I-II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İzgi, M. C. (2012). “Şamanizm ve Şamanlara Genel Bir Bakış”. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 2 (1) , 31-38.
- James, W. (2013). *Törenselleşen Hayvan: Yeni Bir Antropoloji Portresi*. Sevda Çalışkan (çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (2006). *Türk Dünyası El Kitabı*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü

- Kafesoğlu, İ. (2017). *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Ötüken.
- Kafesoğlu, İ. (2018). *Türk İslam Sentezi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kalafat, Y. (1996). *İslamiyet ve Türk Halk İnançları*. Ankara: HAGEM Yayınları.
- Kalafat, Y. (1998). *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Kaplan, M. (2011). "Halk Tıbbının Kökenleri: Teşhisten Tedaviye Din Ve Büyü İlişkisi". *Milli Folklor*, 23 (91), 150-156.
- Karagöz Arıhan, S. (2002). "Antik Dönemde Kullanılan Bitkisel İlaçlar ve Tedavi". *İDOL Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği Dergisi*, 12, 14-21.
- Karatay, O. (2006). *Bey ile Büyücü: Avrasya'da Tanrı, Hükümdar, Devlet ve İktisat*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları.
- Kaya, C. (2008). "İrk Bitig'de Falcılık". E. G. Naskali ve E. Şahin (ed.). içinde, *Kültür Tarihimize Gizli Diller ve Şifreler* (s. 359-368). Picus Yayınları: İstanbul.
- Kaya, M. (2001). "Eski Türk İnanışlarının Türkiye'deki Halk Hekimliğinde İzleri". *Folklor/Edebiyat*, 7 (25), 199-218.
- Kazan, Ş. (2005). "Klasik Türk Şiirinde Nazar: Göz Değmesi". *Milli Folklor*, 9 (68), 166-179.
- Kelly, C. (2011). *Attila: Hunlar ve Roma İmparatorluğunun Çöküşü*. Turhan Kaçar (çev.). İstanbul: Turkuvaz Kitap.
- Kılıç, H. Ç. (2003). *Türk Kültüründe İnanç ve İnanışlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kirilen, G. (2012). "Eski Çin Metinlerinde Yer-Gök ve Yabancılar". *Ankara Dil ve Tarih-Cografya Fakültesi Dergisi*, 52 (1), 55-71.
- Klinger, J. (2002). *Aranma Ritüeller ve Kötülükleri Defetme Ritüellerinin Hititler'deki İşlevi ve Önemi*". Hititler ve Hitit İmparatorluğu Bin Tanrılı Halk/Die Hethiter und Ihr Reich Das Volk der 1000 Götter içinde, haz. Wenzel Jacob. 456- 458. Bonn: Kunst und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland.

- Kottak, C. P. (2002). *Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*. Serpil N. Altuntek (çev.). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2005). *Türk Tarih-i Dinisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köseihal, N. Ş. (1952). *Sosyoloji Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- Kramer, S. N. (2000). *Sümerlerin Kurnaz Tanrısı Enki*. Hamide Koyukan (çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Kumartaşlıoğlu, S. (2016). *Türk Kültüründe Ateş ve Ocak Kültü*. Konya: Kömen Yayınları.
- Küçükkömürler, S. ve Özgen, L. (2009). "Coffee and Turkish Coffee Culture". *Pakistan Jounay*, 8 (10), 1693-1700. 10.3923/pjn.2009.1693.1700.
- Küçükönder, H. R. (2018). "Hint Alt-Kıtasının Dini ve Kültürel Yapısının Şekillenmesinde Arilerin Rolü". *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 610-624. <https://doi.org/10.26791/sarkiat.344516>.
- Kültüral, Z. ve Koç, A. (2011). "Bir Kürek Kemiği Falı Metni: RİSÂLE-İ 'İLM-İ KETF'". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 6, 131-148.
- Lunde, P. (2013). *Şifreler Kitabı: İşaretler, Semboller, Kodlar, Gizli Diller*. Duygu Akın (çev.). İstanbul: NTV Yayınevi.
- Maden, S. (2017). "Türk Edebiyatında Kıyafet İlmî ve Kıyafetnameler". *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*. 1 (1), 11-22.
- Mahmûd, K. (1999). *Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi* (Cilt I). Besim Atalay (çev.). Ankara: Türk Dil Kurumları Yayınları.
- Mahmûd, K. (2007). *Dîvânü Lugâti't-Türk*. Serap Tuba Yurteser, Seçkin Erdi (çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Malinowski, B. (1990). *Büyü, Bilim ve Din*. Saadet Özkol (çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Mauss, M. (2006). *Sosyoloji ve Antropoloji*. Özcan Doğan (çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Morris, B. (2004). *Din Üzerine Antropolojik İncelemeler*. Tayfun Atay (çev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

- Nemeth, G. (1996). *Hunların ve Tanrının Kırbacı Attila*. Tarık Demirkan (çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Oğuz M. Ö., Gürçayır S. ve Çalış S. (2009). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3*. Ankara: Delenekselsel Yayıncılık.
- Ögel, B. (1993). *Türk Mitolojisi I*. Ankara: Türk Tarih Kurmu Yayınları.
- Ögel, B. (2000). "Arpa ile İlgili Diğer Anlayışlar". B. Ögel. içinde *Türk Kültür Tarihine Giriş C II*, (s. 158). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (2000). *Türk Kültür Tarihine Giriş I*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Örnek, S. V. (1962). "İlkelerde Dinsel Temel Kavramlara Genel Bir Bakış Açısı". *Ankara Dil ve Tarih-Cografya Fakültesi Dergisi*, 20 (3-4), 255-261.
- Örnek, S. V. (1966). "Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki". *Ankara Dil ve Tarih-Cografya Fakültesi Dergisi*.
- Örnek, S. V. (1971). *Etnoloji Sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Örnek, S. V. (1979). *Anadolu Folklorunda Ölüm*. Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Örnek, S. V. (2014). *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Örnek, S. V. (2018). *Türk Halk Bilimi*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Özbudun, S. (2007). *Törenler ve İşlevleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi ,Sosyal Antropoloji Bölümü.
- Özbudun, S., Şafak, B. ve Altuntek, S. (2007). *Antropoloji: Kuramlar, Kuramcılar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Pallas, P. S. (1805). *Voyages Etnrepris dans les Gouvernemens Méridionaux de L'empire de Russie dans les Années*. Paris.
- Perrin, M. (2003). *Şamanizm*. Bülent Arıbaş (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Pınarbaşı, G. (2021). "New Age Uygulamalarının/İnançlarının Bir Yansıması olarak Astroloji ve Facebook'ta Kullanımının Betimsel Analizi". *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, 18 (39), 126-174. 10.26466/opus.834298.
- Radloff, W. (1994). *Sibirya'dan*. Ahmed Temir (çev.). Ankara: MEB. Yayınları.
- Rayman, H. (2016). *Eski Türklerde Üç Din: Şamanizm, Budizm, Maniheizm*. Ankara: Karınca Yayınevi.
- Rivers, W. H. R. (2004). *Tıp, Büyü ve Din*. İbrahim E. Köksaldı (çev.). İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Roux, J. P. (1999). *Altay Türklerinde Ölüm*. Aykut Kazancıgil (çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Roux, J. P. (2005). *Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar*. Aykut Kazancıgil ve Lale Arslan (çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Roux, J. P. (2011). *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*. Aykut Kazancıgil (çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Roux, J. P. (2015). *Eski Türk Mitolojisi* Musa Yaşar Sağlam (çev.). Ankara: Bilgesu.
- Sayılı, A. (1966). *Mısırlılarda ve Mezopotamyalılarda Matematik, Astronomi ve Tıp*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Schuyler, E. (2007). *Türkistan: Batı Türkistan, Hokand, Buhara ve Kulca Seyahat Notları*. Firdevs Çetin ve Halil Çetin (çev.). İstanbul.: Paradigma Yayınları.
- Scognamillo, G. ve Arslan A. (2002). *Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Büyü*. İstanbul: Karizma Yayınları.
- Seçkin, K. (2015.). "İrk Bitig: Toplumsal İyi ve Toplumsal Kötünün İnşasında İdeolojik Bir Fal Kitabı". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4 (4), 1433-1450.
- Sharpe, E. J. (2005). *Dinler Tarihi 50 Anahtar Kavram*. Ahmet Güç (çev.). Bursa: Arasta Yayınları.

- Sipahi, A. (2006). Türk Halk İnançlarında Büyü ve Büyü ile İlgili Uygulamalar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sümer, F. ve Vural, N. (1993). “Giriş ve Notlar”. A. B. Tihârî. içinde *Kitâb-i Diyârbakriyya: Ak-Koyunlular Tarihi*. Türk Tarih Kurumu: Ankara.
- Sümer, N. (2016). “Cahiliye Araplarında Falcılık”. *Milel ve Nihal*, 13 (1), 134-157. <https://doi.org/10.17131/milelnihal.95812>
- Sünbüllü, Y. Z. (2008). “İlm-i Tefe’ül ve Tefe’ül-Name (Kur’ân Falı) Üzerine Bir Değerlendirme”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (2), 383-391.
- Şahin, M. C. (2013). “Kültür”. Mustafa Macit (ed.). içinde *Sosyal Antropoloji*. (s. 46-67). Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını: Erzurum.
- Şenel, A. (1995). *İlkel Topluluktan Uygur Topluma Geçiş Aşamasında Ekonomik Toplumsal Düşünsel Yapıların Etkileşimi*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şenel, C. (1996). *Şamanizmler Serisi IV*. İstanbul: BDS yayınları.
- Şener, C. (2003). *Şamanizm: Türklerin İslamiyetten Önceki Dini*. İstanbul: Etik Yayınları.
- Şeşen, R. (1975). *İbn Fazlan Seyahatnamesi*. Ramazan Şeşen (çev.). İstanbul: Bedir Yayıncılık.
- Tanyu, H. (1992). Büyü. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 6, 501). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Tavkul, U. (2007). “Kıpçak Kökenli Türk Boylarında “Kürek Kemiği” ve “Kumalak- Taş” Falı”. *Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri 2003*, Ankara. 2, 181-190.
- Tayga, Y. (1990). *Türk Spor Tarihine Genel Bir Bakış*. Ankara: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü.
- TDK. (1966). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil kurumları Yayınları.
- Toğan, Z. V. (1972). *Oğuz Destanı*. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası.
- Topkara, C. (2004). *Sanal Dünya Büyü*. İstanbul: Popüler Yayınları.

- Tremouille, C. M. (2004). "I Rituali Magici Ittiti". *Res Antiqua*, 1, 157-203.
- Turan, O. (1996). *Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkuresi Tarihi I, II*. İstanbul: Turan Neşriyat.
- Ullmann, M. (1994). *İslam Açısından Sihir: İslam Kültür Tarihinde Maji*. Yusuf Özbek (çev.). İstanbul: İz Yayınları.
- Uludağ, S. (1996). Firaset. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 13, s. 116-117). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Uluğ, N. E. (2017). *Osmanlı'da Batıl İtikatlar ve Büyü*. İstanbul: Doğan Yayınları.
- Uslu, B. (2016). *Türk Mitolojisi*. İstanbul: Kamer Yayınları.
- Usta, S. (2013). *Dünyayı Değiştiren Düşünürler, I: Hint Veda'larından Giordano Bruno'ya*. İstanbul: Yordam kitap.
- Uzun, M. İ. (1995). Falname. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 12, s. 141-145). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Ülker, Z. H. (2011). *Türk Tefekkürü Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ünal, A. (2003). "Hititlerde ve Çağdaş Anadolu Kavimlerinde Büyücülük",. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. *Elementerifş Anadolu'da Büyü ve İnanışlar: İstanbul*.
- Ünal, A. (2013). "Eski Anadolu'da At, Hititçe Kikkuli At Eğitimi Metinleri ve "Tavlaya Çekmek"le İlgili Teknik Bir Ayrıntı". *Çorum Kültür Sanat: Bilim, Kültür, Sanat, Tarih ve Turizm Dergisi*, 14, 40-66.
- Ünver, S. (1938). "X.uncu Asırda Orta Asya'da Türk Folklorunu ve Tıp Tarihini Alakadar Edecek Bir Bakış". *Türk Tıp Tarihi Arşivi*, 3 (10), 86-89.
- Yazar, T. ve Geçen, F. (2018). "Görsel Sanatlarda Evrensel Dil ve Sanatsal Sembolizm". *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 11 (61), 556-567. 10.17719/jisr.2018.2946
- Yel, A. M. (1998). Hurafe. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C 18, s. 381-382). İstanbul: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Yıldırım, D. (1998). "Türklerin Yılbaşı/Özgürlük Günü Bayramı". D. Yıldırım. içinde *Türk Bitiği: Araştırma/İnceleme Yazıları*. (s. 145-148). Akçağ Yayınları: Ankara.

Yıldırım, İ. (2018). “Unutulmuş Bir Gelenek: Aşık Kemiği Falı”. *Uluslararası Türk Kültürü ve Medeniyeti Kongresi*, 5-8 Eylül 2018. Balıkesir. 697-708.

Yıldız, N. (1995). *Manas Destanı (W. Radloff) ve Kırgız Kültürü ile İlgili Tesbit ve Tahliller*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yörükan, Y. Z. (2014). *Müslümanlıktan Evvel Türk Dünyası Şamanizm*. Ankara: Ötüken.

Zengin, A. ve Yaman, Ü. (2018). “Eski Uygur Türkçesi Metinleri Üzerinden Budizm ve Maniheizm'in Savaşa Bakışı”. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 58 (1), 175-216.
10.26650/TUDED425625

EKLER

EK 1 FALCI VE BÜYÜCÜ İLE GÖRÜŞMELER

Kaynak Kişi 1

On altı yaşından beri fal bakan KKI, “Falı annemden el alarak bakmaya başladım. Annem vefat etmeden bir gün önce bana el verdi. Elin bana geçmesi için ağzına tükürmem gerektiğini söyledi. Annem ölümce de dediğini yaptım ve ağzına tükürdüm. Zamanla insanlar hakkında ne hissettiysem o olmaya başladı. En son bir arkadaşşıma; Senin şu vakitte, şu zamanda, şuyun olacak.’ dedim. Arkadaşım hiç beklemiyordu. O dediğim şey oldu. Annemin yeteneğinin bana geçtiğini fark ettim ve annemin kırkı çıkınca fal bakmaya başladım.” dedi.

Başlarda eli kabul etmeyen KKI, fal bakmadığı sürece annesinin kendisini rahatsız edeceğini ve mezarında rahat etmeyeceğini düşündüğünü ifade etti. Bununla beraber geleneğin devamlılığı için de fal bakması gerektiğini söyleyen KKI, “Annem de anneannesinden el aldı.” Dedi.

Kahve ve su fallarına bakan KKI, “Fala cinlerle bakıyorum. Onlar bana annemden geldi.” dedi. Ayrıca KKI, “Üç tane cin kabilem var. Her kabilem otuz cinden oluşuyor.” dedi. KKI, cin kabilelerinin isimlerini söyleyemeyeceğini ifade etti. Cinlerinin sürekli yanında olduğunu söyleyen KKI, “Hiç beni terk etmezler ve şu an arkandan iki tanesi sana bakıyor. Seni sevmediler çünkü senin cinlerin benim cinlerime düşman.” dedi. KKI, kendisine ve çevresindeki kişilere zarar vermemeleri adına cinler ile anlaşma yaptığını, “Onlarla evlenmeyeceğime dair anlaşma yapmıştım fakat evlendim. Bu sefer de çocuğum olmayacağına dair bir anlaşma yaptım.” dedi. Sonrasında KKI, “Benim iki tane eşim var. Biri öbür âlemden biri bu âlemden. Hatta bu âlemden olan eşimin ölümünden cin karım sorumludur. Cin karımdan da beş tane çocuğum var.” diye devam etti.

KKI, fal bakma geleneği devam etsin diye oğluna el vereceğini ve oğlunun da bu işleme meraklı olduğunu söyledi. Ayrıca oğlunu şimdiden geliştirdiğini de ifade etti.

Fal bakmadan önce KKI, beni kıblenin ters yönüne çevirerek oturttu. Başparmağımla tabaktaki telveye dokunmamı istedi ve geçmişim hakkında konuşmaya başladı. Ona göre tabak, geçmişi anlatırdı. Bunu, görüşme sırasında ifade etmişti.

Hakkımda hiçbir şey bilmeyen KKI, doğruları söylemişti. O sırada derlemede olduğumu ve objektif davranmam gerektiğini kendime söylerken gözlerimin içine baktı, “Sen bana neden geldin? Senin amacın fal baktırmak değil.” dedi. O sırada ben inkâr ettim. Daha sonra falıma devam etti. Ardından fincanı sol elime almamı ve içimden Ayet el Kürsi okumamı söyledi. “Okudum.” dedim Bunun üzerine fincanın içerisine tükürmemi ve tükürmemle birlikte falın; temizleneceğini ifade etti. Fal bittikten sonra geliş nedenimi söyledim ve ses kaydı açtığımı, ses kaydını tezde kullanmama izin verip veremeyeceğini sordum. KKI; ses kaydına izin vermeyeceğini fakat sadece yazacak olursam bana gereken bilgileri vereceğini söyledi.

Israrım üzerine fal bakan KKI; on yıldır fal bakmadığını, bakmama nedenin ise cinlerden uzak durmak istemesi olduğunu ve kendi gücünü yavaş yavaş oğluna vermek istediğini söyledi (KKI, 2017).

Kaynak Kişi 2

Görüşme zamanında otuz yedi yaşında olan KK2, dışardan bakıldığında elli yaşlarında gözükmetedir. Yirmi iki yaşında fal bakmaya başlayan KK2, “Babamdan aşama aşama fal bakmayı öğrendim ve babam vefat ettikten sonra da fal bakmak için babamdan el alıp bakmaya başlayacağım.” dedi. Bunun üzerine KK2, “Aşama derken anlatmak istediğim; fal bakmayı hemen öğrenemezsiniz. Normalde el alma; el alınacak kişi ölüm döşeğindeyken olur fakat ben; babama birden fazla kişinin fal baktırmak istemesi üzerine el aldım. Neticede günde en az on kişi fal baktırmak için geliyor. Babam hepsine yetişemiyor. Babama yardım etmek için babamdan fal bakmayı öğreniyorum. Usta-çırak ilişkisi olarak düşünebilirsiniz” dedi. KK2 isteyerek fal baktığını, “İsteyerek fal bakıyorum. Yarın bir gün babam ölecek ve bu yetenek bana geçecek. Ben bakmak istemezsem babamın ruhu beni rahatsız edecek. Bir miras olarak düşünebilirsiniz.” sözleriyle ifade etti.

Fal bakma yöntemini anlatan KK2, “şu an fala illetliler ile bakıyorum. İletliler bana yardım ediyor. Ben onların dediklerini yapıyorum, onlar da benim dediğimi yapıyor fakat babam öldükten sonra illetliler sadece benim dediklerimi yapacak.” dedi. Ardından KK2, “İletli dediğim üç harfliler. Siz de bilirsiniz üç harflilerin ne olduğunu.” dedi.

KK2, isimlerini söylediğinde rahatsız edip korktuklarını ifade etti. “Cin diye ya da kendi özel isimleriyle seslendiğimde rahatsız ediyorlar. Benimle oynuyorlar. Hatta geçenlerde yanlışlıkla isimlerini söyledim. Onlar da benim paramı çaldılar. Paramı tam beş gün sonra yerine koydular. Ardından eşime dokundular. Ona tecavüz ettiler benim yanımda.” dedi.

İletli dediği varlıkları ilk başta tarif etmeyen KK2 daha sonra, “Soluk tenli, kırmızı gözlü, gri dudakları olan ve 1.75 boylarında, göğsünden aşağısı çıplak” olarak betimledi. Ardından KK2, “Geceleri sürekli onlar tarafından uyandırılıyorum ve uyuyamıyorum. Gündüzleri de sadece iki saat uyuyorum.” dedi.

Cinlerle haberleşme amacı taşıyan bir sembolün olup olmadığı sorusuna KK2, “Evet! Var. Osmanlı sikkesini bana verdiler ve onla fal bakabileceğimi söylediler.” diyerek cevap verdi.

Fala nasıl baktığını anlatan KK2, “Fala, baktırmaya gelenlerin ilk önce paraya dokunmalarını istiyorum. Dokunan kişinin eli uyuşuyor ve illetliler yavaş yavaş bana o kişi hakkında bilgi veriyorlar.” dedi. Bunun üzerine falı, konularına göre baktığını ifade eden KK2, “Fal baktırmaya genelde ‘Büyü var mı yok mu? Kısmetim açık mı? Koca bulacak mıyım? Define nerede?’ gibi sorularla geliyorlar.” dedi.

Bakımcı olduğunu ifade eden KK2, “Ben falcı değilim, bakımcıyım. Babamdan farkım bu. Babam define yerini bulamaz yahut kişi üzerinde büyü var mı yok mu bilemez” dedi. Babasından farklı olduğunu söyleyen KK2, “Babam atasından el aldı. Ben ise babamdan öğreniyorum. Ben de illetliler var. Babamdan farklıyım.” dedi (KK2, 2018).

Kaynak Kişi 3

Çanakkale Merkez İlçe’de yaşayan KK3, “Küçüklüğümde beri fal bakıyorum. Tam bir yaş veremem. Zaten bu tür olaylar içerisinde doğdum.” diyerek kendisini ifade etti. Ailesinde kendinden başka üç teyzesinin de fal baktığını vurgulayan KK3, “Kahve, tarot ve su falı bakıyorum. Aslında ben bakımcıyım. Yani kişi üzerinde büyü var mı yok mu, ona bakıyorum. Ayrıca hocalarımla beraber büyü de yapıyorum.” dedi.

KK3 fallara nasıl baktığını ve büyüü nasıl yaptığını anlattı. “Falı, cinlerim sayesinde bakıyorum. Büyüü ise hocalarım aracılığıyla yapıyorum. Şuan ben kalfayım. Ustalarım var. Birkaç aya ben de usta olacağım ve tek başıma büyü yapabileceğim.” dedi. Daha sonra KK3, “Fal bakmadan önce kırmızı oryantal kıyafetlerimi giyiyorum. Kafama peruğumu, yüzüme de maskemi takıyorum ve dans etmeye başlıyorum. Onları başıma topluyorum.” dedi. Ve fal bakmadan önce bahsettiği bu ritüelini yaptı ve ritüel sonrası kendinden geçti. Geleceğim hakkında yorumlarda bulunan KK3’ün geçmişime dair nokta atışları yapması şaşırtıcı oldu.

Nasıl usta yani hoca olacağını anlatan KK3, “Kırk gün boyunca karanlık odada duracağım. Sadece ekmek ve su ile besleneceğim. Ruhum dünyadan ayrılacak ve emrinde olduğum cinler artık benim emrimde olacak. Tabi ilk başta olduğu gibi bunun bir yaptırımı mevcut. Bu yaptırım; evlenmemek, evlendiğin takdirde çocuğun olmaması, olursa çocuğu onlara adak etmek, dışarı çıkmamak, açıksan kapanmak, kapalı isen açılmak gibi yaptırımlar. Cinler ne derse o. Benim ilk başta evlenmem yasaktı. Evlendim. Eşim hapishanede. Benden uzak tutuyorlar. Çocuk doğurmam da yasak ve iki defa hamile kaldım. İkisinde de düşük yaptım. İzin vermiyorlar.” dedi.

Cinleri hakkında konuşan KK3, “Başlarda on iki tane cinim vardı. Onlar çok çabuk çoğalıyor. Şimdi elli altı tane cinim var. Bunlar, kara çarşafli kadınlardır. Ayrıca görünüşleri sürekli değişir.” ifadelerini kullandı.

Ne çeşit büyüler yaptığını anlatan KK3, “Talebe göre değişir yaptığım büyüler ama yaptırımamaları taraftarıyım çünkü yaptırımı çok büyük ve çok acı şekillerde sonuçlanıyor. Sevdiğim insanlara büyü yaptırımamalarını söylüyorum. Hâlâ istiyorlarsa yapıyorum. En çok yaptığım büyü; akıl bağlama, karı-koca arasını açma, geri döndürme büyüleri oluyor.” diye açıkladı.

Görüşmenin sonuna doğru KK3, “Ben, onlar benden ne istiyorsa onu yapıyorum. Ben Allah’ın elçisiyim. Ben değilim ama yaptırınlar günahkâr.” dedi (KK3, 2018).

Kaynak Kişi 4

KK3 aracılığı ile tanıştığım KK4; Çanakalelidir. Elli üç yaşında olan KK4, ne çeşit fal baktığını, “Her türlü fala bakıyorum. Bunun yanı sıra büyü de yapıyorum.”

şeklinde ifade etti. Fal bakmanın yanında büyü de yapan KK4, “Son üç yıldır fal bakıp, büyü yapıyorum. Yani bakımcıyım.” dedi. Bunun üzerine KK4, bakım işine nasıl başladığına dair, “Kocam, kalp krizi geçirdi ve öldü. Morga kaldırıldı. Bunun üzerine KK3 ile akşamdan sabaha kadar kocam tekrar hayata dönsün diye büyü yaptık ve sabah kalktığımızda hastaneden bir haber geldi. Kocamın morgda tekrardan canlandığını söylediler. Yaptığım büyüün bir yaptırımını vardı. O yaptırım ise benim büyü yapmam ve fal bakmamdı. Kısacası ben, onların kölesi oldum” dedi. Onların kölesi olmaktan rahatsız olmayan KK4, “Onlar sayesinde kocam ölmedi. Allah neredeydi o zaman?” diyerek memnuniyetini ifade etti. KK4, “Benim, yirmi dört tane cinim var. Cinlerim, gri suratlı, siyah dudaklı ve kara gözlü.” dedi.

KK4’e nasıl fal baktığını sorunca da, “Kapa hadi bakayım.” dedi. Fincanımı kapattım ve herhangi bir ritüel yapmadan falıma bakmaya başladı. Bakımı iki dakika sürdü. Bu kadar mı?” diye sorunca KK4, “Evet! Fincan uzun süre açık kalmaz.” dedi. Ardından KK4, “Sende koruma büyüü var. Sana büyü yapılamaz.” dedi. Evet! Ben doğduktan sonra ailem bana koruma amaçlı su büyüü yaptırmış.

KK4’e başkalarına el verip vermeyeceğini sorduğumda KK4, “Hayır! Ben cinler aracılığı ile büyü yapıp fal bakıyorum.” dedi. Bunun üzerine ne tür büyüler yaptığına dair sorduğum soruya KK4, “Karı-koca arası bozma, sevenleri ayırma, bereketi açma- kapama, dil ve akıl bağlama büyülerini yapıyorum.” diye cevap verdi. Büyü yapmadan önce yaptığı ritüeller sorulduğunda KK4, “Büyü yapmadan iki gün önce hayvansal gıdalar tüketmeyi bırakıyorum ve karanlık bir odada uyuyorum. Rüyamda büyü yapıyorum. İki gün sonra ise büyü tutmuş oluyor.” dedi (KK4, 2018).

Kaynak Kişi 5

KK5 ile bir arkadaşımın yönlendirmesi ile sosyal medya üzerinden tanıştım. KK5; tarot, el, kahve falları bakarken aynı sırada yıldız haritası da çıkarmaktadır. Fal bakmaya; sekiz yaşındayken ruh çağırma ile başlayan KK5, “Ruh çağırduğumuzda arkadaşımın anneannemin evindeydik. O sırada annemler Almanya’daydı. Arkadaşımla; Atatürk’ün ruhunu çağırdık. Anneannemin evi müstakildi ve tuvaleti de dışarıdaydı. Soplanın ucuna deniz kabukları bağladık ve sopayı ortaya diktik. Ruh çağırduğumuz sırada herkes uyuyordu

ve ilk başta ruh gelmedi. Bir saat sonra dışarıda takunya terliklerin sesini duyduk. Dışarı baktık kimse yoktu. Daha sonra arkadaşımın arkamızı döndük, garip bir karanlık ve bir ses vardı. Enerjisi iki saat sürdü. Sabah ezanı okununca enerji gitti. Ondan sonraki günler hep aynı saatte aynı şeyler olmaya başladı. Bu durum oldukça uzun sürdü. Büyüklerime anlatıyordum ama bana inanmıyorlardı. Ardından anneannem bu durumdan rahatsız oldu ve beni annemlerin yanına Almanya'ya gönderdi. Orada da durmadım, bu tür şeylerle devam ettim. Ortaokul ve liseyi Almanya'da okudum. Almanya'da bu tür şeyler çok araştırılıyor ve insanların önünü açıyorlardı. Falın ve yıldız haritasının eğitimini Almanya'da aldım ve liseden sonra ailem beni Çanakkale'ye gönderdi. Şu an oturduğum evi, bana ailem aldı. İlk zamanlar evde sürekli alkol içiyordum ve arkadaşlarımla ruh çağırıyordum. Çağırduğım ruhlar; bana zararı olacak kişileri korkutuyordu. Bu durum çoğu arkadaşımın başına gelmişti. En son koruyucu ruhum; hayvanımla tanıştım. Koruyucu ruhum kedi. Aradan belli bir zaman geçti. Ayakta durabilmek ve geçinebilmek için bir şeyler yapmam gerekiyordu. İlk başta kahve falı, el falı ve tarot bakmaya başladım. Bu beni mental olarak çok yoruyordu. Hem de kahve falı, el falı ve tarot fal çeşitlerine Çanakkale'de herkes bakıyordu. Benim, Çanakkale'de olmayan bir şeye bakmam gerekiyordu. O da yıldız haritasıydı. Profesyonelce yıldız haritası çıkarmaya başladım. İlk zamanlar yıldız haritasını büyük kâğıtların üzerine mürekkeple çıkartırken; teknoloji sayesinde şimdi bilgisayar üzerinden yıldız haritası çıkartıyorum. Bu durum işimi hızlandırdı ve günde en az on kişinin yıldız haritasını çıkartıyorum. Yıldız haritası için de; kişinin doğum tarihi, saati ve anne adını alıyorum. On iki evreden oluşan yıldız haritasıyla kişinin geçmiş, gelecek ve şu anına yönelik öngörülerde bulunuyorum.” diyerek kendini anlattı.

KK5, ailesinde fal bakan ya da büyü yapan başka kişiler olup olmadığı sorusuna, “İki yıl önce herkesin soy ağacı çıktı. Ben de soy ağacıma baktım ve benim soyum Elmalı Köyündeki Alma Dede'ye dayanıyordu. Aileme de sordum. Benim büyük büyük dedem de bu tür işlerle uğraşmış. Onun dışında şu an benden başka bakan yok ama kızımın altıncı hisleri kuvvetlidir. Onu geliştirmeye çalışıyor. Büyük ihtimalle benden sonra o da profesyonelce bakmaya başlayacak. Bu tür şeyler sonradan da öğrenilir fakat bizim soyumuz da mevcut zaten.” şeklinde cevap verdi.

KK5, fal bakmadan önce yerine getirdiği ritüelleri olup olmadığı sorusuna şöyle yanıt verdi, “Evet! Ritüelim mevcut. Fal bakmadan önce evi tütsü ile kötü ruhlardan

arındırıyorum. Genellikle amber kokulu tütsüler kullanıyorum ve kişinin bilinçaltına girebilmem için tın müzikleri açıyorum. Bununla beraber evde mumlar yakıyorum ve kendimle dışarıyı birbirinden ayırıyorum. Yıldız haritası çıkarmak isteyen kişiye, önce haritasını yorumluyorum. Sonra kahve, tarot ve el falı bakıyorum. Bakım sırasında kişinin avucunu kendi avuç içime alıyorum ve bilinçaltına girebilmek için izin alıyorum. Ve üç falı birden ayrı ayrı bakmaya başlıyorum.” KK5; fal yıldız haritasına her zaman bakılmayacağını ve en az üç ayda bir bakıldığını belirtti.

Yıldız haritasının ne gibi faydaları olduğunun sorulması üzerine KK5, “Bir müşterim bu sayede hamile kaldı. Çocukları olmayan bir çiftim vardı. Doktor doktor dolaşmışlar. En son çareyi ben de buldular. Her şeyin bir matematiği ve zamanı vardır. Bu durumun da matematiği vardı. Hem bu sayede çocuğun burcu da belirleniyor. İnsanlar da doğanın bir elementidir. Ayın durumu nasıl doğayı etkiliyorsa insanları da etkiliyor.” dedi. Daha sonra kendi çocuğunu da hesaplama yaparak doğduğunu hatta evleneceği ayı ve boşanacağı ayı da hesapladığını dile getiren KK5, hayatının kontrolünü ayın durumuna göre belirlediğini ifade etti (KK5, 2021).

Kaynak Kişi 6

KK6 ile bir arkadaşımın çalıştığı kafede tanıştım. Su ve kahve falına bakan KK6, bunun yanı sıra büyüsel işlem ile birlikte defne işleri ile ilgileniyordu. KK6, su ve kahve falına nasıl başladığına dair, “On iki yaşımdan beri fal bakıyorum. Adım ‘falcı’ya çıkacak diye annem çok korkuyordu. Hatta ağzıma terlik ile vurmuşluğu bile var. Anlaşıldığı gibi annem fal bakmamı hiç istemiyordu. Nedeni de çevrede adımın ‘cinci’ olarak anılacak olması ve kendisinin de zamanında yaşadığı musallat olaylarıydı. Ben annemden gördüğüm şiddet ile inadına fal bakıyordum. Fal bakmadığım geceler uyutulmuyordum. Musallat olmuşlardı bana artık. Cinlerle fal bakıyorum. Onları görmüyorum ama onları hissedebiliyorum. Baktığım fallar çıktıkça; hayatımda sürekli bir şeyler eksilip yerine daha iyileri geliyordu. Bu durumu zamanla keşfettim. İlk başta kahve ile başlayıp daha sonra su ile devam ettim. Aslında bir nesneye ihtiyacım yok. Sadece karşımdaki kişinin somutlaştırması adına suya ya da fincana bakıyorum.” diyerek hikâyesini anlattı.

KK6, fal bakarken de yanında sıvı bir şeyleri bulunduruyordu. Bunun nedenini de şöyle açıkladı. “Kötü cinler suya gelmez, sudan uzak dururlar. O yüzden yanımda genelde çay bulunduruyorum.” dedi. Gelen kişinin merakına göre fal baktığını ifade eden KK6, “Fala baktırmaya gelen kişi eğer geçmişe takılı ise geçmiş ile ilgili; geleceğe karşı kaygısı varsa da gelecekle ilgili bilgiler veriyorum. Ayrıca herkese her zaman fal bakmam. Her gün gelen müşterilerim var. Duymak istediklerini söylemem için bana sürekli fal baktırırlar fakat bir kişiye bir sonraki fal normalde en az bir ay sonra bakılır. Neticede fal bir zaman gerektirir.” dedi.

Ailesinde kendisinden başka bir de şeytan ebesinin fal baktığını söyleyen KK6, “Bizim bu tarafta ‘Şeytan ebe’ diye ‘babaanne’ye denir. Babaannem de çok güzel fal bakardı ve zamanında büyü de bozuyormuş. Bana sadece fal bakmayı öğretti. Öğrettikten birkaç yıl sonra da vefat etti. Daha sonara rüyamda bana babaannem, fal bakmaya devam etmem gerektiğini, fal bakmazsam sevdiğim ölümünü göreceğimi’ söyledi. Zamanla falda kendini geliştirdiğini söyleyen KK6 büyü de yaptığını ve yaptığı büyünün de define büyüsü olduğunu söyledi.

“Define işlerinde horoz büyüsü kullanılır. Ben de horoz büyüsü yaparak define buluyorum.” diyen KK6, horoz büyüsünü, “Öncelikle bakire ya da kocasından başka kimseyle birlikte olmamış, mavi ya da yeşil gözlü bir kadın ve kurban edilecek bir horoz bulunması gerekir. Define bulunacak yere bu iki kurban götürülür. Büyüsel sözler söylenir ve horozun başı kesilir. Artık kadın, etrafı senin benim gördüğüm gibi görmez. Yerin altını da görür ve defineyi çıkarmalarını sağlar” şeklinde açıkladı. Horoz büyüsünü açıklayan KK6, kendisi için bu büyüye gerek kalmadığını şöyle ifade etti. “Bir gün eşim ve ekibi define aramaya çıktık. Onlara önümden devam etmelerini söyledim çünkü arkamda cinler vardı. Onlara zarar verirdi. Ben arkalarında olduğum sürece zarar veremezlerdi.”

KK6’nın anlattığı bu durum sonrasında ben de gözlemci olarak bir define avına katıldım. Lâpseki taraflarında bir ormana gittik. KK6 bana; “Siz uzakta durun.” dedi. Arkadaşımla birlikte uzakta bekledik ve gözlemledik. Ortada görülen bir şey yoktu ama yapılan ritüelden etkilendiğimiz için biraz korktuk. Ritüelde olanlar delirmişçesine oradan oraya koşturuyorlardı. KK6 onlara bir nokta gösterdi. Gösterilen noktayı kazan defineciler, bir küp çıkardılar ve ritüel sonlandırıldı. KK6, küp çıkar çıkmaz yere düştü. Yakılan ateş sönünce de kendine geldi.

Bir başka görüşmede KK6, dedesinin de şifacılık özelliği taşıdığını söyledi. “Zamanında hasta olan, kırığı-çıkığı olan kişiler dedeme gelirlerdi. Hasta olan kişiler bir gün içerisinde iyileşirken kırığı-çıkığı olan kişiler yirmi bir günde iyileşirdi. Bir gün dedeme sordum. ‘Ne yapıyorsun da hasta olanlar bir günde iyileşiyor?’ diye. Dedem de bana, ‘Benim nefesim kuvvetli kızım. Yasin-i Şerif okuyorum ve üflüyorum. Nefesi benden, dermanı Allah’tan.’dedi. Dedemi çevremiz saygı ve sevgi ile karşılıyor. Köyün doktoru olarak anılıyordu.” ifadelerinde bulundu (KK6, 2020).

Kaynak Kişi 7

Yakın arkadaşımın annesi olan KK7, hem fal bakıyor hem de nazar için ritüellerde bulunuyordu. Neye göre fal baktığını anlatan KK7, “Herkes fal bakmıyorum. Fal bakacağım kişiler ruhsal olarak kötü ise fal bakıyorum.” dedi. KK7 herhangi bir kişiden el almadığını söyledi. Ailesinde de kendisinden başka bakanın olmadığını ifade eden KK7, “On altı yaşlarımdaydım. Hayvan otlatırken ağacın kenarında uyuya kalmışım. O sırada hayal ile gerçek karışık bir rüya gördüm. Rüyamda bana yedi uyurlar geldi. Kiminle evleneceğimi gösterdiler. Ardından bana bir demet çiçek verdiler. Sonra da artık ihtiyacı olan insanlara fal bakabileceğimi söylediler. Ben de böylelikle fal bakmaya başladım.” dedi. Ayrıca “Kendime geldiğimde inanmadım. Vücudum uyuşmuştu. Otlattığım hayvanlar dağılmıştı. Onları topladım ve evime gittim. Durumu anneme anlattım. Annem de bana, “Bunu kimseye anlatma.’ dedi. Ben de pek fazla üstünde durmadım. İlk başta arkadaşlarıma zamanı doldurmak için fal bakarken zamanla fallarımın çıktığını gördüm. Bu durum inancıma ters olduğundan dolayı çok nadir bakmaya başladım.” diye de sözlerine ekledi.

Fal bakmadan önce herhangi bir ritüel yapmadığını ifade eden KK7, “O an birden dile geliyorum ve fal bakmaya başlıyorum. Kendimi durdurmak için sessizlik yemini ettim. Uzun süre arkadaşlarımla bile görüşmedim.” dedi. Yirmi yaşında evlenen KK7’nin eşi, cami hocasıdır. KK7, eşine “Fal bakmak istemiyorum. Kendimi günahkâr olarak görüyorum.” dediğinde eşi de ona bu yeteneğinin başka tarafa yönlendirebileceğini ve kişilerin üzerinde olan nazarı tedavi edebileceğini söylemiş. Böylece KK7 nazarı almaya başlamış. KK7 “Öncelikle yedi tane kazak topunun, yedi ayrı sokaktan toplanmış çer-çöpün, soğanın ve kişinin üzerine yedi defa Ayet el Kürsü duası okuyorum. Daha sonra

zaten kişi esnemeye başlıyor. ‘Nazar uçu ömrü uzadı.’ diyorum.” şeklinde nazarı aldığını ifade etti.

KK7 bir sonraki görüşmede rahmetli eşinin büyü bozduğunu ifade ederek, “Ondan; oğluma ve bana koruma olarak yedi tane cin kaldı.” diyen KK7, “Rahmetli eşimin hiçbir rahatsızlığı yoktu. Bir gün camide birinin büyüsünü bozdu. Eve geldi. Yatsı namazını kıldı ve uyudu. Sabaha eşim yüzü mosmor ve gözleri açık şekilde ölmüştü.” ifadelerini kullandı. Bunun üzerine KK7, “Büyü yapan ya da yaptıran gibi bozan da kötü ölüyor. Cinler eşimi benden aldı.” diyerek bu düşünceyle zamanla faldan uzaklaştığını belirtti. 2019 yılında Hacca giden KK7, fal bakmayı artık tamamen bıraktığını ve İslamiyet’in buyrukları doğrultusunda hayatına devam ettiğini belirtti (KK7, 2017).

Kaynak Kişi 8

KK7’nin çocuğu olan KK8 fal baktığını ve define işlemlerinin ritüellerinde bulunduğunu söyledi. KK8, annesinden farklı olarak herkese fal bakıyor. Baktığı falların da genellikle gelecek ile ilgili olduğunu ifade etti. Daha çok çevresine bakan KK8, bir kişiye yılda sadece bir defa fal baktığını belirtti. Falı babasından kalan yedi koruma cinliyle baktığını belirten KK8, “Babamdan kalan koruma cinleri. Evde ben yokken arkadaşlarıma, benim kılığında görünüyorlar. Arkadaşlarımla dalga geçiyorlar.” dedi. Ardından sürekli fal bakmayan KK8, “Fal bakmadığım için bana sinirleniyorlar. Bir gece yatak odamda uzanıyorum. Lambam kendi kendine açılıp kapandı ve sonra patladı. Enerjiden dolayı neredeyse odamda bulunan akvaryum da patlayacaktı.” dedi. Bu duruma alışan KK8, bu gibi durumların normal olduğunu dile getirdi. Annesi gibi fal bakmak istemeyen ama define ritüellerinde kan akıtan KK8, hayvanı, kendi kanıyla öldürdüğünü anlattı.

Bulunduğu bir define ritüelini, “Ayvacık yakınlarında bulunan Tekke’de define bulmak için yola çıktık. Definelerin korumacıları o kadar kuvvetliydi ki defineyi tam bulduk diyoruz, başka yer işaret ediliyordu. O yüzden kurban/kan akıtılması gerekiyordu. Ben de kan akıtmadan önce iki rekât namaz kılıp ardından bir damla kanımı kurbanın üstüne akıtıp hayvanı, korumalara hediye ettim. Bunun ardından bir tane sikke toprağın üstüne çıktı. Orayı kazdık bir küp altın çıkardık. Orada binlerce küp bulunmaktaydı ve bu yüzden her küp için bir kurban verilmeliydi.” şeklinde ifade etti. KK8, sahipli ya da ıssız

yerlere gidildiğinde ya kan akıtmak ya da saçını yapmak gerektiğini sözlerine ekledi. “Yoksa korumalar sana musallat olur.” diye de belirtti (KK8, 2017).

Kaynak Kişi 9

KK9 kart falı bakmakta ve numaroloji yorumlamaktadır. Bu kart falları osho, tarot, katinadır. Altıncı hissi kuvvetli olan KK9, fal bakmaya merak sonucunda başladığını ifade eder. Fal bakmaya nasıl başladığını, “Altıncı hissim kuvvetlidir. Arkadaşlarıma ne söylersem doğru çıkıyordu. Bunun üzerine arkadaşlarımdan desteği ile fal bakmaya başladım. Ben de ne cin var ne de soyumda benden başka fal bakan kişi var. Benimki tamamen merakla başladı ve ek gelir haline geldi.” şeklinde anlatan KK9, “Fal malzemelerimi kendime mühürledim. Benden başka hiç kimse benim malzemelerime dokunamaz. Dokunduğu takdirde enerjisi söner.” diye de ifade etti. Ardından enerji olarak görülmeyen internet ağı gibi her insanın da görülmeyen bir enerjisinin olduğunu ve bu enerjinin değişkenlik gösterdiğini vurguladı. Sonrasında fala başlamadan önce bir saat hiç konuşmadığını ve kendini yenilediğini sözlerine ekledi.

KK9, “Müşterilerin sorularına göre fal bakıyorum. Falı, sorular şekilleniyor. Soruları da enerjileri şekillendiriyor.” dedikten sonra, “Her şey aslında enerjiden oluşuyor. Ben enerjiye inanıyorum. Bir kişinin enerjisini de olumlama yaparak çok rahat değiştiriyorum.” diye ekledi. KK9 daha sonra, “Kişilerin seçtiği kartları da ona göre yorumluyorum. Kartlarım dogma ve değişmez bir anlam ifade etmiyor. Değişkenlik gösteriyor. Doğrular nasıl kişiden kişiye göre değişiyorsa kart falları da değişkenlik gösterir.” dedi.

Kartların değişkenliği üzerine vurgu yapan KK9 bunun kartların yanı sıra numerolojiye de baktığını belirtti. “Numeroloji için kişinin doğum tarihi, saati, doğum yeri ve anne adı gerekir. Kişi bu bilgileri verdikten sonra ben de hayatında eksik olan sayıları ve renkleri söylüyorum. Bu eksik olan sayıları ve renkleri üzerinde taşırsa kişinin kendini tamamlayacağını belirtiyorum. Aksi takdirde hayatında her şeyin geriye doğru gideceğini de ekliyorum.” diyen KK9, daha sonra “Numerolojiye bakarak kişinin kaçınıcı evrede olduğunu yani kaç defa dünyaya geldiğini ve bundan önceki hayatında ne yaptığını, nasıl

öldüğünü söylüyorum.” dedi. Reankarnasyon inancı bulunan KK9, tek bir hayata inanmadığını da söyledi.

KK9, spiritüel olayların sadece doğuştan gelen bir yetenek olmadığını ve sonradan da öğrenilebilen bir bilgi olduğunu düşündüğünü belirtti. On iki yaşında olan kızının da kendisine bakarak bunları öğrendiğini ifade etti (KK9, 2021).

Kaynak Kişi 10

Araştırmanın en küçük sözlü kaynağı olan KK10’un annesi KK9’u örnek olarak fal bakmaya başladığını ifade eden, annesidir (KK9, 2021). KK10’un altıncı hissini kuvvetli olduğu da bu görüşme sırasında edinilen bir bilgidir. Falı bir hobi olarak gören KK10, “Sarkaç ile fal bakmaya başladım. Zincirin ucunda bana ait olan doğal taş asılıdır. Sarkacı kendime mühürledim. Mühürlemem tam kırk gün sürdü. Sarkacı kırk gün boyunca odamda, karanlık bir köşede, suda beklettim. Benden başka kimse sarkacıma dokunamaz. Dokunduğu gibi enerjisi söner.” ifadelerini kullanan KK10, annesi KK9’un bilginin aktardı.

Genellikle arkadaşlarına fal bakan KK10, arkadaşları tarafından hem korkulduğunu hem de sevildiğini ifade eder. Günlük en fazla altı kişiye fal bakan KK10, “Daha fazla kişiye fal baktığımda uykum geliyor. O yüzden altıdan fazla kişiye fal bakamıyorum. Bunu da iki yılda keşfettim.” diye de ekledi. KK10, üç yıldır fal baktığını ve falın, kendisi için bir oyun olduğunu vurguladı.

KK10 sarkaç falını, “Bana mühürlü olan sarkacı boynumda taşıyorum. Benden büyükler beni küçük gördükleri için bana baktırmıyorlar. O yüzden sadece arkadaşlarıma bakıyorum. Sarkaç falına bakmadan önce sarkacı bir suda beş dakika bekletiyorum. Bir önce fal baktıran kişiyle yeni bakacağım kişinin enerjisinin karışmasına böylelikle engel oluyorum. Daha sonra sol elimin işaret ve başparmağı ile zincirin ucundan tutuyorum. Kişinin sorularına göre hareket eden sarkacın benim ona verdiğim komuta göre hareket etmesini söylüyorum. Örneğin; eğer olumlu ise ‘Sağdan sola dön.’, olumsuz ise ‘Soldan sağa dön.’ şeklinde komutlar veriyorum. Taşın enerjisi başka, kişinin enerjisi bambaşka.” diyen KK10, kendini bu konuda kendini geliştireceğini ve bu tür spiritüel olayların belgesini alacağını da ifade etti (KK10, 2020).

Kaynak Kişi 11

Bir arkadaşım aracılığı tanıştığım KK11; numeroloji yorumluyor ve tarot bakıyor. Ek gelir olarak bu işi yapan KK11; “Boşandıktan sonra boşluğa düştüm ve ekonomik olarak rahatlamak istedim. Numeroloji ve tarot belgelerini aldım. Daha sonra profesyonel olarak belli bir ücret karşılığında fal bakmaya başladım.” dedi. Falı ve numerolojiyi cinler olmadan bakan KK11, cinlere inanmadığını da vurgulayarak fala nasıl baktığını açıkladı.

İnsanların hayatını yorumlamayı ve dertlerini dinlemeyi sevdiğini ifade eden KK11, tarot falı için, “Tarot kartlarımı kendime mühürledim. Batıracak kişiye sorularını hazırlaması gerektiğini ve soru-cevap şeklinde olacağını ifade ediyorum. Kişi sorularını hazırlarken ben de kartları hazırlıyorum. Kartlara, izin alarak dokunuyorum ve birbiriyle karıştırıyorum. Ardından kişiye, kartları iki parçaya bölmeye gerektiğini söylüyorum. Kişi kartları iki parçaya bölüyor ve kartları önüne kapalı halde seriyorum. Kişiye önce dört kart, sonra üç, daha sonra iki ve en son bir kart seçmesini söylüyorum. Kişinin sorusuna göre şekillenen kart cevapları ile fal, kırk beş dakika sürüyor.” diyen KK11, enerjisi sevmediği insana da fal bakmadığını ekledi.

Numeroloji de bakan KK11, “Kişinin annesinin adı, doğum tarihi, saati ve yeri hakkında bilgileri alıyorum. Kişinin eksik olduğu sayıları ve renkleri söylüyorum. On ik ay boyunca bu sayı ve renkler değişiyor. Ona yıllık liste hazırlıyorum. Her ay farklı sayı ve rengi üzerinde barındırıyor.” diye anlattı.

Genellikle çalıştığı yerdeki müşterilerine bakan KK11, müşterilerinin genellikle kadın olduğunu ve kendisinin sevilen biri olduğunu sözlerine ekledi (KK11, 2021).

Kaynak Kişi 12

KK11 aracılığıyla tanıştığım, üç yıl önce Türkiye yerleşen KK12, Azerbaycan Türküdür. KK12 aktif olarak fal bakmıyor. Daha doğrusu fal bakmayı reddettiğini söylüyor. KK12, “Azerbaycan’da fal ve büyü kültürü çok fazladır. Orada herkes fal bakamaz. Fal bakabilmesi için bir kişiye ruhlardan el verilmesi gerekir. Ruhlardan el almayan kişinin baktığı fala inanılmaz ve bu kişi bulunduğu çevre tarafından dışlanır.

Fal bakan kişi, bizde kutsaldır. Ondan korkulur ve saygıda kusur edilmez. On altı yaşımdaydım. Uyuyordum. Gece rüyamda başıma üç atam geldi. Sağ avuçlarını başımın üstüne koydular. Sanki kanım tazeleniyordu. Daha sonra beni bir tahta oturtular. Artık fal bakabileceğimi söylediler. Rüyadan kalktım, anneme anlattım. Anneme, ‘Ben fal bakmak istemiyorum!’ dedim. Annem, ‘Atalarımız seni kutsamış. Fal bakacaksın, bakmak zorundasın!’ dedi. Günüm hep düşünerek geçti. Akşam belime kadar uzayan saçlarımı taradım ve uyudum. Rüyamda, elimde bir makas saçımı kesiyordum. Sabah kalktığımda saçım ensemden kesilmiş bir şekilde yanımdaydı. Korktum. Ağlayarak annemi yanıma çağırđım. Annem, ‘Bak, sen verilen eli kabul etmedin. Şimdi seni lanetliyorlar.’ dedi. Beni bir büyüğün yanına götürdü. Yanına gittiğimiz büyük benim için bir saçı yaparak eli kabul etmem gerektiğini, sürekli bakmazsam bile ara sıra bakmam gerektiğini, aksi takdirde hayatımın lanetleneceğini söyledi. Ben de denileni yaptım. Eli kabul ettim. Saçı yaptım. O gece atalarım rüyama tekrar geldiler. Onların verdikleri eli kabul ettiğime dair dağıttığım saçıyı kabul ettiklerini söylediler.” diyerek kendini anlattı. Kendisi hakkında bu bilgileri veren KK12, şu anda Çanakkale’de yaşıyor ve fala çok nadir olarak bakıyor.

KK12 fal bakmanın yanında yapılan büyüleri de hissettiğini ifade etti. “En son kayınvalidem bana mumlar ile birlikte büyü yapıyordu. O an, gözümün önüne geldi.” dedi. Bunun nasıl olduğunu bilmeyen KK12, “Bana atalarım gösteriyor ve yardım ruhum olan baykuş ortaya çıkıyor. Beni uyarıyor. Benden başka herhangi bir kişi de bu durumu görmüyor.” dedi.

Ailesinde kendinden başka ruhlardan el alan bir de kuzeninin olduğunu ve kuzeninin aktif bir şekilde fal baktığını aktaran KK12, kuzeni hakkında, “Kuzenimin oturduğu ev oldukça büyüktü. Biz de bir orta alan olur. Bir gün kuzenimle orada oturuyoruz. Kuzenim o sırada on dokuz yaşındaydı. Kapının çaldığını duyan kuzenim, kapıyı açmak için ayağa kalktı. Kapıyı açtı, kimseler yoktu. Kuzenime, ‘Kime bakıyorsun?’ dedim. Kuzenim de, ‘Kapı çaldı. Duymadın mı?’ dedi. Ben kapı sesi duymamıştım. Üç defa bu nedenden dolayı ayağa kalkan kuzenim en son sokağa çıktı. Öylece yürüyordu. Peşinden gitmedim. Aradan altı saat geçti. Ailesi ve ben, kuzenim için telaşlandık. Kuzenimi aramaya çıktık. Kısa bir zamanda kuzenimi bulduk. Kuzenim yerde baygın bir şekilde yatıyordu. Kendine geldiğinde bir evliyanın peşinden gittiğini, sonra onu bir sofraya davet ettiğini söyledi. Sofraya davet edilen kuzenim, o masada yemek yedikten sonra bir şey hatırlamadığını dile getirdi. Kuzenim şu anda Azerbaycan’da fal bakıyor.

Baktığı falların hepsi çıkıyor. İnsan içine karışmıyor ve sosyal ilişkileri neredeyse hiç yok. Fal baktırmak için gelenlerle konuşuyor. Hayvansal gıdalar tüketmeyi de tercih etmiyor.” şeklinde bilgi verdi.

KK12 pasif aktarımcı olarak kuzenini anlattıktan sonra benim de fal baktı. Bana baktığı faldan sonra çok yorgun olmasına rağmen gece uyuyamadığını ve gece boyunca rahatsız edildiğini ifade etti (KK12, 2021).

Kaynak Kişi 13

KK11 aracılığı ile tanıştığım bir başka falcı olan KK13, önünde herhangi bir nesne olmadan fal bakmaktadır. Kendisi hakkında bilgi veren KK13, “Fal bakmaya yirmi yedi yaşında başladım. İlk zamanlar bakamıyordum. Üzerinde durunca bakmaya başladım.” diye söze girdi. KK13 fal bakmaya nasıl başladığını da “Yalnız kaldığım zamanlar çok sık cin görüyordum. Çeşitleri ve cinsleri çok fazlaydı. ‘Bunun bir sebebi olmalı.’ diyerek fal bakmaya başladım. İlk zamanlar rahatsız oluyordum ama daha sonra bu rahatsızlığa zamanla alıştım. Rahatsız olduğum şeyse etrafımdaki hiç kimsenin görmediği şeyleri görmemdi. Arkadaşlarım da bu durumdan aşırı derecede rahatsız oldu ve korktular. Sonra zamanla bu durumuma onlar da alıştı.” şeklinde açıkladı.

KK13 fala nasıl baktığını, “Herhangi bir nesne olmadan hatta fal baktıran kişiyi bile görmeden, uzağımdayken sadece onun ses frekanslarını dinleyerek fala bakabiliyorum. Tek yapmam gereken, kişinin doğum bilgilerini almak. Zihinsel olarak kişinin zihnine giriyorum. Zihnindeki bilgilerle de geleceğini şekillendiriyorum.” diye ifade etti.

KK13’e ben de fal baktırdım. Sol elimi kalbimin hizasına getirmem gerektiğini söyledi. Dediğini yaptım. Ardından benim hakkımda ön görülerde bulundu. Dedikleri olabilecek şeylerdi. Benim şaşırdığım, KK13’ün bana, Antalya, Ankara, İzmir ve Çanakkale ile ilişkim olduğunu, Çanakkale’de kalırsam sıkıntılarımın devam edeceğini ve olduğum yerde sayacağımı, Ankara’ya gidersem orada yükseleceğimi fakat iç karışıklığa yakalanacağımı, İzmir’e gidersem de büyük depreme yakalanacağımı söylemiş olmasıydı. Daha sonra benim için en iyisinin Antalya olduğunu ve orada hızlı bir şekilde yükseleceğimi ifade etti. KK13, içinde olduğum bir durumdan kurtulmak amacıyla beni

karişıklığa sokan kişinin yüzüne bakarak Nas Suresi’ni okumam gerektiğini ve böylelikle onun nazarından korunacağımı söyledi.

Aradan zaman geçti. KK13, beni rüyasında gördüğünü ve nasıl olduğumu merak ettiğini söyledi. Sonrasında bana rüyasını anlattı. Şaşırımdım çünkü onun söylediği gibi sıkıntılı günlerden geçiyordum. Görüşmenin sonunda, “Senin enerjin çok geniş, ben seni sürekli hissedebiliyorum. Koruyucu ruhun olan kedi sürekli beni senin yanına getiriyor. Önün çok açık, çok hızlı şekilde bir yerlere geleceksin.” dedi (KK13, 2021).

Kaynak Kişi 14

KK14, bir zamanlar kaldığım yurttan arkadaşım. KK14 fal bakmaya nasıl başladığımı şu cümlelerle anlattı. “Küçüklüğümde başlayan ve anlam veremediğim birden fazla olay yaşadım. İlk olay, kişiler hakkında gözümün önüne belli başlı görüntülerin gelmesiydi. Önceleri ‘Olay şöyle mi oldu?’ diye soruyordum. Kişiler de, ‘Evet, nereden biliyorsun?’ diye cevap veriyorlardı. Ben de bilmiyordum nereden bildiğimi, nasıl gördüğümü. Görüntülerin gelmesinden sonra sadece bana görünen varlıklar görmeye başladım. Beni sürekli korkutuyorlardı. Zamanla o varlıklara alıştım. Belki de en büyük hatam, alışmam oldu. Daha sonra da fal bakmaya başladım. Hatta fal bakmakla yetinmedim. Lise ikinci sınıftayken hoşlandığım çocuğu kendime aşık etmek için büyü yapma girişiminde bulundum. Yapmaya başladığım büyüyü yarım bıraktım. Ertesi gün beş kişilik bir aile odama geldi. Bana sinirli bir şekilde bakıyorlardı ama herhangi bir zararları yoktu. Zamanla onlarla da yaşamaya alıştım. Aileme bir şey demiyordum. Bir bakıma o varlıklar bana iyi geliyordu. Beni yalnız hissettirmiyorlardı.” Bunun üzerine KK14, bu ziyaretçilerin yarım bıraktığı büyüden dolayı geldiklerini ve onların demon olduklarını ifade etti. KK14, sahip olduğu demonları, “Dört tane demonum var. Biri kadın, üçü erkek hatta erkeklerden biri daha çocuk. Hepsinin ten renkleri gri, kırmızı gözleri ve yine kırmızı dudakları var. Erkek demonlarımdan ilki; uzun boylu, zayıf, sivri yüzlü ve uzun burunlu. Beni kötü insanlardan korumak için onları korkutuyor. İkinci erkek demonum; şişman ve yuvarlak suratlı. O da benim rüyalarımı yönetir. Hatta yanımda uyuyan insanların rüyalarını bile yönetir. Çocuk olan demonumsa gün geçtikçe büyüyor. Onun daha belli bir özelliği yok. Kadın olan demonlarımdan ilkine, saçları yüzünü kapattığı için Püsküllü adı

verdim. Şişman olan Püsküllü'nün üzerinde kanlı bir gelinlik var. O, sadece köşede durur ve etrafı gözlemler.” şeklinde tarif etti.

KK14 normalde büyü yapma yeteneği olmadığı halde yapmaya yeltendiği büyüyü, “Karanlık odada, sabah ezanına yakın bir zamanda, önüme üç mum, üç ayna ve oğlanın fotoğrafını koydum. Büyülü sözleri söyledim. O sırada aynada ifade etmekte zorlandığım bir şey belirdi. Bunun üzerine korktum ve büyüyü yarım bıraktım.” şeklinde anlattı. KK14, bu büyü girişiminden sonra kehanetlerinin hep doğru çıktığını ifade etti.

KK14, ailesinde kendisinden başka fal bakan herhangi bir kişinin olmadığını fakat yirmi bir aylık yeğenin onun demonlarını gördüğünü ve korkarak ağladığını ifade etti. Bu sohbetin ardından KK14'e ilk falımı baktırdım. Falda söylediği her şey, harfi harfine çıktı. Aradan bir ay geçtikten sonra yine baktırdım. Bu falda da söylediği her şey yine harfi harfine çıktı. Bunun üzerine hafta sonları baktırmaya başladım. Hafta içi olacak tüm olayları KK14, sadece fal bakmadığını, aynı zamanda cinleri de gördüğünü ve onlarla arasında sembolik bir dilin geliştiğini ifade etti. Ayrıca KK14 fala bakarken, “Sessiz bir ortam ve ortamda sadece ben ve fal bakacağım kişi olmalı. Aksi takdirde enerjiler karışabilir. Neticede önüme görüntüler geliyor ve ben o görüntüleri yorumluyorum.” dedi. Anlaşılacağı üzere KK14'e fal bakarken herhangi bir nesne gerekmez. Bunun nedeniyse fala cinlerle bakmasıdır.

KK14 belli süreler fal bakmaktan sıkıldığını ve hocaya giderek kendisini kapattığını söyledi. Bu algı kapanmasının uzun süre devam etmediğini, iki ay gibi bir süre içinde kendiliğinden tekrar açıldığını vurguladı. Bunun sonunda da belli birtakım yaptırımların olduğunu ve bu yaptırımlardan birinin KK14'ü uyutmamaları olduğunu söyledi.

KK14 aynı zamanda astral seyahate çıkarak da fal baktığı ifade etti. Astral seyahate nasıl çıktığını da “Sakin bir ortamda tiz seslere hâkim bir müzik açarım ve çıplak bir şekilde yatağıma girerim. Sonrasında başıma toplanmaya başlarlar. Bunun sonunda da beni istediğim zamana ve yere götürürler” sözleriyle ifade etti (KK14, 2018).

Kaynak Kişi 15

KK15 ile KK16 bir anne-kızıdır. KK15, KK16'nın annesidir ve onunla ilgili bilgiler bir sonraki başlıkta verilecektir. KK15, on altı yaşında fal bakmaya başlar. Kızı KK16'a el

verdikten sonra da fal bakmayı bırakır. KK15 fala başlama nedenini, “Babaannemden el aldım. Babaannem, rüyamda bana el verdi. Rüyanın içeriğini ya da nasıl olduğunu anlatamam. Babaannem de zamanında annesinden el almış. Biz de bu fal bakma yeteneği, miras olarak bırakılıyor. Kısacası, babaannemden el alarak fal bakmaya başladım.” şeklinde açıkladı. Kendisi de kızı KK16’ya neden el verdiğini şu sözlerle ifade eder. “Kanımdan olmayana el veremem. Sadece kanımdan olana el verebilirim.” Ayrıca KK15, normalde el verme işleminin ölüm döşeğindeyken yapılır diye bilindiğini fakat bunun yanlış olduğunu da sözlerine ekleyerek sözlerine “Ben artık, fal bakmaktan çok yorulduğum. Arkadaşlarımın sadece fal baktırmak için geldiğini düşünmeye başladım. Gelenek devam etsin diye kızıma, rüyasında el verdim. Bir başka kişiye el veremezdim. Şu anda da ona el verdiğim için fal bakmıyorum.” diye devam etti.

KK15 aslında kahve falı baktığını ve fal bakarken de esasen herhangi bir nesneye ihtiyaç duymadığını, kalp gözüyle fal baktığını belirtti. “Kahve falı bakıyorum. Aslında kahveye de gerek yok. El almış insan, herhangi bir nesnenin arkasına sığınmaz. Ben cinlerle de fal bakmıyorum. Onlarla hiçbir bağım yok.” dedi. El alan KK15, başka kişilerin baktığı fala da inanmadığını belirtti. Buna sebep olarak da “Eskiden beri falcılara gidiyorum. Bana fal bakamıyorlar çünkü mühürlüyüm. Hatta bana büyü de yapılamaz. Yapılsa bile yapan kişiye gider o büyü. Evlenmeden önce, beni isteyen bir adam vardı. Ben, onu istemiyordum. Bana kaç defa büyü yapma girişiminde bulundu. Arkadaşlarım ile birlikte evime; büyülü baklava, kola gönderdi. Büyülü olduklarımı hissettim ve hepsini arkadaşlarıma yedirip, içirdim.” şeklindeki açıklamaları sundu.

KK15, el almış bir insanın para ile fal bakmayacağını “Öncelikle el almış insan para ile fal bakamaz. Baksa bile o paradan hayır gelmez. Parayla fal baktığı için de elinden bir şey gider. Hem fal aslında günah değil. Günah olsaydı eğer, rahmetli hacı babaannem bakmazdı. Günah olan parayla fal bakıp bunun ticaretini yapmak. Evet, fal bakıldıktan sonra ağırlık alınsın diye ekmek, su, un verilir ama bunun nedeni fala bakan kişinin üzerinden fal bakılan kişinin ağırlığının alınmasıdır.” şeklinde açıkladı (KK15, 2021).

Kaynak Kişi 16

KK15'in kızıdır. Annesinden fal bakmayı el alan KK16, "On yedi yaşımdayken annemden el alarak fal bakmaya başladım. El almadan önce de fal bakmıyordum ama hislerim kuvvetliydi. Sanki el almaya hazırlanıyordum. Yani aslında el almadan önce de hissettiklerim çıkıyordu ama sadece kendim hakkında hissettiğim şeyler çıkıyordu. El aldıktan sonra da herkese fal bakmaya başladım. Eli ise rüyamda annemden aldım. Kalktığımda annem başımdaydı. Bu rüyayı kimseye anlatmamam gerektiğini söyledi." şeklinde nasıl fal bakmaya başladığını anlattı.

KK15, kendisinde annesinin tüm özelliklerinin bulunduğunu söyledi. O da annesi gibi kendisine büyü yapılamayacağını ve kimsenin onun falına bakmadığını ifade etti. KK16, annesi KK15 gibi cinlerle fal bakmadığını ekledi. Nitekim fal baktırma gibi bir ihtiyacının da olmadığını, kendisi hakkındaki hislerinin çok kuvvetli olduğunu belirtti. Konu hakkında "Benim zaten fal baktırmaya ihtiyacım yok. Kendi hayatım gece bana rüyada gösteriliyor." İfadelerini kullandı. Ayrıca kendisine yapılan büyüler için de, "Bir gece rüyamda bana el verilen ormandaydım. Yanımda iki tane, feraceli, insana benzeyen, boyları çok uzun varlık vardı. Karşımda, uzak duran bir feraceli daha vardı. Başı nerelere erişiyordu göremiyordum fakat bana uzaktan sol elinin işaret parmağını uzatarak 'Sana büyü yapılıyor.' dedi. Uyandım. Üzerimde bir ağırlık vardı. Aradan birkaç gün geçti. Bu sefer rüyamda bir beyaz zemin üzerinde, beyaz havlularla büyü yapılıyordu. Uyandım. Odamda değişik bir koku vardı. Anneme daha bir şey söylememiştim. Ertesi gün de yatmadan önce sol kolumu sanki bir el sıktı. Umursamadım yattım. Rüyamda bu defa yine beyaz bir zemin üstünde üç tane içi oyuk taşın üstüne benim adıma büyü yapılıyordu. Kalktım, anneme anlattım. Annem kolumdaki üç tırnak izini fark etti. Gece sıkılan kolumun hizasındaydı. Annem beni hocaya götürdü ve kan akıtılması gerektiğini, büyü yapılma girişiminde bulunulduğunu fakat büyüünün tutmadığını öğrendik." şeklinde yaşadıklarını anlattı.

Aktif olarak kahve falı bakan KK16, fal bakmadan önce herhangi bir ritüel yapmadığını ve kahve falını nasıl baktığını anlattı. "Kahve falına kapalı fincanla bakıyorum. Herkese de fal bakmıyorum. Keyfi amaçlı da fal bakmıyorum. Bana öğretilen; ihtiyacı olan kişilere fal bakmam. Kişinin beyninin içerisine giriyorum ve düşüncelerini düzenliyorum. Daha sonra gelecekte olacak şeyleri söylüyorum. Tabi, ölümü söyleyemem.

Ölümü göremem. Görsem bile söyleyemem çünkü o Allah'ın bileceği şey. Söylesem de günaha girmiş olurum.". Ücretsiz fal bakan KK16, "İki defa ücretli baktım. Paraya ihtiyacım vardı. Annem bunu hissetti ve bana, 'Eğer parayla bakarsan verdiğim eli geri alırım, bana muska yaptırtma.' dedi fakat annem muska yapmasını bilmiyordu. Elin tekrar alınması için el veren kişinin muska yapmasını bilmesi gerekir. Ben yine de parayla fal bakmadım çünkü fal bakmak bir emektir. Emeğin karşılığı da verilmez. Sadece fal baktığım kişilerden su isterim, hepsi bu."

KK16 birkaç defa başka kişilere el verme girişiminde bulunmuş ama sonuç olumsuz olmuş çünkü kanından olmayan kimseye el veremeyen KK16, "Herkes bana nasıl fal baktığımı soruyordu. Ben de bana soran iki arkadaşıma el vermek istedim fakat işler ters gitti. Korkutuldum. O yüzden ben de sadece kendi soyumdan olan kişilere el verebilirim." açıklamalarında bulundu (KK16, 2021).

Kaynak Kişi 17

KK17 ile bir arkadaşım aracılığı ile tanıştım. KK17 kahve falı bakıyor ve yapılan büyüleri bozuyor. KK17'ye fal bakmaya nasıl başladığı sorulduğunda "Yirmi dört yaşındaydım. Bir gece uykuya daldığımda rüya gördüm. Normalde rüyalarımı hatırlamam fakat bu rüyamı hatırladım. Rüyamda temiz yüzlü bir adam bana boş bir kahve fincanı gösterdi. 'Ne görüyorsun?' diye sordu. Ben de 'Hiçbir şey görmüyorum.' dedim. Daha sonra birden dile geldim ve konuşmaya başladım. Adam, 'Bu fincan artık senin.' dedi ve uyandım. Kalktığımda, komodinin üzerinde rüyamda verilen fincan duruyordu. Korktum. Evde yalnızdım. Böyle bir fincanım yoktu ve denemek bahanesiyle fincanda ilk fala baktım. Söylediklerimin hepsi çıktı. Ve aktif olarak fal bakmaya başladım." diye cevapladı.

KK17'ye bu defa yapılan büyüleri bozmaya nasıl başladığı sorulduğunda "Fal bakmaya başladıktan bir yıl sonra fal baktırmak için gelen müşterilerde büyü olduğunu görmeye başladım. Bana nasıl bozulacağını soruyorlardı. Ben de bu durum için araştırma yaptım. Hocalara sordum. Cin çağırmanın ve emrim altına almam gerektiğini söylediler. Ben de denileni yaptım. Bir gece evime cin çağırdım. Cin çağırmak o kadar kolay değil. Cin çağırmadan önce belli başlı ritüeller yaptım. Öncelikle kapımın girişinin sol tarafına öküzgözü bıraktım. Kullanmadığım alaturka tuvalet vardı. Tuvalete domuz kalbi astım

(Astığım domuz kalbi bir hafta orada bekledi.). Evin eşiklerine Allah'ın doksan dokuz ismini yazdım ve her defasında üstüne basıp geçtim. Ardından bir hafta boyunca her gece Kur'an-ı Kerim sayfalarını yaktım. Bir hafta sonra sabah ezanına yakın zamanda mutfaktan gelen sesle uyandım. Önümde devasa boyutta, sinirli, beyaz gözlü, siyah yüzlü, beyaz dudaklı bir cin vardı. O an orada bayıldım. Kendime geldiğimde mutfakta yere serilmiş yatıyordum. İlk başta rüya olduğunu düşündüm ama rüya değildi. Bundan adım kadar emindim. Zamanla sesini duymaya başladım. Sesini duydukça her bozduğum büyü için bir kan istediğini fark ettim. Böylelikle büyü bozmaya başladım. Büyü bozma işini cinler aracılığıyla yapmaktayım.” cevabını verdi.

Ailesinde kendinden başka fal bakıp, büyü bozan kimsenin olmadığını ifade eden KK17, kocasının da kendisi yüzünden kalp krizi geçirdiğini ve öldüğünü söyledi. “Kocam, fal bakmamdan ve büyü bozmamdan şikâyetçiydi. Rahatsız olduğunu dile getiriyordu. Bir gün kocam rahatsızlandı. Yataklara düştü. Bir hafta yataktan kalkamadı. Gün geçtikçe daha kötü oluyordu. Son gün bana, ‘Senin yüzünden bu hallere düştüm. Beni onlar hasta etti.’ dedi. Bu konuşmanın gecesinde kalp rahatsızlığı olmayan kocam, birden bağırmaya başladı. Yüzü mosmor olmuştu. Eliyle kalbini tutuyordu. Sonra burnundan kan gelmeye başladı ve acı bir şekilde vefat etti. Doktorlar kalp krizi nedeniyle öldüğünü kayıt altına aldı. Kocam öldükten sonra da evde ruhu gezinmeye başladı ve onun aracılığı ile fal bakmaya ve büyü bozmaya devam ettim.” diye anlattı.

Büyü bozmanın öncesinde, büyü bozma sırasında ve büyü bozma sonrasında belli başlı ritüeller yaptığını söyledi. “Büyü bozmadan önce doksan dokuz saat uyuyorum. Bu da dört gün üç saate eşit. Uyanmamı gece saat 03.00 olarak ayarlıyorum. Büyü bozulacak kişi de benimle birlikte aynı odada uyuyor ve beraber uyanıyor. Ardından büyü odama geçiyoruz. Eşimin ruhu ve cinim de odada bulunuyor. Yedi tane mum yakıyorum. Yedi mumun ortasına boy aynası koyuyorum. Kişinin, ayna kırılana kadar aynaya taş atmasını istiyorum. Tabi ben o sırada büyüsel sözler söylüyorum. Onları seninle paylaşamam. Ayna kırıldıktan ve kişi bayıldıktan sonra büyü bozuluyor. Herhangi bir cin musallat olmasın diye de kişiyi daha sonra üç gün gözetim altında tutuyorum. Bu yüzden ben de üç gün uyumuyorum.” şeklinde yaptıklarını açıkladı.

KK17, ilk başlarda fal bakmak ve büyü bozmak için belli bir ücret almadığını, daha sonra belli bir miktarda ücret almaya başladığını ifade etti. Şu an büyü bozma ücretinin 5 bin, fal bakma ücretininse 5 yüz lira olduğunu söyledi (KK17, 2021).

Kaynak Kişi 18

KK18 ile bir arkadaşım aracılığıyla tanıştım. Havas ilmi ile ilgilenen KK18, aynı zamanda bakım işleri ve cin çıkarma, büyü bozma gibi işlemler yapmakta ve yıldız-name bakmaktadır. Bakım, cin çıkarma ve büyü bozma uygulamalarına nasıl başladığını şöyle anlattı. “Küçüklüğümde beri bu konularla ilgiliydim. Annemin aktarımına göre; annem beni doğurduğu zaman bir gün yatağına uzanır. Aradan kısa bir zaman geçer. Annem, odanın içerisinde üç tane cüce ve göğüsleri açık, belden aşağıları kapalı dişi bir cin görür. Beni kucaklarına alırlar ve sobaya atmaya çalışırlar. Annem o sırada yataktan bir kuvvet ile kalkar. Kendine geldiğinde sobanın başında uyanır. Kucağında da benim olduğumu fark eder. Odada bir yandan pis bir koku hakimmiş. Annem kurtarmasaymış, ben şu an yaşamıyor olacaktım. O zamanlarda başlayan kutsallığım ya da kutsal yeteneğim, gençlik yıllarımda da sürekli karşıma çıkıyordu. Ne hissediyorsam o oluyordu. İlk başta amatörce fal bakmaya başladım. Daha sonra kendimi geliştirdim ve havas ilmi ile ilgilenmeye başladım. Havas ilminin öğretilerine göre hiçbir şekilde günah işlemem gerekiyordu. Günah işlediğim takdirde rahmanlarım yanımdan gidecekti. Rahmanlarımla anlaşma yaptım. Bunun sonucunda bu tür işlerle uğraşmaya başladım.”

Rahmanlarla yaptığı anlaşmayı açıklayan KK18, “İçki ve sigara içmeyeceğime, namaz kılacağıma, İslam dininin tüm gereklerini yerine getireceğime dair söz verdim. Bunların herhangi birini yapmazsam beni cezalandıracaklarını ve ölümümün çok kötü olacağını biliyorum.” ifadelerini kullandı.

Ailesinde kendisinden başka bu yeteneğe sahip olan kimse bulunmayan KK18, “Kızımın yıldızı çok düşük. O da rahmanlarımı görüyor ve hisleri çok kuvvetli. Yakında kızım da benden öğrenerek el alır.” dedi. Kızının yıldızı düşük olmasından dolayı KK18, kişisel evinde işlem yapmayı kendine bir ofis açtığını da ekledi.

KK18, bakım işlerine başlamadan önce ne tür ritüeller yaptığı sorusuna “Öncelikle sol elimi havaya kaldırıyorum. O sırada sahip olduğum rahmanların ismini söylüyorum. Rahmanlarım geliyor ve bakım işine başlıyorum.” şeklinde cevapladı. Bakım sürecinde tek kalmaması gerektiğini ve yanında mutlaka bir erkeğin bulunması gerektiğini vurgulayan KK18, KK19 ile birlikte bakım yaptığını ve KK19’un o sırada kendisini koruduğunu de sözlerine ekledi (KK18, 2018).

Kaynak Kişi 19

KK19 ile KK18 aracılığıyla tanıştım. Büyü yapan KK19 aynı zamanda cin de çıkarmaktadır. KK19, “Yirmi yedi yaşındaydım. Annem vefat etmişti. En azından annemin ruhunu görebilmek için büyü yapmaya başladım. Büyü yapmam için rahmanlara sahip olmam lazımdı. İlk başta rahman çağırdım. Kırk gün boyunca dünyadan uzak kaldım. Kendimi evime kapattım. Hayvansal gıdalar yemedim. Kırk bin defa Cin Suresi okudum ve geldiler. Geldiklerinde beni dövdüler. Asıl amaçları benim üzerimde hâkimiyet kurmaktı. Bu konuda büyükler tarafından uyarıldım. Onların istediklerini yapmak zorundaydım. Benden istedikleri İslam’ın gereklerine uymam, kadınlarla göz göze gelmemem ve onlarla yalnız kalmamamdı çünkü kadınlar beni kötülüğe davet ederlerdi. Neticede ilk günah kadın tarafından oldu. Sadece bizden bir kadının gözüne bakabilir ve konuşabilirim.” dedi.

Ailesinde kendisinden başka bu yeteneğe sahip olan birinin olmadığını ve kendi rızasıyla bu yeteneğe sahip olduğunu vurgulayan KK19, “İsteyen kişilere de öğretebilirim.” dedi. Büyü yapmadan ve musallat olan cini çıkarmadan önce belli başlı ritüeller olduğunu söyledi. KK19, “Büyü yapmadan önce altı rekât namaz kılıyorum. Daha sonra abdest alıp büyü malzemelerine dört defa rahmanların ismini söylüyorum. Üç defa da Fil Suresi’ni okuyorum. Okuduktan sonra yedi düğüm atıyorum. Büyü yaptıracak kişiyi odaya çağırıyorum. Ondan bir parça ve büyü yaptıracığı kişinin bir parçası üzerine beddualarda bulunuyorum. Bu bedduaları seninle paylaşamam.” dedi. Büyüden sonra yaptıklarını da anlattı. “Güçlü büyüler yaptığımdan dolayı bedenim güçsüz kalıyor. Olduğum yere bayılıyorum. Kalktığımda etrafa üzerlik otu yakıyorum. Rahmanlarıma beş tane altın ile bir tane horoz kurban ediyorum. Eğer bunları kurban etmezsem beni bırakıp giderler. Annemi hiç göremem.” dedi.

Büyü yaparken kendi vicdanını rahatlatmak için cin çıkartan KK19, cin çıkartma seansını, “Öncelikle bakım işini KK18 yapıyor. Bana neyden geldiğini söylüyor. Ben de duruma göre hazırlık yapıyorum çünkü büyü sonucu musallat olan cinler farklı, sahipsiz yerden gelen cin farklı. Aynı ritüeller uygulanıyor fakat farklı sözler söyleniyor. Yine bu sözleri seninle paylaşamam.” olarak anlattı.

KK19, ayrıca “Cin çıkarma ritüelinde kişi, on sekiz yaşından küçükse ailesini de yanımızda bulunduruyoruz. İşlem sonucunda meydana gelecek herhangi bir şeyi üzerimize

almak istemeyiz. Eğer on sekiz yaşından büyükse tek de alabiliyoruz. Cin çıkarmadan önce iki rekât namaz kılıyorum. Daha sonra kişinin üzerinde yanmış domuz eti, fare pisliği, yedi dalga suyu ve kendi dışkısını gezdiriyorum. Büyülü sözleri söylüyorum. Ardından sol elimi kişinin alnına götürüyorum ve kişi birden bağırmaya başlıyor. Etrafına çağırđım cinler toplanıyor. Sonra kişi onlarla büyük bir mücadeledenin içerisine giriyor. Eğer kişi güçlü ise mücadeleyi kazanıyor. Eğer güçsüz ise mücadeleyi kaybediyor ve beden cinlere kalıyor.” dedi. Cin çıkarma ritüelinde ortamda bulunan herkesin ağladığını ve göz yaşının tekrardan doğum anlamına geldiğini vurgulayan KK19, göz yaşının ayrıca kötülüklerden arındırđını da ifade etti.

Aktif bir şekilde büyüsel işlemleri yapan KK19, asosyal bir yapıya sahip olduğunu ve kendisi gibi insanların zaten toplum tarafından dışladığını düşünmektedir. KK19, “Benim gibi insanlar, sıradan insanlardan farklı. Bizlerden korkarlar ama yine de her gruptan insan bizi tercih eder. Mesala geçenlerde eşine büyü yaptırmak isteyen bir akademisyen geldi.” dedi.

Sözlerinin sonuna yaklaşınca KK19, “‘Büyü yapan de yaptıran da bizden değildir.’ sözü aslında yanlıştır. Büyü yaptıran kişinin insan değildir. Büyü zaten insanla olmaz. Kötü varlıklarla büyü yapılır.” dedi (KK19, 2019).

Kaynak Kişi 20

KK20 yapılan bir büyü sonucunda kendisine cinlerin musallat olması üzerine hoca hoca dolaştığını ve en sonunda da kendisinin büyücü olduğunu söyledi. Büyücü olmaya öyküsünü anlattı. “Otuz yaşındaydım. Rahmetli eşim ile evliliğimizin ikinci yılındaydık. Bir gece rüyamda beyaz elbiseli, küt saçlı, simsiyah gözlü, gri suratlı biri tarafından tecavüze uğruyordum. Kendime geldiğimde kollarım mosmordu. Eşim yanımda kaçınıcı uykusunu uyuyordu kim bilir? Bu durum bir hafta boyunca devam etti. En son kendime geldiğimde eşim başımda bir şeyler okuyordu. ‘Ne yapıyorsun? Kendine gel.’ dedim. Kendine gelmedi, gelememi. Ben de en son ona vurdum. Ona vurmamla eşim ağlamaya başladı. Sabah olduğuunda bir hocaya gittik. Hoca, odaya eşimi ayrı beni ayrı aldı. Bana, ‘Sana büyü yapılmış eşin tarafından.’ dedi. İlk başta inanmadım. Daha sonra hoca, bana yapılan muskaları teker teker önündeki su dolu tasta çıkardı. Hâlâ inanmıyordum. Eve

geldiğimde rahmetli eşim değişik değişik bağırmaya başladı. En son ben de garip bir ses duydum. Ne söylendiğini hatırlamıyorum. Aradan bir hafta geçti. Eşim mosmor bir şekilde vefat etti. Vefat etme nedeni beyin kanaması olarak kayıt altına alındı. Eşim rahmetli oldu ama hâlâ o şeyler beni rahatsız etmeye devam etti. Türkiye’de gitmediğim hoca kalmadı. Eşim meğer bana gerçekten büyü yaptırmış. Hem de bağlama büyü. Beni kendine öyle aşık etmiş. Büyü bozulsun diye gitmediğim hoca kalmadı ama nafile! En son kendi işimi kendim halledeyim dedim ve bir büyükten el aldım. Eşimin ruhu ile büyü yapmaya başladım.”

Karı-koca arasını açma, bağlama, ayırma, ölüm büyü yapan KK20, “Bütün büyüler toprağa gömülür ve her büyü aslında ölüm büyüdür.” derken aslında büyü yapmak istemediğini, mecburiyetten yaptığını, hâlâ eşinin yaptığı büyüün etkisi altında olduğunu hatta hâlâ o yüzden evlenemediğini dile getirdi.

Her büyüün malzemesinin ayrı olduğunu fakat tek ortak yanının toprak olduğunu söyleyen KK20, sıklıkla mum, yani ölüm büyü yaptığini ifade etti.

KK20, Büyü yapmadan önce neler yaptığını anlattı. “Öncelikle kendimi kanatıyorum. Cinler kanı çok sever. İkinci adımda niyet ederek uyuyorum. Aslında kendimi onlara kurban veriyorum. Üçüncü adımda da onların benim içime girmeleri için ruhumu bedenimden ayırıyorum. Onlar benim bedenime girmezlerse eğer ben büyü yapamam ve onlarla konuşamam.” dedi.

Ayrıca KK20, “Büyü sırasında, büyü yapılacak kişinin adı, doğum tarihi, saati ve anne adını alıyorum. Ona niyet ederek tuvalette yedişer sayfa büyü sözlerini yırtıyorum. Yırttığım kağıtları, domuz yağı mumumda yakıyorum. Mum bittiğinde büyü tutmuş oluyor. Kişi en az bir yıl içerisinde aklını kaybedip kendini öldürüyor.” dedi.

Sadece yaptığı bir büyüü anlatan KK20, “Büyü yaptıran, yaptığı kişi ile kendi sonunu hazırlıyor çünkü cinler bedenden besleniyor. Onlar bedene sahip olmak için öldürüyorlar. Eşim de o yüzden öldü.” dedi. (KK20, 2018)

Kaynak Kişi 21

KK21; büyü yapıyor ve bozuyor. “Büyü yapmaya on dokuz yaşında başladım. İlk büyüm, büyüğüm ile yaptım. Büyüğüm dediğim kişi dedemdi. Dedem de büyücüydü. Çocukluğum ve gençliğim dedemin yanında geçti. Dedem bir gün bana, ‘ben öleceğim. O yüzden sana büyü yapmayı ve bozmayı öğreteceğim.’ dedi. Bende de o yeteneğin olduğunu söyledi. Beni bir su kenarına götürdü. Oradan bir tas su doldurmamı ve tasın içerisinde ne gördüğümü söylememi istedi. Ben tasa bakıyordum. Tas bana bakıyordu. En sonunda bir tane eciş bücüş suratlı bir kadın gördüm. O sırada bayılmışım. Ne olduğunu hatırlamıyorum. Kendime geldiğimde evdeydim. Dedem yanıma geldi. Dedem bana, “Yardımcım ile tanıştın. Sana bundan sonra büyü yapmayı ve bozmayı öğreteceğim. O da sana yardımcı olacak.” dedi.

İlk büyüsünü tas üzerinden gerçekleştiren KK21; usta-çırak ilişkisine göre yetiştirilir. İki aşamadan geçtiğini ifade eden KK21, ilk aşamanın yardımcısı ile tanışmasından dedesinin vefatına kadar olan süre olduğunu, ikinci aşamanın ise dedesinin vefatı olduğunu ve bundan sonra tamamen usta olma olduğunu ifade etti. KK21 yaptığı büyüler için, “Dedemin bana, yaşıyorken verdiği büyü kitabındaki büyüleri yapıyorum.” dedi. Kuvvetli büyüleri olduğuna inanan KK21, “Benim yaptığım büyüü yalnızca benim soyumdan gelen bir büyücü bozabilir. Ben de çocuğuma öğreteceğim.” diye de ekledi.

KK21; “Bir kişi ‘bende büyü var’ diye geldiğinde öncelikle ona bir tas dolusu suya bakmasını söylerim. Ardından ona ince bir ip veririm. İnce ipi suyun üzerinde döndürür. Kişi, ipi suyun üzerinde döndürdükçe su kararır ve tastaan “tık tık” diye ses gelir. O sırada benim hizmetimde olan cin, kişi üzerine yapılmış büyüleri getirir. Sıklıkla büyülerde muska, domuz kılı, domuz yağı, çorap, tırnak olarak görülür. Yapılan büyüler önüme geldikten sonra onları tütsülerim ve yakarım. Tütsülemeyi size anlatamam.” dedi. KK21, “Büyüyü yaktıktan sonra, kişinin üzerinden büyü tamamen gitsin diye büyüü o büyü yaptıran kişinin üzerine büyüü gönderirim.” dedi.

Büyü yapmadan veya bozmadan önce ve sonrasında yaptığı ritüelleri anlatan KK21, “Büyü yapmadan ve bozmadan önce iki gece hiç uyumam. Uykusuz bir şekilde dolaşırım. Dünyevi şeylerden tamamen uzaklaşırım. Tamamen o aleme ait olurum. Bu sırada göbeğimde tasımı taşıırım. O da dünyevi şeylerden uzak kalmış olur. Büyü yaptıktan ve bozduktan sonra ise iki gün aralıksız bir şekilde tasım ile uyurum. Beni cinler uyandırır.

Hatta bir defasında çocuğumun ateşler içinde yandığını görerek uyandım. Uyandığında çocuğumun yanındaydım.” dedi.

Görüşmenin sonuna doğru KK21, “Ben kara büyü ile uğraşmak istemezdim. Ne yazık ki büyü bozdurmak için gelen kişinin büyüünü bozarken yine aynısını yaparak bozuyorum. Yani kara büyü yapmaya mecburum. İyi niyetle yapılan büyü de olmaz zaten. Yağmur yağdırmalar, halk hekimliğinde büyüsel diye kullanılan tedavi yöntemleri, onlar büyü değil. Onlar sadece hayatı kolaylaştıran pratikler.” diyerek ekleme yaptı (KK21, 2018).

Kaynak Kişi 22

KK22 ile saha araştırması sırasında tanıştım. Aktif olarak fal bakan KK22, aynı zamanda devlet memurudur. On sekiz yaşından beri fal bakan KK22, fal bakmaya nasıl başladığını anlattı. “Cinlerle olan görüşmelerim sonucunda fal bakmaya başladım. Cinler olmasa da yine fal bakabilirdim. Annem de fal bakıyordu. Ondan bana geçecek neticede.” dedi. Kendisiyle beraber ablası da fal bakan KK22, ailesinde anne tarafından herkesin fal bakabildiğini söyledi fakat sadece kendisinin aktif bir şekilde fal baktığını da ekledi.

Herkesin falına bakamayan KK2, “Ben sadece yıldızımın barıştığı insana fal bakarım. Fal baktığım kişiye de sürekli bakmam. Bir sıkıntısı olduğunda rüyamda bana gösterilir. O zaman ben de o kişiyi fal bakmak için ararım. Zaten fal her zaman bakılmaz. Aksi takdirde kader şaşırır. Ayrıca fal her yerde de bakılmaz. Mesela insanların yoğun olduğu yerde bakılmaz. Bakıldığı takdirde kaderler karışır.” dedi.

Önceleri fala cin ile baktığını söyleyen KK22, “Fala uzun zamandır hislerim ile bakıyorum. Cinleri kovdum. Cinleri kovmasaydım eğer kendime zarar verecektim.” dedi. Ücretsiz bir şekilde fal bakan KK2, “Ücretli fal bakarsam eğer günaha girmiş olurum.” dedi. Bunun üzerine ücretli fal bakacağı takdirde annesinin de çok kızacağını söyledi.

Fal bakmadan önce herhangi bir ritüeli olmayan KK22, gelişi güzel fal bakıyor. Fincanın içerisindeki şekilleri ilk başta yorumlayan KK22, zamanla fincanı açmadan baktığını söyledi. Önemli olanın niyet olduğunu vurgulayan KK22, “Ben kişiye istediği şeyi söylemem, gördüğümü söylerim.” dedi. Ona göre falın insanın kafa karışıklığını çözmeye yarayan mucizevi bir şey olduğunu söyledi (KK22, 2018).

Kaynak Kişi 23

KK23, KK22'in annesidir. On yedi yaşında fal bakmaya başlayan KK23, "Otuz iki yaşında fal bakmayı bıraktım. Bırakmasaydım eğer çocuklarımın canı tehlikeye girecekti. Oğlum yüzde yetmiş görme engelli. Bu durumun sebebi cinler." dedi. Cinlerin etrafındaki kişilere zarar verdiğini düşünen KK23, "Bana fal baktıranların falı çıkardı. Bence bu durumdan Allah rahatsız oldu ve bana ceza olarak cinleri musallat etti. Cinler de çocuklarıma zarar verdi. Bir gün yine birisine fal bakmıştım. Kızım bahçeye inmişti. Üzerine doğru ağaç yıkıldı. Ayağı sakatlandı. Bu bir uyarıydı ki rüyamda da bana olacak felaketler gösteriliyordu. Bunun üzerine ben de fal bakmayı bıraktım. Evet hissedebiliyorum hâlâ ama tövbe ettim, hissettiklerimi söylemiyorum. Türbedarlık yapıyorum. Orada da Allah'ın adıyla rüya yorumluyorum." dedi.

Aktif olarak fal baktığı sıralarda kahve falı ve kibrit yani ateş falı baktığını ifade eden KK23, "Ben falı annemden el aldım. Annem de babasından almış. Ben el vermeden de benden çocuklarıma geçti. Kızımı fal bakmaması konusunda uyardım ve fal bakmaya başlamadı bile." dedi.

KK23, "Kahve falına bakmadan önce kişinin ne için fal baktırdığı" sorardım. Kişi cevaplar ve o niyetle ben, kişinin kahve içtiği fincanı kapatırdım. Fincanın üstüne falda güzel şeyler çıkması amacıyla şeker ve falı cinlerden uzak tutması için de metal koydururdum. Aradan bir saat geçtikten sonra fincanı açar ve fala bakmaya başlardım. Falı bitirdikten sonra, fal baktıran kişiden su isterdim. Su istemedeki amacım ise onun üzerinden benim üzerime geçen ağırlığı almaktı." dedi.

Kibrit yani ateş falı da bakan KK23, "Ateş falına baktıracak kişiyi, ilk başta üzerlik otu ile tütsülerdim. Tütsüleme işleminin nedeni; onu etrafındaki kötü nazarlardan korumaktı. Daha sonra üzerinde kırk bir tane kibrit yakardım. Kibritten çıkan duman ve ateşi yorumlardım. Ateş falında ilk başta duman yorumlanır. Duman eğer kara ise üzerinde kötü işlerin döneceği ve bu üzerinde dönen kötü işlerin sonucunda güçlü çıkacağına dair yorumlanır. Duman eğer koyu gri ise işlerinin kötüye gideceği şeklinde yorumlanır. Dumanın rengi açık gri ise kişinin işlerinin yolunda olduğu ve çok rahat edeceği müjdelendir. Dumandan sonra ateş yorumlanır. Ateş eğer kuvvetli yanıyorsa işinin olacağını müjdeliler eğer cılız yanarsa işinin olmayacağına dair bilgi verirdim. Ateş falına baktıktan sonra baktıran kişinin etrafına su ile çember çizilir. Daha sonra fal baktıran kişiden bir

adakta bulunması istenir. Ben genelde adak olarak on tane aç insanı doyurmasını isterim. Fal baktıran kişi adakta bulduktan sonra üstüne su serperim. Ateşin gücü üzerinden alınsın diye.” şeklinde yapılan ritüelleri anlattı.

Şu an aktif bir şekilde rüya yorumlayan KK23; “Falın en sağlıklısı Allah adıyla bakılan faldır. Ben Allah adıyla rüya falı bakıyorum. İnsanların bütün rüyaları Allah tarafından gösteriliyor. O yüzden rüyaların hepsi haberci ve ilahi rüyalardır. Rüyaları herkes yorumlayamaz. Rüyalar iyi yorumlanmalıdır. Rüyalar kötü yorumlandığı takdirde yorumlayan kişi Allah’ın işine karıştığından dolayı şirke girer.” dedi (KK23, 2018).

Kaynak Kişi 24

KK24 ile saha araştırması sırasında tanıştım. KK24 kara büyü yapıyor. Büyü yapmaya nasıl başladığını KK24, “Köyümdeki evime gittikçe geceleri uyuyamıyordum. Yanımdaki kişiler şuursuzca bağırıldığını ve kendimi yerden yere attığımı söylüyorlardı. Kendime geldiğimde yanımdaki kişiler korkmuş bir şekilde yüzüme bakıyorlardı. Artık bir bakımcıya gitmem gerektiğini söyleyen annem ile bakımcıya gittim. Bakımcı; bana büyü yapıldığını söyledi ve kurtulmam için bir muska verdi. Muska birkaç gün beni rahat ettirdi. Daha sonra ben yine gece bağırmalara ve kendimi yıpratmaya başlamışım. Annem bu sefer beni başka bir bakımcıya götürdü. O da bana büyü yapıldığını ve bu büyüünün kuvvetli bir büyü olduğunu, zor geçeceğini söyledi. O büyücü de bana kırk dualı taş kırdırdı. O kırdığım taşları yatağımın altında beklettim. Ne yazık ki o da belli süre etkili oldu. Ondan sonra ben yine aynı şeyleri bilinçsizce yapmaya başladım. Annem yine beni bir bakımcıya götürdü. O da bana bağlama büyüü yapıldığını ve irademim çok kuvvetli olduğunu söyledi. Bir tutam saç kılım ve domuz yağı ile ayırma büyüü yapıldı. Bunun etkisi iki ay sürdü. Daha sonra yine eski şikâyetlerim devam etti. Bu durumda annem beni yine bir hoca götürdü. Hoca, artık onların etkisi altına girdiğimi ve kurtulamayacağımı söyledi. Zamanla beni iyice etkileri altına aldılar ve ben kendimi büyü yaparken buldum” şeklinde anlattı.

Ailesinde kendinden başka büyü yapmasını bilen kimsenin olmadığını ifade eden KK24, “Her çeşit büyüü yapabilirim. Ayrıca küre falına da bakabiliyorum.” dedi. KK24, küre falını, “Kürenin yanında her zaman bir bardak su bulunur. Su bulunmasının sebebi ise zamanın kolay geçmesi ve fal baktıran kişinin kötü ruhlardan korunmasıdır. Kürenin

üzerine, baktıracak kişinin annesinin adı, kendisinin göbek adını ve doğum saatini söylüyorum. Ardından Kelime-i Şahadet'i tersten okuyarak kişi hakkında öngörülerde bulunuyorum." dedi.

KK24, büyü yapmadan önce ve fal bakmadan önce herhangi bir ritüel yapmadığını ve sözün önemli olduğunu vurguladı. Nesnelere hepsinin de sembolik olduğunu, aslında onların hiçbir anlam ifade etmediğini dile getirdi.

Görüşmenin sonuna doğru KK24, "Bana büyü yaptıran kişiye çok minnettarım. Belki büyüden etkisinden kurtulamadım ama o benim kuklam oldu." sözlerini ekledi (KK24, 2018).

Kaynak Kişi 25

Bakla falı bakan, aynı zamanda da büyü yapan KK25 ile saha araştırması sırasında bir arkadaşım vasıtasıyla tanıştım. Fal bakmaya, on iki yaşında başlayan KK25, "Küçükken, şeytan evde oynamayı çok severdim. Annem beni hep oraya gitmemem konusunda uyarırdı ama ben yine arkadaşım ile giderdim. Bir gün annem bizi takip etmiş. Bana 'Sen burada ne yapıyorsun?' dedi. Ben de 'Arkadaşım ile oynuyorum.' dedim. Annem, 'Ne arkadaş? Arkadaşın nerede?' dedi. Ben de 'Orada.' dedim. Daha sonra annem beni Biga'da bir kadına götürdü. Kadın, 'Senin kız uğrak olmuş.' dedi. Bunun üzerine korunmam için bana muska yazıldı ama ben yine şeytanın evine gidiyordum ve arkadaşım ile oynuyordum. Bir gün anneme kendisi hakkında bir şeyler dedim. Dediğim şey de çıktı. İlk baktığım fal oydu. Zaman geçti ve kendimi keşfetmeye başladım. On altı yaşına geldiğimde arkadaşımın aslında cin olduğunu öğrendim. Bu durum hoşuma gitmişti başta. Görülme beni görüyor, duyulmayı duyuyordum. Daha sonra cinim beni korkutmaya başladı. Ondan kurtulmak istiyorsam onun dediklerini yapmam gerekiyordu. Benim aracılığım ile insanların arasını açıyordu. O, bana söylüyordu. Sonra ben de karşımdakilere söylüyordum. Bir ara bir iki yıl kadar yanıma gelmedi. Babamın vefatı üzerine tekrar yanıma gelmeye başladı. Bana yine insanlar hakkında bir şeyler söylüyor, ben de onlara söylüyordum. Bu durumdan rahatsız olmaya başlamıştım. Anneme durumu anlattım. Annem beni, bakımcıya götürdü. Bakımcı bana, kalp gözümüm açık olduğunu ve onsuz da fal bakabileceğimi söyledi. Onu kendimden uzak tutmam için Allah sözünü

ağzımdan eksik etmemem gerekiyormuş. Bunun üzerine ben de bakla falı bakmaya başladım çünkü baklaların üzerine sureleri, okuyordum ve benden uzaklaşıyordu.” dedi.

KK25, bakla falına bakmak için kırk tane baklayı, güneş görmeyen yerde kırk gün beklettiğini söyledi. Ardından baklaları be defa da üzerlik otu ile beklettiğini ve sonrasında baklaların fal bakılabilir hale geldiğini anlattı. “Kırk bakla, iki tane şeker ve bir de bir yüzük avuç içinde karıştırılır. Bakılacak kişiye; Ayet el Kürsü ve üç Fatiha okunur. Kişi en fazla beş soru sorar. Soruların cevabı da verilir.” dedi.

Büyü de yapan KK25, karı-koca arasını açma, ölüm büyüğü, akıl, dil, göz bağlama büyüğü yapabiliyordu. (KK25, 2018)

EK 2 SÖZLÜ KAYNAKLAR

- KK1 (2017). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Merkez, Türkiye.
- KK2 (2018). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale Merkez İlçe.
- KK3 (2018). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale Merkez, Türkiye.
- KK4 (2018). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/ Merkez, Türkiye.
- KK5 (2021). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.
- KK6 (2020). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.
- KK7 (2017). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.
- KK8 (2017). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/ Merkez, Türkiye.
- KK9 (2021). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/ Merkez, Türkiye.
- KK10 (2020). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.
- KK11 (2021). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/ Merkez, Türkiye.
- KK12 (2021). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.
- KK13 (2021). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale /Merkez, Türkiye.

- KK14 (2018). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale / MERKEZ ,
Türkiye.
- KK15 (2021). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/ Merkez,
Türkiye.
- KK16 (2021). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/ Merkez,
Türkiye.
- KK17 (2021). [R. YILDIRIM tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez,
Türkiye.
- KK18 (2018). [R. Yıldırım tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.
- KK19 (2019). [R. Yıldırım tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.
- KK20 (2018). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez,
Türkiye.
- KK21 (2018). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.
- KK22 (2018). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez,
Türkiye.
- KK23 (2018). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez,
Türkiye.
- KK24 (2018). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez,
Türkiye.
- KK25 (2018). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez,
Türkiye.
- KK26 (2019). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez,
Türkiye.
- KK27 (2021). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez,
Türkiye.

KK28 (2021). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.

KK29 (2021). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye.

KK30 (2021). [Y. Rumeysa tarafından kaydedildi]. Çanakkale, Çanakkale/Merkez, Türkiye

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

İsim SOYİSİM :
Doğum Yeri :
Doğum Tarihi :

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi :
Yüksek Lisans Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller :

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

a) Belgeler

b) Katıldığı Etkinlikler

İLETİŞİM

E-posta Adresi :
ORCID :